MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS

POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

JOLANTA MOCKUVIENĖ

JAUNIMO UŽIMTUMAS: LIETUVOS IR NYDERLANDŲ PATIRTIS

(LYGINAMOJI ANALIZĖ)

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas - Doc. dr. Vidutis Pečkys

Vilnius, 2015

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS

POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

JOLANTA MOCKUVIENĖ

JAUNIMO UŽIMTUMAS: LIETUVOS IR NYDERLANDŲ PATIRTIS

(LYGINAMOJI ANALIZĖ)

Europos Sąjungos politikos ir administravimo magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 62603S203

Darbo vadovas
.....Doc. Dr. V. Pečkys

(parašas)

2015 03 30

Recenzentas
.....

(parašas)

2015 03 30

Atliko
ESAmns1-04 gr. stud.
.....J. Mockuvienė

(parašas)

2015 03 30

Vilnius, 2015

MYKOLAS ROMERIS UNIVERSITY

FACULTY OF POLITICS AND MANAGEMENT

INSTITUTE OF POLITICAL SCIENCES

JOLANTA MOCKUVIENĖ

YOUTH EMPLOYMENT:THE EXPERIENCE OF LITHUANIA AND NETHERLANDS

(COMPARATIVE ANALYSIS)

Final master work

Supervisor - Doc. Dr. V. Pečkys

Vilnius, 2015

TURINYS

SANTRUMPOS....8
SĄVOKOS....9
ĮVADAS....10

1. EUROPOS SĄJUNGOS UŽIMTUMO IR DARBO RINKOS POLITIKA....13
   1.1. Užimtumo ir darbo rinkos politikos sampratos....13
   1.2. Darbo rinkos politikos atsiradimo prielaidos ir jos vystymasis....17
2. EUROPOS SĄJUNGOS IR NACIONALINIAI PLANAVIMO DOKUMENTAI, REGLAMENTUOJANTYS JAUNIMO UŽIMTUMO POLITIKĄ....22
   2.1. Europos Sąjungos jaunimo užimtumo plėtros planavimo dokumentai....22
   2.2. Nacionaliniai jaunimo užimtumo plėtros planavimo dokumentai....25
   2.3. Jaunimo užimtumo skatinimo priemonės....28
3. EUROPOS SĄJUNGOS JAUNIMO UŽIMTUMO DARBO RINKOJE RODIKLIŲ VERTINIMAS....32
   3.1. Europos sąjungos užimtumo rodiklių analizė....32
   3.2. Europos Sąjungos jaunimo užimtumo rodiklių analizė....35
4. LIETUVOS IR NYDERLANDŲ UŽIMTUMAS DARBO RINKOJE: RODIKLIŲ VERTINIMAS....37
   4.1. Jaunimo užimtumo lygis....37
   4.2. Minimalus darbo užmokestis....39
   4.3. Nedirbantis ir nesimokantis jaunimas (NEET)....42
   4.4.Jaunimo nedarbas pagal išsilavinimą....44
   4.5. Įgyvendinamos nacionalinės priemonės jaunimo užimtumui didinti....49
5. PRAKTINIAI SPRENDIMAI, SIEKIANT MAŽINTI JAUNIMO NEDARBĄ EUROPOS SĄJUNGOJE.... 61

IŠVADOS....65

REKOMENDACIJOS....67

NAUDOTA LITERATŪRA....68

ANOTACIJA LIETUVIŲKALBA....72

ANNOTACIJA ANGLŲ KALBA....73

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA....74

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA....76-77

PRIEDAI

1 priedas. Projekto,,2020 Europa pagerinti jaunimo įsidarbinimo galimybes‘‘ sąmata 2015m ;

LENTELĖS

1 lentelė. Užimtumo sąvokos;

2 lentelė. Bendro užimtumo ir jaunimo užimtumo lygio dinamika Lietuvoje ir Nyderlanduose, proc.;

3 lentelė. Jaunimo iki 23 metų Nyderlanduose, minimalaus darbo užmokesčio skirtumas pagal amžių;

4 lentelė. Minimalaus darbo užmokestis ir jaunimo nedarbo lygis Lietuvoje ir Nyderlanduose, Eur/proc.

5 lentelė. Jaunimo nedarbas pagal išsilavinimą Lietuvoje ir Nyderlanduose, proc.

6 lentelė. Kompleksiniai priemonių paketai siekiant didinti jaunimo užimtumą, bei mažinti nedarbą Nyderlanduose.

PAVEIKSLAI

1 paveikslas. Darbo rinkos politikos sritys ir priemonės;

2 paveikslas. Nedarbo lygis 2008-2014 m.;

3 paveikslas. Jaunimo užimtumo lygis Lietuvoje ir Nyderlanduose, proc., 2004 – 2014 m.;

4 paveikslas. Minimalus darbo užmokestis Lietuvoje ir Nyderlanduose, Eur, 2004 – 2014 m.;

5 paveikslas. Nedirbantis ir nesimokantis jaunimas (NEET), proc., 2004 – 2012 m.;

6 paveikslas. Jaunimo, įgijusio pradinį išsilavinimą, nedarbo lygis, proc., 2009 – 2013 m.;

7 paveikslas. Jaunimo, įgijusio vidurinį išsilavinimą, nedarbo lygis, proc., 2009 – 2013 m.;

8 paveikslas. Jaunimo, įgijusio tretinį išsilavinimą, nedarbo lygis, proc., 2009– 2013 m.

SANTRUMPOS

1. **ES** – EUROPOS SĄJUNGA;
2. **LT** – LIETUVA;
3. **LV** – LATVIJA;
4. **NL**- NYDERLANDAI
5. **EK** – EUROPOS KOMISIJA;
6. **ET** – EUROPOS TARYBA;
7. **EP** – EUROPOS PARLAMENTAS;
8. **ESF** – Europos socialinis fondas;
9. **NVO** – Nevyriausybinės organizacijos;
10. **EESRK** - Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas;
11. **ERPF** - Europos regioninės plėtros fondas;
12. **NVO** – Nevyriausybinės organizacijos;
13. **ES** 28 – Belgija, Bulgarija, Čekija, Danija, Vokietija, Estija, Airija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Kipras, Latvija, Lietuva, Liuksemburgas, Vengrija, Malta, Nyderlandai, Austrija, Lenkija, Portugalija, Rumunija, Slovėnija, Slovakija, Suomija, Švedija, Jungtinė Karalystė, Kroatija.

SĄVOKOS

1. **Užimtumo politika** – "valstybės intervenciniai veiksmai, kuriais siekiama padėti asmenims įsitraukti į darbo rinką ir (arba) joje išlikti";[1]
2. **Užimtumo lygis** – "rodiklis, išreiškiamas pasirinktos amžiaus grupės užimtų gyventojų ir to paties amžiaus visų gyventojų santykiu";[2]
3. **Užimti gyventojai** – "15 metų amžiaus ir vyresni asmenys, dirbantys bet kokį darbą, gaunantys už jį darbo užmokestį pinigais ar natūra arba turintys pajamų ar pelno";[3]
4. **Užimtumas** – "teisėta darbingo amžiaus asmenų darbinė veikla, paremta ekonominiais ir teisiniais žmonių, dalyvaujančių vertės kūrimo procese, santykiais, siekiant patenkinti asmeninius ir visuomeninius poreikius bei suteikianti pajamas, o kartu atspindinti bendrą šalies ekonominę būklę";[4]
5. **Jaunimas** – asmuo nuo 14 iki 29 metų";[5]
6. **Užimtumo rėmimo politika – "**aktyvios darbo rinkos politikos, kitų ekonominių ir socialinių priemonių taikymas siekiant didinti ieškančių darbo asmenų užimtumą, mažinti nedarbą, švelninti neigiamas jo pasekmes".[6]

[1] Dromantienė L., Česnuitytė V. Europos Sąjungos socialinė politika. Vilnius: MRU, 2011. p. 126.
[2] Lietuvos Statistikos departamentas. Lietuvos Statistikos metraštis. ISSN 1392-026X, 2012. p. 123
[3] Lietuvos Statistikos departamentas. Lietuvos Statistikos metraštis. ISSN 1392-026X, 2012. p. 123
[4] Martinkus B., Beržinskienė D. Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai. KTU: Kaunas, 2005. p. 17
[5] Lietuvos Respublikos, Jaunimo politikos pagrindų įstatymas, 2003 m. gruodžio 4 d. Nr. IX-1871, Vilnius
[6] Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas. Valstybės žinios: Nr. 73-2762, Vilnius, 2006

ĮVADAS

Darbo praktinis aktualumas. Užimtumas yra vienas iš veiksnių, kuris reguliuoja ekonominę šalies būseną ir nusako, kiek žmonių užsiima ekonomine veikla. Užimtumas taip pat parodo, kaip efektyviai šalyje yra naudojami darbo ištekliai. Kuo efektyviau naudojami žmogiškieji šalies ištekliai, tuo didesnė nauda šalies ekonomikai. Užimtumas, darbinė veikla svarbi tiek individo, tiek bendrai šalies požiūriu.

Lietuvoje nedarbas, galima teigti, pradėjo augti nuo valstybės nepriklausomybės atgavimo, nes ėmė mažėti darbo pasiūla ir tuo pačiu – didėjo emigracija. Išvykus daliai darbo jėgos, buvo pradėta kalbėti apie „protų nutekėjimą“ ir imta ieškoti emigracijos sukeltų padarinių pašalinimo priemonių. Šiandien vienas iš svarbiausių valstybės valdžios institucijų uždavinių – užkirsti kelią nedarbo augimui ir užtikrinti socialinę šalies gyventojų gerovę per tris pagrindines Nacionalinėje pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ įtvirtintas sritis – visuomenę, ekonomiką ir valdymą[7].

Remdamasi Lietuvos statistikos departamento gyventojų užimtumo statistinio tyrimo vertinimais, 2014 m. Lietuvoje nedarbo lygis sudarė 10,7 proc. ir buvo 1,1 procentinio punkto mažesnis nei 2013 m. Vyrų nedarbo lygis 2014 m. buvo 12,2 proc., moterų – 9,2 proc. Per metus vyrų nedarbo lygis sumažėjo 0,9 procentinio punkto, moterų – 1,3 procentinio punkto[8]. 2014 m. jaunimo (15-24 m.) nedarbas lyginant su 2013 m. sumažėjo nuo 21,9 proc. iki 19,3 proc.[9]

Nors atlikus institucijų pertvarką ir pradėjus vykdyti valstybės strategijos „Lietuva 2030“ uždavinius, sumažėjo jaunimo nedarbas, tačiau lyginant su kitomis labiau išsivysčiusiomis šalimis, tokiomis kaip Nyderlandai (2014 m. buvo 9,8 proc.), Lietuvoje jaunimo nedarbas yra beveik du kartus didesnis.

Nors lyginant 2014 m. ir 2013 m. jaunimo nedarbo lygis šiek tiek sumažėjo, tačiau jaunimo atotrūkis nuo darbo rinkos dar lieka reikšmingas padarinys kiekvienam jaunam žmogui, visuomenei bei ekonomikai. Būtent dėl šios priežasties jaunimo užimtumas vis dar tampa pagrindiniu prioritetu siekiant išlaikyti nuoseklų ekonomikos augimą ir palaikyti socialinę plėtrą, ypač, turint omenyje, nuolat augančius demografinius rodiklius bei senstančią visuomenę.

Šiame darbe bus nagrinėjama svarbiausia problema – jaunimo užimtumas bei lyginama darbo rinkos ir užimtumo situacija Lietuvoje ir Nyderlanduose.

Darbo mokslinis aktualumas. Mokslinėje literatūroje gyventojų užimtumui skiriama nemažai dėmesio, tačiau Lietuvos jaunimo integracijos į darbo rinką problemas išsamiai analizuoja

[7] Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“, p.8.
[8] Pagrindiniai šalies rodikliai.< http://osp.stat.gov.lt/ >[žiūrėta 2015-03-16]
[9] Nedarbo lygis.< http://osp.stat.gov.lt/web/guest/statistiniu-rodikliu-analize?portletFormName=visualization&hash=fb12fdec-2982-4442-9bf5-3edf1527f1d5 >[žiūrėta 2015-03-16]

nedaugelis mokslininkų. Šias problemas tiria L. Okunevičiūtė Neverauskienė, A. Pocius ir kt. Apie užimtumo problematiką rašo ir kiti Lietuvos mokslininkai Dromantienė L., Česnuitytė V., Mačys G., Remeikienė R., Martinkus B., Beržinskienė D., Adomaitytė R. ir Sakalas A. ir kt. Minėti mokslininkai užimtumo ir darbo rinkos politiką nagrinėjo ne tik kaip socialinės valstybės politikos, bet ir kaip mokslinių tyrimų objektą. Apie jaunimo užimtumą taip pat nemažai analizuoja užsienio autoriai mokslinėje literatūroje (Kotliar A. Kulincev J., Muntigl P., Weiss R., Kluve J., Card D., Fertig M. ir kt.), kurie šioms temoms skiria nemažai dėmesio.

Per pastarąjį dešimtmetį priimta nemažai juridinių aktų, numatytos naujos priemonės jaunimo politikai tobulinti. 2003 m. patvirtintas Jaunimo politikos pagrindų įstatymas, patvirtinta Nacionalinės Jaunimo politikos plėtros 2011-2019 m. programa ir priemonių planas jaunimo užimtumui didinti. Jaunimo užimtumui skatinti Užimtumo rėmimo įstatyme įvesta pataisa – papildomą rėmimo požymį įgyja asmuo iki 29 m. Apie užimtumą ir nedarbą rašoma valstybinių institucijų atliekamuose tyrimuose (Lietuvos darbo birža, Lietuvos statistikos departamentas, darbo ir socialinių tyrimų institutas ir kt.), tačiau dviejų skirtingų valstybių darbo ir užimtumo politikos palyginimas – retai literatūroje aptinkamas atvejis. Nors statistikoje dažnai tarpusavyje yra lyginamos Skandinavijos šalys arba Baltijos šalys, tačiau, Lietuvos ir Nyderlandų užimtumo palyginimo duomenų mažai. Galima teigti, kad Lietuvos ir Nyderlandų jaunimo užimtumas ir jo lyginamoji analizė yra mažai ištirta. Nyderlandai jaunimo užimtumo ir dirbančių asmenų statistikoje jau dešimtmetį yra iš lyderiaujančių valstybių dėl to yra svarbu ir aktualu išnagrinėti sėkmingo jaunimo integravimo į darbo rinką priežastis - tai yra svarbi ir aktuali tema Europos Sąjungos mastu.

Mokslinio *darbo tyrimo objektas* - jaunimo užimtumas: Lietuvos ir Nyderlandų patirtis.

Tyrimo problema – užimtumo ir darbo rinkos politikos įtaka valstybės makroekonominei situacijai. Darbo tiriamojoje dalyje palyginama Lietuvos ir Nyderlandų užimtumas darbo rinkoje, darbo rinkos rodikliai, siekiant parodyti, kaip pasirinkta darbo rinkos ir užimtumo politikos kryptis gali įtakoti bendrą valstybės ekonomiką.

Problemos naujumas ir aktualumas. Jaunimo užimtumas šiomis dienomis išlieka viena svarbiausių ir aktualiausių temų tiek Lietuvos, tiek kitų Europos Sąjungos šalių ekonomikoje ir politinėje sistemoje. Siekiant įgyvendinti ekonomikos stabilumą ir augimą, didelis dėmesys skiriamas naujų darbo vietų kūrimui, jaunimo užimtumo skatinimui, darbuotojų mokymui, darbinių įgūdžių tobulinimui. Darbo rinkos rodikliai, užimtumo lygis yra nuolat tiriami, atnaujinami, tačiau nėra daug tyrimų, leidžiančių palyginti vienos ir kitos šalies jaunimo nedarbą, užimtumą darbo rinkoje vertinant rodiklius.

Darbo tyrimo tikslas – atlikti Europos Sąjungos šalių jaunimo užimtumo darbo rinkos rodiklių analizę bei įvertinti ir palyginti Lietuvos ir Nyderlandų jaunimo užimtumą darbo rinkoje. Siekiant įgyvendinti darbo tikslą, buvo iškelti šie *uždaviniai:*

1. Apibrėžti užimtumo ir darbo rinkos politikos sampratas bei aptarti darbo rinkos politikos atsiradimo prielaidas bei jos vystymąsi.
2. Paanalizuoti Europos Sąjungos ir nacionalinius jaunimo užimtumo plėtrą reglamentuojančius dokumentus bei aptarti jaunimo užimtumo skatinimo priemones.
3. Atlikti Europos Sąjungos užimtumo ir Europos Sąjungos jaunimo užimtumo rodiklių analizę.
4. Atlikti Lietuvos ir Nyderlandų jaunimo pagal išsilavinimą darbo rinkoje rodiklių vertinimą.
5. Pateikti praktinius sprendimus, siekiant mažinti jaunimo nedarbą Europos Sąjungoje.

Darbo tikslo ir uždavinių įgyvendinimui šiame darbe yra naudojami šie *metodai:*

- mokslinės literatūros šaltinių analizė;
- analitinis metodas;
- statistinių duomenų lyginamoji analizė;
- turinio analizė;
- lyginamasis metodas.

Darbas parašytas remiantis Lietuvos teisės aktais (įstatymais, Vyriausybės nutarimais ir kt.), Europos Sąjungos teisės aktais ir planavimo dokumentais (EK komunikatais, reglamentais, strategijomis ir kt.), pirminiais ir antriniais informacijos šaltiniais, Lietuvos bei užsienio moksline literatūra bei kitais moksliniais šaltiniais, Lietuvos darbo biržos tyrimų duomenimis, Lietuvos statistikos departamento duomenimis, statistiniais duomenimis (Eurostat) bei jų analitine informacija.

Struktūriškai darbas sudarytas iš turinio, santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, įvado, 5 dėstymo dalių, išvadų, rekomendacijų, literatūros sąrašo ir priedų. Pirmajame skyriuje apibrėžiamos užimtumo ir darbo rinkos politikos sampratos, aptariamos darbo rinkos politikos atsiradimo prielaidos bei jos vystymasis. Antrajame skyriuje analizuojami Europos Sąjungos ir nacionaliniai dokumentai, reglamentuojantys jaunimo užimtumo plėtrą bei pristatomos jaunimo užimtumo skatinimo priemones. Trečiajame skyriuje atliekama Europos Sąjungos užimtumo ir Europos Sąjungos jaunimo užimtumo rodiklių analizė. Ketvirtajame skyriuje pateikiamas Lietuvos ir Nyderlandų užimtumo darbo rinkoje rodiklių vertinimas, o penktajame – siūlomi praktiniai sprendimai, siekiant padėti sumažinti jaunimo nedarbą Europos Sąjungoje.

Darbe naudoti 40 literatūros šaltiniai, darbo apimtis – 77 puslapiai, pateiktos 6 lentelės, 8 paveikslai, 1 priedas.

1. EUROPOS SĄJUNGOS UŽIMTUMO IR DARBO RINKOS POLITIKA

1.1. Užimtumo ir darbo rinkos politikos sampratos

Prieš pradedant kalbėti apie užimtumo ir darbo rinkos politiką, pirmiausia reikėtų apibrėžti darbo, kaip socialinės normos, sąvoką.

Anot mokslininkų B. Markinkaus ir R. Beržinskienės, darbas – tai žmonių veikla, kuri yra išreikšta potencialiais fiziniais ir protiniais asmenų gebėjimais, naudojamais vertės kūrimo procese, ir nukreipta asmeninių bei visuomeninių poreikių patenkinimo linkme siekiant ekonominių tikslų[10]. Lietuvių kalbos žodyne (2005) darbo sąvoka apibrėžiama kaip tikslingas, visuomenei naudingas žmogaus veikimas, kuris reikalauja protinių ar fizinių jėgų įtempimo, dirbimas, veikla, triūsas. Remiantis V. Česnuityte, L. Okunevičiūte Neverauskiene, darbą, kuris yra vienas iš svarbiausių žmogaus gyvenimo dalių, apibrėžia šios funkcijos:

- finansai – dalyvavimas darbo rinkoje suteikia pajamas;
- aktyvumas – darbo turėjimas sudaro galimybę įgyti naujus įgūdžius arba tobulinti jau esamus įgūdžius;
- įvairovė – aplinkos pakeitimas, naujos pažintys, besikeičiančios užduotys;
- struktūros laikinumas – kasdienis darbas tampa rutina, tačiau jis tuo pačiu suteikia kasdienybei tikslingumą;
- asmeninis tapatumas – asmens savivertės ir savigarbos stiprėjimas dėl galimybės tapatinti save su kitais;
- socialiniai ryšiai – dirbant sukuriamos galimybės dalyvauti įvairiose veiklose, sutikti naujus žmones, sukurti naujus ryšius[11].

Apibendrinant darbo sampratą, galima teigti, kad darbas yra tikslinga ir svarbi žmogaus veikla ne tik visuomenei, bet ir pačiam žmogui, nes žmogui teikia finansinę gerovę, aktyvumą, socialinių ryšių sukūrimą ir galimybę įgyti darbinių įgūdžių, stiprinti savo pasitikėjimą savimi, savigarbą.

Trumpai apibrėžus darbo sampratą, būtina apibrėžti ir užimtumo sąvoką.

B. Martinkus ir D. Beržinskienė užimtumą apibrėžia kaip „teisėta darbingo amžiaus asmenų darbinė veikla, paremta ekonominiais ir teisiniais žmonių, dalyvaujančių vertės kūrimo procese, santykiais, siekiant patenkinti asmeninius ir visuomeninius poreikius bei suteikianti pajamas, o kartu atspindinti bendrą šalies ekonominę būklę”[12]. Autoriai (Kotliar, A., Drilingas B., Juozapavičienė A.,

[10] Martinkus, B., Beržinskienė, D. Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai. Kaunas: Technologija, 2005, p.14.
[11] Česnuitytė, V., Okunevičiūtė Neverauskienė, L. Socialinė politika: integracija į darbo rinką. Vilnius: Eugrimas, 2012, p.15.
[12] Martinkus B., Beržinskienė D. Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai. KTU: Kaunas, 2005. p. 17

Kulincev I., Martinkus B., Savanevičienė A.) pateikia keletą kitų apibrėžimų, kurie taip pat papildo pirmąjį apibrėžimą, iš kurio matoma, kad užimtumas kaip sąvoka pasižymi plačia aprėptimi. Tai patvirtina ir kitų autorių pateiktos sąvokos (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Užimtumo sąvokos.

Autorius	Apibrėžimas: Užimtumas – tai:
Kotliar A. (1996)	... santykių tarp žmonių sistema, paremta darbo vietų užpildymu bei nukreipta į šalies ūkio plėtrą.
Drilingas B. (1997)	... dirbantys visų nuosavybės formų įmonėse, įstaigose ir organizacijose, įskaitant dirbančius ūkininkų ūkiuose, bei atliekantys karinę tarnybą ar esantys įkalinimo įstaigose.
Saruchanov G. (1993)	...daugialypė kategorija, pasireiškianti visišku, nevisišku, daliniu funkcionavimu, kuriam būdingas savitas pobūdis, struktūra, formos, tipai ir pan. ... ekonominė kategorija, egzistuojanti visose ekonominėse formose ir pasireiškianti per istoriškai susiformavusias užimtumo koncepcijas. ... teisėta (įstatymų nedraudžiama) dabartinė žmonių veikla kuriant materialines vertybes ir teikiant paslaugas, siekiant patenkinti asmeninius bei visuomeninius poreikius ir teikianti jiems uždarbį (darbo pajamas).
Juozapavičienė A. (2001)	... realiojo darbo užmokesčio ir žmonių, sugebančių susirasti darbą, sąryšis.
Kulincev I. (2001)	... darbingo amžiaus asmenų veikla siekiant patenkinti asmeninius bei visuomeninius poreikius ir teikianti pajamų.
Martinkus B., Savanevičienė A. (2000)	... tiriamosios užimtų gyventojų grupės ir tos amžiaus grupės gyventojų skaičiaus santykis procentine išraiška (užimtumo lygis).

Šaltinis: sudaryta remiantis Martinkus B., Beržinskienė D. Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai. Kaunas: KTU, 2005. p. 14.

Iš 1 lentelėje pateiktų užimtumo sąvokų, matoma, kad užimtumas yra glaudžiai susijęs su darbo sąvoka. Nors dažnai užimtumas ir darbas yra sutapatinamas, tačiau darbą reikėtų laikyti sudedamąja užimtumo dalimi. Remiantis autoriais (Muntigl P., Weiss R.), „užimtumo politika tam tikra prasme yra vertinama kaip darbo jėgos rinkos politika"[13].

Pasak M. Damidavičiaus, užimtumas, skirtingai nei darbas, yra ne tik veikla, bet ir ekonominiai bei teisiniai santykiai tarp žmonių, dalyvaujančių darbo kooperacijoje. Užtikrinti, kad kuo didesnė dalis gyventojų užsiimtų ekonomine veikla, yra vienas iš svarbiausių valstybės ekonominių tikslų.[14]

V. Navickas (1999) atkreipia dėmesį, kad užimtumas yra pilietinės, demokratinės visuomenės egzistavimo ekonominis pagrindas. Tik dirbdami žmonės tampa visuomenės piliečiais, todėl būtina valstybės mastu reguliuoti užimtumą, kitaip tariant, reikalinga tam tikra gyventojų užimtumo politika. Kuo labiau išsivystęs ir tobulesnis rinkos savireguliacijos mechanizmas, tuo valstybės vaidmuo šioje srityje yra mažesnis.

Remiantis Dromantienė L., Česnuitytė V., užimtumo politika – "valstybės intervenciniai veiksmai, kuriais siekiama padėti asmenims įsitraukti į darbo rinką ir (arba) joje išlikti".[15]

Darbo rinka moksliškai gali būti apibrėžiama kaip „vieta, kurioje sąveikauja darbdavys, darbuotojas ir darbo ieškantis asmuo, norėdamas sutarti dėl pačios darbinės veiklos (apmokamo užimtumo) sąlygų, laiko, darbo užmokesčio, socialinių išmokų bei garantijų"[16]. Darbo rinka – laisvos rinkos ekonomikos atributas. Du pagrindiniai darbo rinką apibūdinantys veiksniai – darbo vietų pasiūla ir jų paklausa. Kitaip tariant, darbo rinka parodo darbo vietų paklausos bei pasiūlos santykį ir to santykio sureguliavimo procesą.

Darbo rinkoje labai aktyviai yra sprendžiamos ne tik ekonominės, bet ir socialinės problemos, tokios kaip gyventojų užimtumo ir kovos su nedarbu programų įvedimas, ieškančių darbo žmonių apmokymas ir perkvalifikavimas, racionalus išteklių panaudojimas, bedarbių registravimas ir materialinis rėmimas ir svarbiausia – naujų darbo vietų kūrimas. Ekonominis nestabilumas šalyje, vystymosi netolygumai ir pasaulio vystymosi sparta sąlygoja priverstinį darbo jėgos perskirstymą ir jos judėjimą, o tuo pačiu ir jos profesinės kvalifikacijos struktūros kaitą.[17].

Labai didelę įtaką šalies nedarbo ir užimtumo lygiui turi valstybės valdymo politika. Tikslingai į nedarbo mažinimą bei užimtumo didinimą nukreipti politiniai sprendimai daro įtaką šalies išsivystymo lygiui. Valstybės vaidmenį darbo rinkoje nagrinėjo R. Adomaitienė ir A. Sakalas ir išskyrė du vienas kitą papildančius aspektus[18]:

---

[13] Muntigl P., Weiss G., Wodak R. European Union Discourses on Un/employment. 2000. p. 59

[14] Damidavičius, M.; Pocius, A. (1998). *Darbo rinkos terminai ir sąvokos*. Vilnius: Agora.

[15] Dromantienė L., Česnuitytė V. Europos Sąjungos socialinė politika. Vilnius: MRU, 2011. p. 126.

[16] Martinkus, B.; Beržinskienė, D. Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai. KTU: Kaunas, 2005, p.19.

[17] Dromantienė L., Česnuitytė V. Europos Sąjungos socialinė politika. Vilnius: MRU, 2011. p. 126.

[18] Adomonienė Rūta, Sakalas Algimantas. Darbo išteklių pasiūlos ir paklausos derinimo būdai ir mechanizmai. ISSN 1392 – 2785 Inžinerinė ekonomika 2002 Nr. 3 (29).

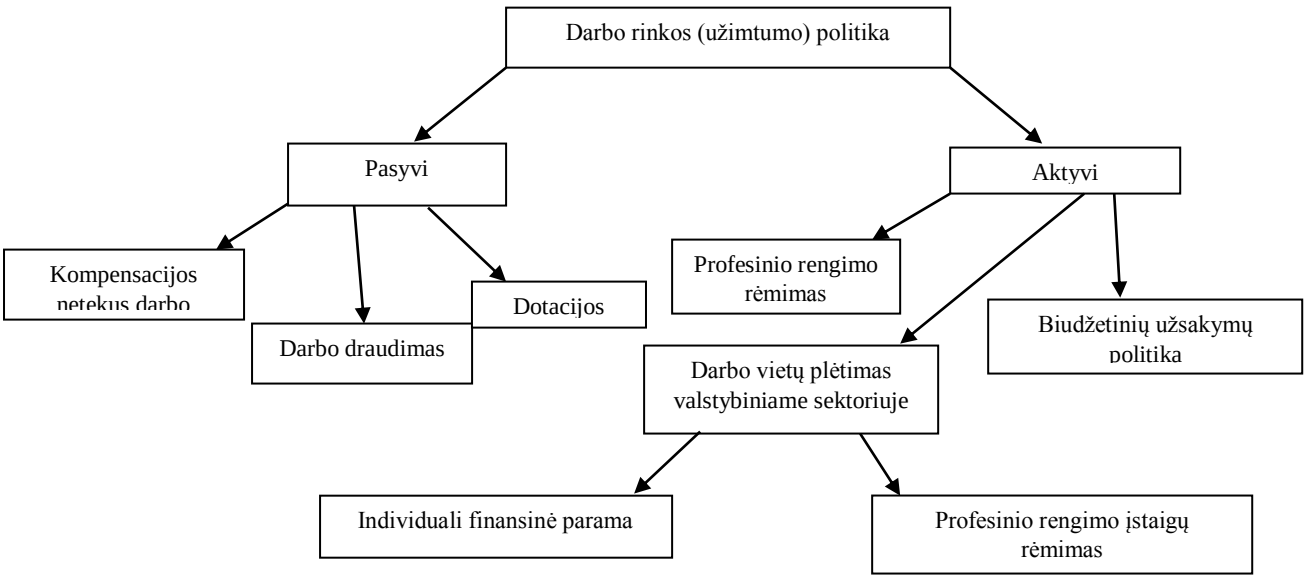
1. *Pasyvi valstybes užimtumo politika* – įvairios finansinės pagalbos bedarbiams formos (bedarbio pašalpos, vienkartinės išmokos) kitur – profsąjunginės kasos ar privatus draudimas nuo nedarbo.
2. *Aktyvi valstybės užimtumo politika* – tai panaudojimas įvairių ekonominių ir organizacinių priemonių, leidžiančių sumažinti nedarbo mąstą. Jos daro įtaką darbo jėgos paklausos didėjimui, darbo rinkos mechanizmo funkcionavimo tobulinimui (įdarbinimo įstaigų, permokymo centrų ir pan.).

Aktyvios politikos priemonės būna:

- makroekonominės, t. y. bendros ūkio stabilizavimo priemonės, kurios tiesiogiai ir netiesiogiai gerina situaciją darbo rinkoje. Valstybė stengiasi padidinti agreguotą paklausą gėrybėmis ir paslaugomis mažinant mokesčius, didinant biudžetinius užsakymus, mažinant palūkanų normą, didinant pinigų emisiją;
- specialios užimtumo politikos priemonės – nukreiptos į frikcinį (tekamąjį) bei struktūrinį nedarbo sumažinimą: suaugusiųjų permokymo sistemos, darbo užmokesčio subsidijos, viešųjų darbų organizavimas, įdarbinimo įstaigų tinklo plėtimas ir jo informacinio aprūpinimo tobulinimas.

Autoriai (Adomaitienė R., Sakalas A.) pateikia schemą kaip atrodo pasyviosios ir aktyviosios darbo rinkos politikos sritys ir priemonės (žr.1 pav.):

1 pav. Darbo rinkos politikos sritys ir priemonės

Šaltinis: sudaryta pagal R. Adomaitienę ir A. Sakalą (2002)

Trumpai aptarus užimtumo ir darbo rinkos sampratas, būtina paanalizuoti darbo rinkos politikos atsiradimo prielaidas ir jos vystymąsi.

1.2. Darbo rinkos politikos atsiradimo prielaidos ir jos vystymasis

Šiuolaikinei užimtumo ir darbo rinkos politikai pagrindą, galima teigti, sukūrė klasikinės darbo teorijos, iš kurių galime išskirti kelias svarbiausias:

- ekonomikos mokslininko A. Smitho „nematomos rankos“ idėja, kuri buvo vienas pirmųjų bandymų paaiškinti pasiskirstymą darbo rinkoje;
- mokslininko E. Durkheimo iškeltos solidarumo ir socialinės sanglaudos sąvokos, darbo jėgos aiškinimas per specializacijos vaidmenį bei perspektyvas visuomenėje;
- mokslininko ekonomisto K. Markso visuomenės, kaip socialinių ryšių sistemos, suvokimas bei darbo pasidalijimo teorijoje atskirtas techninis darbo pasidalijimas nuo socialinio;
- taip pat svarbu paminėti ir sociologo M. Vėberio darbus, kuriuose, nagrinėjant valdžios bei galios pasiskirstymą, buvo identifikuoti dėsniai, nulemiantys įmonės veiklos tipą bei sudėtį[19].

Darbo rinkos politikos atsiradimo linkme, be paminėtų klasikinių darbo teorijų, pirmieji žingsniai buvo žengti 7 dešimtmečio pradžioje įkūrus Europos socialinį fondą (ESF), kuris buvo pagrindas kovojant su nedarbu. Vėliau 9 dešimtmetyje ir 10 dešimtmečio pradžioje, buvo sukurtos užimtumo veiksmų programos konkrečioms tikslinėms grupėms: ERGO (ilgalaikiams bedarbiams), LEDA (vietos užimtumui didinti), stebėjimo ir dokumentavimo sistemos bei 1992 m. sukurta Europos užimtumo tarnybų tinklo sistema, kuri buvo skirta palengvinti laisvą darbuotojų judėjimą Europos ekonominėje erdvėje ir Šveicarijoje[20].

Poreikis sukurti vieningą socialinę ir ekonominę politiką bei nustatyti valstybių narių bendradarbiavimo tikslus šioje srityje buvo išreikštas ir 1993 m. pasirašytoje „Baltojoje augimo, kompetencijos ir užimtumo knygoje“ (angl. *White Paper or Growth, Competitiveness and Employment*). Šioje knygoje pateikiama keletą galimų ekonominio nuosmukio mažinimo programų bei struktūrinių problemų, egzistuojančių Europos ekonominėje erdvėje, sprendimo būdų bei išsakoma būtinybė taikyti lakstesnes darbo ir užimtumo politikos priemones bei vertinimo kriterijus[21].

Tačiau, galima teigti, kad pirmą kartą užimtumas tapo bendrijos teisiniu interesu 1997 m. pasirašius Amsterdamo sutartį, kurios svarba užimtumo ir socialinei politikai buvo ta, kad atskirų Europos Sąjungos valstybių socialinės politikos skirtumai sumažėjo, juos imta spręsti Europos Sąjungos

[19] Česnuitytė, V.; Okunevičiūtė Neverauskienė, L. . Socialinė politika: integracija į darbo rinką. Vilnius: Eugrimas, 2012, p.17.
[20] http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/lt/FTU_5.10.3.pdf. [žiūrėta 2015-03-14]
[21] Kluve, J.; Card, D.; Fertig, M. ir kt.[interaktyvus], 2006, p.15.

lygiu. Amsterdamo sutartyje yra išskiriamos pagrindinės sritys, kuriuose valstybės narės turėtų bendradarbiauti[22]:

- įdarbinimas;
- darbo teisė ir darbo sąlygos;
- pagrindinis ir aukštesnysis profesinis mokymas;
- socialinis draudimas;
- nelaimingi atsitikimai darbe ir ligų prevencija;
- darbo higiena;
- teisė jungtis į asociacijas ir kolektyvines darybas tarp darbdavių ir darbuotojų.

Kita užimtumui ir socialinės integracijos skatinimui svarbi Europos užimtumo strategija, kuri buvo pasirašyta 1997 m.[23] Šia strategija buvo siekiama skatinti darbo rinkos politikos konvergenciją, gerinti šių rinkų struktūrą bei sukurti daugiau ir geresnės kokybės darbo vietų.

Pagrindiniai Lisabonos strategijos reikalavimai buvo šie[24]:

1. *Darbo vietų kūrimas.* Pagrindinis Lisabonos strategijos uždavinys, buvo tikimasi iki 2010 m. gyventojų darbo užimtumo lygį pakelti iki 70 proc., tarpinis tikslas 2005 m. – 67 proc.
2. *Vidaus rinka.* Pilnai suformuota ir gerai veikianti bendra Europos rinka, konkurencijos kliūčių panaikinimas ir leidimas kitoms valstybėms narėms vienodomis sąlygomis prekiauti nacionalinėse rinkose.
3. *Finansinės paslaugos.* Efektyvios ir skaidrios finansų rinkos, geriau skirstydamos kapitalą, skatina augimą. Lisabonoje buvo raginama labiau integruoti Europos Sąjungos nacionalines finansų rinkas. Nuo tada Europos Parlamentas priėmė nemažai atitinkamų teisės aktų, skatinančių konkurenciją tarp bankų ir vertybių popierių biržų.
4. *Verslui palanki Europa.* Sukurti palankias sąlygas verslui, ypač smulkioms ir vidutinėms įmonėms. Valstybės narės turėjo dalintis geriausiais patirties pavyzdžiais, stengtis panaikinti biurokratines kliūtis ir įmonių steigimo mokesčius.
5. *Informacinė visuomenė.* Informacinės visuomenės sukūrimas, siekiant įgyvendinti žinių ir ekonomikos sritis bei kurti naujas darbo vietas. Dauguma Parlamento priimtų teisės aktų yra skirti suaktyvinti telekomunikacinių pramonių konkurenciją ir skatinti naudojimąsi internetu.
6. *Politikos derinys*. „Geriausias ekonominės politikos augimo priemonių suderinimas“. Europos Parlamentas rėmė Europos Centrinio banko nepriklausomumą ir tikslą siekti kainų stabilumo, kaip darnaus augimo pagrindo.

[22] Amsterdamo sutartis 118 straipsnis. [žiūrėta 2015-03-13]. Prieiga internetu: http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/index_lt.htm

[23] 10 metų Europos užimtumo strategija Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras. 2008. ISBN 978-92-79-06587-3

[24] Socialiniai Lisabonos sutarties aspektai

7. *Moksliniai tyrimai ir švietimas*. Valstybės narės turi daugiau investuoti į žmogų, į mokymąsi visą gyvenimą, nes geresnis pasirengimas suteikia daugiau galimybių įsidarbinti. Tačiau ši sritis visai nebuvo Europos Sąjungos teisės aktų leidybos objektu. Vietoj to buvo pradėta lyginamoji analizė, parodžiusi gana prastus rezultatus.

Remiantis šia Europos užimtumo strategija ir jos keturiais pamatiniais ramsčiais: darbingumu, verslumu, prisitaikymu ir lygiomis galimybėmis[25], galima teigti, kad nemažai dėmesio buvo numatoma skirti švietimo ir ugdymo modernizavimui ir apmokymų sistemų skatinimui, ilgalaikiui mokymuisi. Kadangi pagrindinės tikslinės grupės apima jaunus ir ilgalaikius bedarbius, buvo numatytas siekis išplėtoti prevencines priemones sumažinti jaunų ir suaugusių nedirbančių asmenų tapimo ilgalaikiais bedarbiais procesą. Taip pat, galima teigti, kad Europos užimtumo strategijoje nemažas dėmesys buvo skiriamas perėjimui nuo švietimo sistemos iki darbo rinkos palengvinimui. Yra pabrėžiamas darbo organizavimo modernizavimas, suteikiama pirmenybė lyčių skirtumų užimtumo ir nedarbo srityje pašalinimui darbo ir šeimos suderinimui, reintegravimo į darbo rinką palengvinimui bei žmonių su negalia integravimo į darbo rinką skatinimui.[26]

2002 m. pateikus pirmuosius Europos užimtumo strategijos rezultatus[27]: bendras Europos Sąjungos užimtumo lygis išaugo nuo 62,4 proc. 1999 m. iki 64,2 proc. 2002 m., tačiau jis buvo dar ženkliai per mažas. Užimtumo lygis kandidatėse šalyse 2002 metais buvo 56,1 proc., o Lisabonoje buvo nustatytas tikslas iki 2010 metų pasiekti Europos Sąjungoje 70 proc. užimtumo lygį. 2003 m. šį tikslą pasiekė keturios valstybės narės: Danija, Švedija, Nyderlandai ir Jungtinė Karalystė. 2001 m. atliktas pirmasis įvertinimas parodė, kad reikia siekti trijų pagrindinių tikslų: visiško užimtumo, darbo kokybės ir produktyvumo, sanglaudos ir socialinės integracijos.

2005 m. Europos Vadovų Tarybai peržiūrėjus Lisabonos strategiją, buvo išskirtos dvi pagrindinės sritys: ekonomikos augimas ir užimtumo skatinimas.

Toliau siekiant gerinti Europos užimtumo strategijai 2006 metais buvo įsteigtas *Europos globalizacijos fondas* [28] – nauja priemonė, kuria buvo norima parodyti solidarumą su darbuotojais, kurie buvo atleisti dėl globalizacijos, buvo siekiama padėti žmonėms arba likti darbe, arba greitai rasti naują darbą.

Kita darbo rinkos politikos vystymuisi svarbi programa – 2007 metais įkurta programa – PROGRESS[29] – Europos Sąjungos užimtumo ir socialinio solidarumo programa, vykdoma kartu su Europos Socialiniu Fondu (ESF). Ši programa teigė, kad joje gali dalyvauti visos Europos Sąjungos narės bei Europos Sąjungos kandidatės. Programa skirta valstybėms narėms, vietos ir regionų

[25] Dromantienė L., Česnuitytė V. Europos Sąjungos socialinė politika. Vilnius: MRU, 2011. p. 139.
[26] Muntigl P., Weiss G., Wodak R. European Union Discourses on Un/employment. 2000. p. 59
[27] Europos užimtumo strategija. http://www.europarl.europa.eu/highlights/lt/1101.html >[žiūrėta 2015-03-14]
[28] Europos užimtumo strategija. http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=327&langId=en >[žiūrėta 2015-03-14]
[29] Progress- ES programa, skirta užimtumui ir socialiniam solidarumui 2007-2013 metais. Liuksemburgas: Europos Bendrijų oficialiųjų leidinių biuras. 2007. ISBN 92-79-03247-x

valdžios institucijoms, valstybinėms užimtumo tarnyboms ir nacionaliniams statistikos biurams, Europos Komisija atrenka projektus finansuoti ir numato 80 % bendro finansavimo bei atrenka, kad šie pinigai būtų skirti penkioms pagrindinėms sritims:

- užimtumas;
- socialinė apsauga;
- darbo sąlygos;
- nediskriminavimas;
- lyčių lygybė.

2008 metais Europos Vadovų Taryba pradėjo tolesnį 3 metų Lisabonos strategijos įgyvendinimo ciklą, kur pagrindinis dėmesys skiriamas spartesniam reformų įgyvendinimui, siekiant didinti Europos ekonomikos augimą ir konkurencingumą. Pagrindinis tikslas išliko tas pats – užtikrinti, kad kuo aktyviau veiktų vidaus rinka, teikdama naudą verslo, ypač smulkiojo, įmonėms ir vartotojams.

2009 m. gruodžio 1 dieną įsigaliojo Lisabonos sutartis, kurios 3 straipsnyje nurodyta, kad Europos Sąjunga „siekia Europos, kurioje vystymasis būtų tvarus, pagrįstas didelio konkurencingumo socialine rinkos ekonomika“[30]. Šiame straipsnyje taip pat nurodyta, kad siekiama visiško užimtumo ir socialinės pažangos, siekiama kovoti su socialine atskirtimi ir diskriminacija, skatinti teisingumą, naikinti skurdą.

Kalbant apie darbo rinkos politikos vystymąsi, 2010 m. svarbią strategiją „Europa 2020“ parengė Europos Taryba, kurios pagrindiniai tikslai:

- darbo rinka – iki 2020 m. padidinti 20-64 m. amžiaus moterų ir vyrų dalyvavimą darbo rinkoje iki 75 proc., didinant jaunimo, vyresniųjų darbuotojų ir mažai įgūdžių turinčių darbuotojų užimtumą ir geriau įtraukiant legalius emigrantus;
- socialinės įtrauktis ir kova su skurdu – panaikinti skurdo ir atskirties grėsmę bent 20 mln. žmonių;
- geresnė švietimo ir mokymo kokybė ir rezultatai – sumažinti mokyklos nebaigusių asmenų dalį nuo 15 proc. iki ne mažiau 10 proc. ir padidinti aukštąjį ir lygiavertį išsilavinimą turinčių 30-34 m. amžiaus asmenų dalį nuo 31 proc. bent iki 40 proc. [31]

Minėta Europos Sąjungos strategija „Europa 2020“, yra svarbi ir aktuali jaunimui, nes kalbama apie jų užimtumo didinimą, 20-64 metų žmonių įsitraukimą į darbo rinką, bei mokyklos nebaigusių asmenų sumažinimą.

Be minėtų strategijų, Europos Sąjunga parengė naują programą, kuri įgyvendinama 2014 – 2020 m. laikotarpiu. *Europos Sąjungos socialinių pokyčių ir inovacijų programa (EaSI)* apjungia šias tris

[30] Lisabonos sutartis. <http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/index_lt.htm >[žiūrėta 2015-03-13].
[31] Užimtumo politika. < http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/lt/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.10.3.html> [žiūrėta 2015-03-14]

esamas programas, kuriomis skatinamas užimtumas, socialinė politika ir darbo jėgos judumas visoje ES[32]:

1. Užimtumo ir socialinio solidarumo programą *PROGRESS*, kurioje yra numatytas analitinių duomenų generavimas, remiami informacijos mainai ir tarpusavio mokymasis, valstybėms narėms rengiant politines priemonės suteikiama finansinė parama, taip pat padedama NVO didinant socialinę įtrauktį ir mažinant skurdą.
2. Europos užimtumo tarnybas *EURES*. Tai darbo jėgos judumo tinklas, teikiantis informaciją, konsultacijas ir įdarbinimo paslaugas visoje ES.
3. Mikrofinansų ir socialinio verslumo priemonę, kurią taikant individualiems asmenims ir labai mažoms įmonėms ir ateityje bus sudaromos palankesnės sąlygos gauti finansavimą, ją papildys mikrokreditų teikėjų pajėgumų didinimas, bus investuojama steigiant ir plėtojant socialines įmones, t. y. įmones, kurios iš esmės siekia ne pelningumo didinimo, o socialinių tikslų.

Be minėtos programos, Europos Komisija parengė politinių gairių rinkinį. 2012 m. balandžio mėn. patvirtintame užimtumo srities dokumentų rinkinyje yra siūlomos priemonės, kuriose pagrindinis dėmesys skiriamas darbo vietų kūrimo paklausos aspektams, nurodant valstybėms narėms įdarbinimo skatinimo būdus, pvz., mažinant mokesčius už darbuotojus arba daugiau paramos teikiant naujai įsisteigusioms verslo įmonėms. Politiniame komunikate pabrėžiamas poreikis stiprinti užimtumą ir socialinius aspektus Europos Sąjungos valdymo srityje, taip pat aptariami būdai, kaip aktyviau įtraukti darbdavių ir darbuotojų atstovus nustatant ES prioritetus[33].

Trumpai apžvelgus darbo rinkos politikos atsiradimo prielaidas ir jos vystymąsi bei akcentavus svarbiausias strategijas ir Europos Sąjungos parengtus dokumentus, būtina išsamiau paanalizuoti jaunimo užimtumo politiką reglamentuojančius Europos Sąjungos ir nacionalinius dokumentus bei pristatyti jaunimo užimtumo plėtros skatinimo priemones.

[32] Užimtumo politika. <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/lt/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.10.3.html>[žiūrėta 2015-03-14]

[33] Užimtumo politika. [žiūrėta 2015-03-14] Prieiga internetu: http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/lt/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.10.3.html

2. EUROPOS SĄJUNGOS IR NACIONALINIAI PLANAVIMO DOKUMENTAI, REGLAMENTUOJANTYS JAUNIMO UŽIMTUMO POLITIKĄ

Antroje darbo dalyje bus apžvelgti pagrindiniai Europos Sąjungos ir nacionaliniai jaunimo užimtumo politikos plėtrą reglamentuojantys dokumentai bei trumpai pristatytos jaunimo užimtumo skatinimo priemonės.

2.1. Europos Sąjungos jaunimo užimtumo plėtros planavimo dokumentai

Nerimą keliantis jaunimo nedarbas privertė Europos Sąjungą patvirtinti eilę priemonių, kuriomis visapusiškai atsižvelgiama į jaunų žmonių problemas, susijusias su švietimu ir įdarbinimo galimybėmis. Nagrinėjant mokslinę literatūrą, pastebima, kad jaunimo nedarbo problema, kaip Europos Sąjungos politikos objektas, buvo įtraukta jau 1994 metais, numatant tokias bendras priemones valstybėms narėms:

- gerinti užimtumo galimybes, skatinant investicijas į profesinį mokymą (labiausiai jaunimo) bei mokymąsi visą gyvenimą;
- didinti darbo intensyvumą, taikant lanksčias darbo organizavimo formas ir lanksčius darbo grafikus, derinant darbo užmokestį bei kuriant darbo vietas aplinkosaugos ir socialinių paslaugų srityse;
- mažinti darbdavių išlaidas, kurios nesusijusios su darbo užmokesčiu;
- tobulinti aktyvios darbo rinkos politiką, pertvarkant darbo rinkos tarnybų veiklą, palaikant iniciatyvas, padedančias bedarbiams grįžti į darbo rinką bei skatinant geografinį ir profesinį judrumą;
- taikyti įsidarbinimo galimybes, didinančias priemones socialinėms grupėms, kurios dažniausiai patiria ilgalaikį nedarbą.[34]

Remiantis šiomis rekomendacijomis valstybės narės turėjo parengti ir įgyvendinti nacionalinės reikšmės planavimo dokumentus. Dabartinei jaunimo užimtumo situacijai parodžius, kad toks problemos sprendimo būdas nebuvo tinkamas, Europos Sąjungos jaunimo strategijos įgyvendinimui buvo numatyti tokie būdai:

- bendradarbiavimas tarp valstybių narių – kuriant bendras darbotvarkes, abipusiškai mokantis, rengiant pažangos ataskaitas, skatinant mokymąsi iš gerosios praktikos, mainantis informacija;

[34] Dromantienė L., Česnuitytė V. Europos Sąjungos socialinė politika. Vilnius: MRU, 2011. p. 133-134.

- struktūrinis dialogas – nuolat įtraukiant jaunimą į prioritetų svarstymą, įgyvendinimą ir planavimą;
- faktais paremta jaunimo politika – visa politika turi būti grindžiama konkrečiais duomenimis, patirtimi ir žiniomis apie jaunų žmonių padėtį;
- darbas su jaunimu – kuriant jaunimo savarankiškumą ir skatinant svarbiausių įgūdžius (pavyzdžiui, iniciatyvumą, verslumą), taip pat skatinant aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime (socialinėje, politinėje, švietimo ir kitose srityse);
- programa „Veiklus jaunimas“ – prisideda prie Europos Sąjungos jaunimo strategijos tikslų, suteikiant galimybes jauniems žmonėms būti mobiliais, mokytis ir dalyvauti visoje Europos Sąjungos veikloje.[35]

Remiantis Europos Sąjungos jaunimo strategijos įgyvendinimui numatytais būdais buvo parengtas vienas svarbiausių Europos Sąjungos jaunimo užimtumo plėtros dokumentų – strategija „Europa 2020” *(EU 2020 Strategy: A European Strategy for Smart, Green and Inclusive Growth)*, kuria siekiama sukurti darbo vietas ir skatinti ekonomikos augimą. Minėta strategija yra paremta patobulintu ir sustiprintu socialinės ir ekonominės politikos koordinavimu, o užimtumui (taip pat ir jaunimo) yra skiriama tikrai nemažai dėmesio.

Strategijos „Europa 2020” siekiamybė – sukurti kuo daugiau darbo vietų ir užtikrinti geresnę gyvenimo kokybę. Kalbant apie šią stategiją, būtina paminėti tris pagrindinius prioritetus, kuriais vadovaujasi minėta strategija:

1. pažangus augimas (žinių gilinimas ir inovacijų įgyvendinimas);
2. tvarus augimas (juridiškai veiksmingesnės, skaidresnės ir labiau konkurencingos ekonomikos skatinimas);
3. integracinis augimas (aukštą užimtumo rodiklį turinčios ekonomikos skatinimas, užtikrinant socialinę ir teritorinę sanglaudą).[36] Šis prioritetas reiškia, kad reikia skatinti didinti užimtumo lygį, investuoti į žinias, kovoti su skurdu. Taip pat minėtas prioritetas reiškia, kad reikia modernizuoti darbo rinką per dalyvavimą apmokymuose, per įgūdžių tobulinimą bei įsitraukiant į socialinės apsaugos sistemą ir siekiant padėti žmonėms numatyti ir įveikti iššūkius bei sukurti stiprią vieningą visuomenę.

2010 metais Europos Taryba nusprendė patvirtinti penkis pagrindinius Europos Sąjungos tikslus, kurie yra susiję su valstybių narių ir visos Europos Sąjungos veiksmais. Iš penkių tikslų galima akcentuoti kelis pagrindinius jaunimo užimtumui svarbius tikslus:

---

[35] Commission of the European communities. An EU Strategy for Youth – Investing and Empowering
A renewed open method of coordination to address youth challenges and opportunities. COM(2009) 200 final. Brussels, 2009.

[36] EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. COM/2010/2020 final.< http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010DC2020:EN:NOT> [žiūrėta:2015-03-13].

1. iki 75 proc. pakelti moterų ir vyrų, kurių amžius yra nuo 20 iki 64 metų, užimtumo rodiklį;
2. pakelti švietimo lygį, ypač siekiant sumažinti mokyklos nebaigusių asmenų rodiklį iki mažiau negu 10 proc. ir pasiekti, kad 30-34 metų asmenų išsilavinimo lygis siektų mažiausiai 40 proc.;
3. skatinti socialinį įsitraukimą, ypač mažinant skurdą ir siekiant iš šių rizikos grupių pašalinti mažiausiai 20 milijonų žmonių. Šis tikslas yra paremtas trijų rodiklių derinimu: žmonių, kurie turi rizikos tapti skurdžiais, skaičius; žmonių, kurie yra materialiai nuskurdę skaičius ir 0-59 metų žmonių, kurie gyvena namų ūkiuose, kur visi yra bedarbiai, skaičius, t.y. remiantis ES galiojančiais apibrėžimais, tokie namų ūkiai vadinami, kur nei vienas 18-59 metų asmuo/namų ūkio narys nedirba arba 18-59 metų asmenys yra labai mažai įsitraukę į darbo rinką).[37]

Siekdama sustiprinti šių tikslų įgyvendinimo procesą ir paspartinti kiekvieno iš šių prioritetų įgyvendinimo eigą, Europos Komisija pasiūlė septynias pagrindines iniciatyvas, kurios privalo apimti: „Inovacijų sąjunga“, „Judus jaunimas“„Europos skaitmeninė darbotvarkė“, „Tausiai išteklius naudojanti Europa“, „Globalizacijos erai pritaikyta pramonės politika“„Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė“ ir „Europos kovos su skurdu planas“. Trys iš šių iniciatyvų skirtos jaunimo užimtumui didinti Europos Sąjungoje:

1. „Judus jaunimas” *(Youth on the move)* – šia iniciatyva siekiama pagerinti jaunimo švietimą ir sudaryti geresnes sąlygas patekti į darbo rinką;
2. „Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė“ *(An agenda for new skills and jobs)* – šos iniciatyvos siekis - modernizuotos darbo rinkos, žmonėms suteikta galimybė tobulinti įgūdžius. Taip pat šia iniciatyva yra siekiama padidinti darbo jėgos aktyvumą ir geriau derinti darbo jėgos pasiūlą ir paklausą, pasitelkti darbo jėgos judumą;
3. „Europos kovos su skurdu ir socialine atskirtimi planas“*(European platform against poverty)* - siekiama paremti visais lygmenimis vykdomą darbą, kad būtų įgyvendintas vienas pagrindinių Europos Sąjungos tikslų – pasiekti, kad iki 2020 m. bent 20 milijonų žmonių išbristų iš skurdo ir integruotųsi visuomenėje.[38]

Kitas svarbus Europos Sąjungos jaunimo užimtumo plėtros planavimui dokumentas – 2009 metais Europos Tarytos patvirtinta Europos Sąjungos jaunimo strategija, kuri apima priemonių įgyvendinimą 2010 - 2018 metų laikotarpiui ir yra apibrėžiama šiais esminiais tikslais:

– teikti daugiau galimybių ir užtikrinti lygias galimybes visiems jaunuoliams švietimo sistemoje ir darbo rinkoje;

[37] Marlier E., Natali D. with Rudi Van Dam. Europe 2020 Towards a More Social EU? Brussels. 2010. p. 21.
[38] Jaunimas. <http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/lt/FTU_5.13.5.pdf >[žiūrėta 2015-03-13]

– skatinti jaunus žmones būti aktyviais piliečiais ir dalyvauti visuomenės gyvenime.[39]

Ši strategija yra svarbi sudedamoji Europos Sąjungos jaunimo užimtumo politikos dalis, nors galbūt ir nėra tiesiogiai skirta jaunimo užimtumo problemoms spręsti, bet joje yra pabrėžiama jaunimo darbo galimybių panaudojimo reikšmė.

2013 m. vasario mėn. Europos Taryba pasiūlė skirti konkretų finansavimą, kad būtų sutelktos pastangos jaunimo nedarbo problemai spręsti tuose Europos Sąjungos regionuose, kur ši problema labiausiai aktuali, pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą. Šiai iniciatyvai skiriamas biudžetas 2014 – 2020 m. laikotarpiu sudaro 8 mlrd. eurų, jos tikslinė grupė – nesimokantis, nedirbantis ir mokymuose nedalyvaujantis jaunimas nuo 15 iki 24 m. tik tuose regionuose, kur jaunimo nedarbo lygis viršija 25 proc. Iniciatyva siekiama padėti šiems jaunuoliams integruotis į darbo rinką[40].

Remiantis minėtomis Europos Sąjungos sukurtomis jaunimo užimtumo plėtros strategijomis, galima teigti, kad jaunimas iš tiesų yra svarbi ateities dalis, o jaunimo žmogiškojo kapitalo ugdymas yra reikšmingas. Jaunimo užimtumo plėtrai be Europos Sąjungos jaunimo užimtumo plėtros planavimo dokumentų svarbūs yra ir nacionaliniai jaunimo užimtumo plėtros planavimo dokumentai, kuriuos taip pat būtina aptarti šioje dalyje.

2.2. Nacionaliniai jaunimo užimtumo plėtros planavimo dokumentai

Kaip jau supratome, Europos užimtumo strategijoje ir kituose anksčiau minėtuose dokumentuose Europos Komisija ir valstybės narės aiškią pirmenybę teikia jaunimui, kaip pagrindinei tikslinei grupei, siekiant sumažinti jų nedarbą ir jam užkirsti kelią. Kaip pastebėjome, užimtumo gairėse nuolatos minima, kad valstybės narės privalo jaunimui suteikti galimybę įgyti pagrindinius darbinius įgūdžius, kurių reikia darbo rinkai, integruoti jaunimą į darbo rinką.

Pradedant analizuoti nacionalinius jaunimo užimtumo plėtros planavimo dokumentus, galime pradėti nuo Lietuvoje jaunimo užimtumo politiką reglamentuojančio planavimo dokumento – Lietuvos nacionalinės jaunimo politikos plėtros 2011-2019 metų programos, kuria norima „sukurti darnią aplinką ir prielaidas plėtoti tęstinę jaunimo politiką Lietuvoje.”[41] Programa siekiama sudaryti galimybes „jaunam žmogui tapti aktyviu, pilietišku ir motyvuotu modernios valstybės piliečiu, gebančiu prisiimti atsakomybę ir sukurti visavertį gyvenimą“.[42]Jaunimo strategija parengta remiantis “ES jaunimo politikos strategijos, Europos jaunimo pakto, Lisabonos strategijos, strategijos “Europa 2020”, Europos užimtumo strategijos, EK jaunimo politikos baltosios knygos

[39] Jaunimas. <http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/lt/FTU_5.13.5.pdf > [žiūrėta 2015-03-13].
[40] Užimtumo politika. http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/lt/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.10.3.html >[žiūrėta 2015-03-14]
[41] Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas dėl nacionalinės jaunimo politikos 2011-2019 metų plėtros programos patvirtinimo. Nr. 10-1279-02-N. 2010. http://www.lrv.lt/Posed_medz/2010/101124/07.pdf >[žiūrėta 2015-03-14]
[42] Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas dėl nacionalinės jaunimo politikos 2011-2019 metų plėtros programos patvirtinimo. Nr. 10-1279-02-N. 2010 http://www.lrv.lt/Posed_medz/2010/101124/07.pdf >[žiūrėta 2015-03-14]

nuostatomis."[43] Programoje įvardijama, kad "Lietuvoje yra aktuali jaunimo problema, nepakankamas jaunimo profesinis orietavimas bei verslumo ir profesinių įgūdžių ugdymas", todėl išsikeliamas uždavinys – "užtikrinti geresnes jaunimo užimtumo galimybes, skatinant ekonominį ir socialinį verslumą, sudarant palankias sąlygas jauniems žmonėms aktyviai dalyvauti darbo rinkoje bei derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus".[44]

Nacionalinės jaunimo politikos plėtros 2011-2019 metų programoje iškeltam tikslui, susijusiam su jaunimo nedarbu, įgyvendinti yra taikomos priemonės:

- įgyvendinti nacionalinės jaunimo verslumo ugdymo ir skatinimo 2008–2012 metų programos priemones ir užtikrinti jos tęstinumą, patvirtinant jaunimo kūrybiškumo ir verslumo ugdymo 2013–2015 metų tarpinstitucinį veiklos planą;
- informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimas jaunimui, kad jauni žmonės galėtų įvertinti darbo rinkos reikmes ir priimti tinkamus sprendimus besirenkant profesiją;
- jaunimo darbo centrų informavimo ir konsultavimo paslaugų teikimo jauniems asmenims veiklos plėtojimas ir tobulinimas[45].

Vieną iš aktyvios darbo rinkos politikos priemonių, galima paminėti – Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo (Žin., 2011, Nr.138-6530) nustatytas priemones, kuriomis siekiama padėti darbo ieškantiems asmenims padidinti jų užimtumo galimybes. Įgyvendinamos šios aktyvios darbo rinkos politikos priemonės[46]:

- profesinis mokymas – bedarbiai ir įspėti apie atleidimą iš darbo darbuotojai turi galimybę įgyti profesiją, kelti kvalifikaciją arba persikvalifikuoti pagal darbo rinkos poreikį;
- remiamasis įdarbinimas;
- darbinimas subsidijuojant – parama darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų grupėms padėti įsidarbinti bei įsitvirtinti neterminuotam darbui;
- darbo įgūdžių įgijimo rėmimas – parama absolventams trūkstamus darbo įgūdžius įgyti tiesiogiai darbo vietoje.
- darbo rotacija – registruotų darbo biržose asmenų įdarbinimas darbuotojų laikinam pakeitimui jų tikslinių atostogų metu ar kolektyvinėse sutartyse numatytais atvejais;
- viešieji darbai – teritorinių darbo biržų kartu su savivaldybėmis ir darbdaviais organizuojami darbai asmenims, registruotiems darbo biržoje, laikinai įdarbinti. Tai visuomeniškai naudingi darbai, padedantys darbo netekusiems asmenims užsidirbti pragyvenimui;

[43] Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas dėl nacionalinės jaunimo politikos 2011-2019 metų plėtros programos patvirtinimo. Nr. 10-1279-02-N. 2010 <http://www.lrv.lt/Posed_medz/2010/101124/07.pdf> [žiūrėta 2015-03-14]
[44] Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas dėl nacionalinės jaunimo politikos 2011-2019 metų plėtros programos patvirtinimo. Nr. 10-1279-02-N. 2010.< http://www.lrv.lt/Posed_medz/2010/101124/07.pdf >. [žiūrėta 2015-03-14]
[45] Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas dėl nacionalinės jaunimo politikos 2011-2019 metų plėtros programos patvirtinimo. Nr. 10-1279-02-N. 2010.< http://www.lrv.lt/Posed_medz/2010/101124/07.pdf> [žiūrėta 2015-03-14]
[46] Įgyvendinamos priemonės jaunimo užimtumo skatinimui. [žiūrėta 2015-03-14]< http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/uzimtumo-ir-darbo-z6qc/jaunimo-uzimtumo-skatinimas/igyvendinamos-priemones.html> [žiūrėta 2015-03-14]

- parama darbo vietoms steigti – buvusių bedarbių ir darbdavių skatinimas steigti darbo vietas teritorinėse darbo biržose įregistruotų neįgaliųjų ir kitų bedarbių grupių neterminuotam įdarbinimui remti ir (ar) bedarbių ir neįgaliųjų skatinimas steigti darbo vietą sau;
- bedarbių teritorinio judumo rėmimas – bedarbių skatinimas įsidarbinti ir dirbti darbo vietose, nutolusiose nuo jų gyvenamosios vietos, kai darbo birža negali pasiūlyti jiems tinkamo darbo.

Kalbant apie jaunimo profesinį rengimą, būtina paminėti nuo 2012 m. įsigaliojusį Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo 23 straipsnio pakeitimo įstatymą (Žin., 2011, Nr.138-6530), kuris reglamentuoja naują bedarbių profesinio mokymo pagal kuponus tvarką. Jaunimui, kaip ir kitiems bedarbiams ar įspėtiems apie atleidimą iš darbo darbingo amžiaus darbuotojams gali būti organizuojamas profesinis mokymas. Šio mokymo tikslas – padėti jiems įgyti ar tobulinti kvalifikaciją arba (ir) įgyti kompetencijų pagal formaliojo profesinio mokymo programas, pradėti dirbti savarankiškai ar įspėtiems apie atleidimą iš darbo darbingo amžiaus darbuotojams pasilikti dirbti jų darbovietėse[47].

Remiantis keliais 2014 m. liepos 10 d. pakoreguoto Užimtumo rėmimo įstatymo Nr. X-694 punktais, teigiama, kad[48]:

- sudarytos sąlygos jauniems asmenims nuo 16 iki 29 metų įgyti praktinių įgūdžių savarankiškai sudarant dvišales sutartis su juridiniu asmeniu, taip pat siekiama užtikrinti jaunų asmenų, savarankiškai įgyjančių praktinių įgūdžių, teisinę apsaugą. Jauni asmenys, nuo 16 iki 29 metų amžiaus, sudarę savarankiško praktinių įgūdžių įgijimo sutartį, gali įgyti praktinių įgūdžių darbo vietoje. Juridinis asmuo, su kuriuo yra sudaryta praktinių įgūdžių įgijimo sutartis, turi mokėti praktinių įgūdžių įgyjančiam asmeniui stipendiją Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka;
- sudaryta galimybė bedarbiams, kurie siunčiami į profesinį mokymą pagal darbo rinkos prognozes, pradėti dirbti pačių surastose darbo vietose.

Minėto Užimtumo rėmimo įstatymo punktai įrodo, kad jaunimui yra sudaromos galimybės ir sąlygos įgyti praktinių, darbinių įgūdžių siekiant tinkami integruotis į darbo rinką.

Apibendrinant nacionalinius jaunimo užimtumo plėtrą reglamentuojančius dokumentus, galima teigti, kad pagrindiniai jaunimo užimtumo plėtrą reglamentuojantys dokumentai yra Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas ir Lietuvos nacionalinės jaunimo politikos plėtros 2011-2019 metų programa. Jaunimo užimtumo plėtrai vien tik Europos Sąjungos ir nacionalinių

[47] Įgyvendinamos priemonės jaunimo užimtumo skatinimui. <http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/uzimtumo-ir-darbo-z6qc/jaunimo-uzimtumo-skatinimas/igyvendinamos-priemones.html > [žiūrėta 2015-03-14]

[48] Užimtumo rėmimas. < http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/uzimtumo-ir-darbo-z6qc/uzimtumo-remimo-politika-69fv.html > [žiūrėta 2015-03-14]

dokumentų nepakanka, yra būtinos jaunimo užimtumo skatinimo priemonės, kurios paskatina jaunimą ir palengvina jų integracijos į darbo rinką procesą.

2.3. Jaunimo užimtumo skatinimo priemonės

Kaip žinome, Europos jaunimo užimtumo problema šiuo metu yra ypač aktuali, todėl vien nacionalinių priemonių taikymas neužtikrina efektyvių sprendimų. Kaip teigiama Europos Sąjungos jaunimo strategijoje, bendradarbiavimas jaunimo reikalų srityje yra struktūrizuota ir išvystyta bendros Europos Sąjungos politikos sritis, formuojama jau nuo 1988 metų. Šiandien jaunimo politika yra stipriai išplėtota ir yra grindžiama dviem pagrindiniais aspektais:

- investavimas į jaunimą: didesnių išteklių sutelkimas siekiant plėtoti politikos sritis, susijusias su jaunų žmonių kasdieniu gyvenimu ir siekiant gerinti jų gyvenimo kokybę;
- galimybių jaunimui suteikimas: skatinti jaunų žmonių potencialą, siekti atnaujinti visuomenę ir prisidėti prie ES vertybių ir tikslų siekimo.[49]

Kalbant apie jaunimo užimtumą, žinoma, kad poreikis spręsti užimtumo problemą Europos Sąjungos lygiu pirmąjį kartą buvo pripažintas 1994 metais ir po svarstymų buvo pateiktos rekomendacijos valstybėms – narėms įtvirtintos Mastrichto sutartyje. Vertinant numatytas gaires, galima teigti, kad užimtumo politika aprėpia tris pagrindines intervencinių priemonių grupes:

- paslaugas;
- piniginę socialinę paramą;
- specialiąsias programas.[50]

Šios paminėtos priemonės yra tradicinės, naudojamos ne tik kaip užimtumo skatinimo priemonė, bet ir kaip socialinė parama toms visuomenės grupėms, kurios susiduria su tam tikromis integracijos problemomis į darbo rinką.

Europos Sąjungos jaunimo strategijoje teigiama, kad pagrindinė problema susijusi su jaunimo užimtumu yra sudėtingas jaunimo pereinamasis laikotarpis iš švietimo sistemos į darbo rinką. Jaunimo užimtumo politikos tikslas – visapusiškai užtikrinti sklandų perėjimą tarp minėtų gyvenimo etapų: mokslo ir darbo. Šiam tikslui pasiekti numatytos šios priemonės pagal kompetenciją naudotinos valstybių narių arba Europos Komisijos:

- užtikrinti, kad jaunimo užimtumas išliktų prioritetine sritimi;
- skatinti tarpvalstybines profesines jaunimo galimybes, įskaitant ir ankstyvą jaunimo supažindinimą su darbo rinka;

[49] Commission of the European Communities. An EU Strategy for Youth – Investing ant Empowering. Investing and Empowering A renewed open method of coordination to address youth challenges and opportunities. COM(2009) 200 final, Brussels, 2009. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0200:FIN:EN:PDF >. [žiūrėta 2015-03-14]
[50] Dromantienė L., Česnuitytė V. Europos Sąjungos socialinė politika. Vilnius: MRU, 2011. p. 126.

- plėtoti jaunimo užimtumą, siekiant remti jaunimo galimybes įsidarbinti;
- skatinti bendradarbiavimą tarp užimtumo ir jaunimo politikos formuotojų ir jaunimo dalyvavimą užimtumo politikoje;
- užtikrinti, kad ES lėšos būtų veiksmingai naudojamos jaunimo užimtumo skatinimui;
- plėtoti trumpalaikes priemones, numatytas valstybių narių ekonomikos atkūrimo planuose, skatinant jaunimo užimtumą bei jaunimui naudingas struktūrines priemones;
- plėtoti profesinės orientacijos ir konsultavimo paslaugas;
- sumažinti kliūtis laisvam darbo jėgos judėjimui visoje ES teritorijoje;
- remti kokybiškas stažuočių programas: švietimo, mokymo ir/ar įdarbinimo srityse;
- gerinti vaikų priežiūros sąlygas padedant geriau derinti profesinį ir asmeninį gyvenimą jauniems žmonėms.[51]

Kaip matoma, išskirtos priemonės yra bendro pobūdžio ir įgyvendinant jas skirtingose valstybėse narėse kyla tam tikras adaptacijos poreikis, kurį lemia skirtinga situacija rinkoje, ekonominės, socialinės ir kitos aplinkybės.

Lietuvos jaunimo užimtumo politikoje šiuo metu išskiriamos šios jaunimo užimtumo skatinimo priemonės:

- švietimo sistemos pasiūlos ir darbo rinkos poreikio subalansavimas;
- jaunimo darbo įgūdžių formavimas švietimo sistemoje;
- parama jaunimui, pradedančiam verslą;
- aktyvios darbo rinkos priemonės;
- lankstesnis darbo santykių reguliavimas;
- valstybės institucijų ir nevyriausybinio sektoriaus bendradarbiavimas didinant jaunimo užimtumą.

Kalbant apie jaunimo užimtumo skatinimo priemones, galime paminėti – „Jaunimo garantijų iniciatyva“. Nuo 2014 metų sausio 1 d. Lietuvoje pradėta įgyvendinti „Jaunimo garantijų iniciatyva“, teigia, kad visi jaunuoliai iki 29 metų amžiaus per keturių mėnesių laikotarpį nuo darbo netekimo arba formaliojo mokymosi užbaigimo turi galimybę gauti gerą pasiūlymą dirbti ar toliau mokytis, įskaitant pameistrystės formą, atlikti praktiką arba stažuotę[52]. Siekiant kuo efektyviau įgyvendinti šią iniciatyvą suburtas partnerių tinklas – 2014 m. sausio 14 d. ministerijų, verslo, darbdavių, darbuotojų bei jaunimo organizacijų atstovai pasirašė bendradarbiavimo memorandumą. Taip pat Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2014 m. kovo 24 d. įsteigė Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo stebėsenos komisiją, kurią sudaro 20 narių iš Memorandumą pasirašiusių

[51] Commission of the European Communities. An EU Strategy for Youth – Investing ant Empowering. Investing and Empowering A renewed open method of coordination to address youth challenges and opportunities. COM(2009) 200 final, Brussels, 2009. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0200:FIN:EN:PDF>[žiūrėta 2015-03-14]

[52] Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimas.<http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/uzimtumo-ir-darbo-z6qc/jaunimo-uzimtumo-skatinimas.html>[žiūrėta 2015-03-14]

organizacijų. Komisijos tikslas – vykdyti Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo priežiūrą ir teikti pasiūlymus dėl įgyvendinimo tobulinimo[53].

Vienas pagrindinių tikslų įgyvendinant „Jaunimo garantijų iniciatyva“ yra pasiekti, kad švietimo sistema darbo rinkai rengtų trūkstamus specialistus ir darbuotojus, kad jaunimas būtų skatinamas rinktis paklausias darbo rinkoje profesijas, o mokymo programos ir sertifikatai atitiktų tarptautinius standartus. Taip pat skatiname jaunuolių integraciją į darbo rinką – teikiame tikslines subsidijas, kurios paskatins darbdavius sudaryti jaunimui galimybes atlikti praktiką, stažuotę, mokytis pameistrystės profesinio mokymo forma ar gauti darbą, ypatingą dėmesį skiriant labiausiai nuo darbo rinkos nutolusiam jaunimui[54].

Kalbant apie „Jaunimo garantijų iniciatyva“, galima teigti, kad yra taip pat įgyvendinama Nacionalinė savanoriškos veiklos programa, kurios dėka prie formalaus švietimo sistemos nepritampantis ar savirealizacijos ieškantis jaunimas gali dalyvauti užimtumo priemonėse, o vėliau – įsitraukti į darbo rinką.

Kita jaunimo užimtumą skatinanti priemonė – projektas „Pasitikėk savimi“ – sukurta ir įdiegta ilgalaikės intensyvios socialinės reabilitacijos ir paruošimo užimtumui darbo rinkoje pagalbos sistema, skatinanti motyvaciją integruotis į darbo rinką ir/arba švietimo sistemą, padedanti didinti jaunimo savivertę ir atsakomybę, atkurti, ugdyti ir palaikyti socialinius ir savanoriško gyvenimo įgūdžius[55]. Šio projekto tikslas – kartu su nevyriausybinėmis organizacijomis skatinti jaunimo integraciją į darbo rinką ar švietimo sistemą teikiant socialinės reabilitacijos ir paruošimo užimtumui darbo rinkoje paslaugas. Projekto tikslinė grupė – 16-25 metų asmenys, kurie nedirba, nesimoko ir nedalyvauja aktyviose darbo rinkos politikos priemonėse. Adaptuotos mokymo programos metu NVO siekiama lavinami dalyvių socialinius įgūdžius, stiprinti asmenines savybes, kelti motyvaciją, formuoti darbo komandoje įgūdžius. Baigiantis programai koordinatoriui ir NVO aktyviai dirbant su darbdaviais ir/ar mokymo įstaigomis sudaro projekto dalyviams galimybę įgytus įgūdžius realizuoti pas darbdavį ir/ar mokymo įstaigoje. Baigus šią programą dalis projekto dalyvių nusiunčiami į aktyvias darbo rinkos politikos priemones[56].

Siekiant įsilieti į darbo rinką jaunimui yra nuolat organizuojami motyvaciniai seminarai. Teritorinės darbo biržos rengia motyvacinius seminarus socialiai pažeidžiamam, nekvalifikuotam, nemotyvuotam jaunimui, kurių metu jaunuoliai susipažįsta su įvairiomis profesijomis, darbo

---

[53] Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimas. <http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/uzimtumo-ir-darbo-z6qc/jaunimo-uzimtumo-skatinimas.html> [žiūrėta 2015-03-14]

[54] Įgyvendinamos priemonės jaunimo užimtumo skatinimui. <http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/uzimtumo-ir-darbo-z6qc/jaunimo-uzimtumo-skatinimas/igyvendinamos-priemones.html> [žiūrėta 2015-03-14]

[55] Įgyvendinamos priemonės jaunimo užimtumo skatinimui.< http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/uzimtumo-ir-darbo-z6qc/jaunimo-uzimtumo-skatinimas/igyvendinamos-priemones.html > [žiūrėta 2015-03-14]

[56] Įgyvendinamos priemonės jaunimo užimtumo skatinimui. <http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/uzimtumo-ir-darbo-z6qc/jaunimo-uzimtumo-skatinimas/igyvendinamos-priemones.html > [žiūrėta 2015-03-14]

pasauliu, gali išsiaiškinti problemas bei sunkumus, ribojančius jų motyvaciją bei galimybes susirasti darbą. Būtina pabrėžti, kad motyvaciniai seminarai paskatina jauną žmogų[57]:

- pažinti save;
- planuoti karjerą;
- pasirinkti profesiją;
- pasirinkti mokymo įstaigą;
- susirasti darbą;
- ugdyti verslumą.

Būtina paminėti, kad darbo įgūdžių įgijimo rėmimas tiesiogiai darbo vietoje trūkstamiems darbo įgūdžiams įgyti organizuojamas jauniems žmonėms iki 29 m. amžiaus, kurie[58]:

- pirmą kartą pradeda darbinę veiklą pagal įgytą kvalifikaciją;
- yra ilgalaikiai bedarbiai;
- iki įsiregistravimo teritorinėje darbo biržoje nedirbo 2 ir daugiau metų;
- po profesinės reabilitacijos;
- įspėti apie atleidimą iš darbo. Darbo įgūdžių įgijimo remiama trukmė - iki 5 mėnesių ir iki 12 mėnesių asmenims, pirmą kartą pradedantiems darbinę veiklą pagal įgytą kvalifikaciją.

Jaunimo užimtumui svarbi 2012 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojusi įsidarbinimo skatinimo forma – dalies darbo užmokesčio kompensavimas. Darbdavys moka visas „Sodros“ įmokas už darbuotoją, įskaitant pensijų draudimo įmokas, tačiau jam kompensuojama fiksuota darbuotojo atlyginimo dalis. Toks dalies darbo užmokesčio kompensavimas darbdaviams teikiamas pagal ES fondų lėšomis finansuojamą priemonę „Parama pirmajam darbui“.[59]

Kalbant apie jaunimo įdarbinimą, įdarbinimas subsidijuojant yra taip pat svarbus siekiant jaunimui padėti įsitvirtinti darbo rinkoje arba įsidarbinti. Subsidijos darbo užmokesčiui, mokamos darbdaviams įdarbinant jaunus asmenis iki 29 m. amžiaus.[60].

Apžvelgiant jaunimo užimtumo skatinimo priemones, galima teigti, kad užimtumo skatinimo priemonės apima ne tik pinigines kompensacijas, subsidijas darbo užmokesčiui, dalies darbo užmokesčio kompensavimą, bet ir motyvacinius seminarus, kuriuose lavinami jaunimo socialiniai įgūdžiai, stiprinamos jų asmeninės savybės, keliama motyvacija bei formuoti darbo komandoje įgūdžiai.

---

[57] Įgyvendinamos priemonės jaunimo užimtumo skatinimui. <http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/uzimtumo-ir-darbo-z6qc/jaunimo-uzimtumo-skatinimas/igyvendinamos-priemones.html > [žiūrėta 2015-03-14]

[58] Įgyvendinamos priemonės jaunimo užimtumo skatinimui <http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/uzimtumo-ir-darbo-z6qc/jaunimo-uzimtumo-skatinimas/igyvendinamos-priemones.html > [žiūrėta 2015-03-14]

[59] Įgyvendinamos priemonės jaunimo užimtumo skatinimui. <http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/uzimtumo-ir-darbo-z6qc/jaunimo-uzimtumo-skatinimas/igyvendinamos-priemones.html> [žiūrėta 2015-03-14]

[60] Įgyvendinamos priemonės jaunimo užimtumo skatinimui. < http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/uzimtumo-ir-darbo-z6qc/jaunimo-uzimtumo-skatinimas/igyvendinamos-priemones.html > [žiūrėta 2015-03-14]

3. ES JAUNIMO UŽIMTUMO DARBO RINKOJE RODIKLIŲ VERTINIMAS

3.1. Europos sąjungos užimtumo rodiklių analizė

Europos Sąjungos statistikos agentūros „Eurostat“ duomenimis[61], 2014 m. sausį nedarbo lygis euro zonoje sudarė 12 proc. ir buvo stabilus nuo 2013 m. spalio. Visoje ES nedarbas nesikeitė nuo 2013 m. spalio ir 2014 m. sausį sudarė 10,8 proc.

Visoje ES sausį darbo neturėjo 26,231 mln. žmonių, iš jų 19,175 mln. – euro zonoje. Palyginti su gruodžiu, nedirbančiųjų skaičius visoje ES didėjo 19 tūkst., euro zonoje – 4 tūkst. Palyginti su 2012 metų lapkričiu, nedirbančių asmenų ES padaugėjo ir euro zonoje – 17 tūkst. Mažiausi nedarbo rodikliai tarp valstybių narių įregistruoti Austrijoje (4,9 proc.), Vokietijoje (5,0 proc.) ir Liuksemburge (6,1 proc.), o didžiausi – Graikijoje (28 proc. – 2013 m. lapkritį) ir Ispanijoje (25,8 proc.).

Palyginti su tuo pačiu laikotarpiu prieš metus, nedarbo lygis išaugo trylikoje šalių narių, sumažėjo taip pat trylikoje, liko stabilus Austrijoje ir Slovėnijoje. Didžiausias bedarbių skaičiaus augimas buvo užregistruotas Kipre (nuo 14,4 proc. iki 16,8 proc.), Graikijoje (nuo 26,3 proc. 2012 m. lapkritį iki 28 proc. 2013 m. lapkritį), Kroatijoje (nuo 17,4 proc. iki 18,8 proc.), Italijoje (nuo 11,8 proc. iki 12,9 proc.) ir Nyderlanduose (nuo 6 proc. iki 7,1 proc.).

Labiausiai nedarbo lygis sumažėjo Latvijoje (nuo 14,3 proc. iki 11,5 proc. nuo ketvirtojo 2012 m. iki ketvirtojo 2013 m. ketvirčio), Portugalijoje (nuo 17,6 proc. iki 15,3 proc.), Vengrijoje (nuo 11,1 proc. 2012 m. gruodžio iki 8,8 proc. 2013 m. gruodžio), Airijoje (nuo 13,8 proc. iki 11,9 proc.) ir Lietuvoje (nuo 12,8 proc. iki 11,3 proc.).

Europos Sąjungos statistikos agentūros „Eurostat“ duomenimis[62], atsižvelgus į sezoninius svyravimus, visoje ES nedarbo lygis išliko stabilus – 2014 m. lapkritį sudarė 10,0 proc. ir buvo mažesnis, palyginti su 2013 m. lapkričiu, kai siekė 10,7 proc.

Euro zonoje nedarbo lygis 2014 m. lapkritį siekė 11,5 proc., – šis rodiklis buvo stabilus, palyginti su 2014 m. spalio mėnesiu, bet mažėjo palyginti su 2013 m. lapkričiu (11,9 proc.). Nedarbo lygis Lietuvoje, atsižvelgus į sezoninius svyravimus, nuo 9,9 proc. 2014 m. spalį sumažėjo iki 9,4 proc. lapkritį.

„Eurostat“ apskaičiavo, kad visoje ES praėjusių metų lapkritį nedirbo 24,423 mln. žmonių, iš jų 18,394 mln. – euro zonoje. Palyginti su praėjusių metų spaliu, nedirbančių asmenų skaičius ES

[61] Nedarbo lygis ES – 10,8 proc., Lietuvoje – 11,3 proc. <**http://cr.etaplius.lt/nedarbo-lygis-es-108-lietuvoje-11-3/** > [žiūrėta 2015-03-14]

[62]Užimtumas ir nedarbas 2014 m. ir 2014 m. IV ketvirtis. <*http://osp.stat.gov.lt/informaciniai-pranesimai?articleId=3193867*>. [žiūrėta 2015-03-14]

valstybėse narėse sumažėjo 19 tūkst., o euro zonoje – padidėjo 34 tūkst. Palyginti su 2013 m. lapkričiu, nedirbančių asmenų visame regione sumažėjo 1,487 mln., o euro zonoje – 522 tūkst.

Valstybių narių duomenimis, mažiausias nedarbas praėjusių metų lapkritį buvo įregistruotas Austrijoje – 4,9 proc. ir Vokietijoje – 5,0 proc., o didžiausias Graikijoje – 25,7 proc. 2014 m. rugsėjį ir Ispanijoje – 23,9 proc.

Palyginti su tuo pačiu laikotarpiu prieš metus, 2014 m. lapkritį nedarbas sumažėjo dvidešimt dviejose valstybėse narėse, padidėjo keturiose, o nepakitęs liko Belgijoje ir Slovėnijoje. Daugiausia nedarbas sumažėjo Graikijoje (nuo 28,0 proc. 2013 m. rugsėjį iki 25,7 proc. 2014 m. rugsėjį), Vengrijoje (nuo 9,5 proc. 2013 m. spalį iki 7,4 proc. 2014 metų spalį) ir Ispanijoje (nuo 25,8 proc. iki 23,9 proc. Labiausiai bedarbių skaičius išaugo Italijoje (nuo 12,5 iki 13,4 proc.) ir Suomijoje (nuo 8,3 iki 8,9 proc.).

2014 m. nedarbo lygis sudarė 10,7 proc. ir buvo 1,1 procentinio punkto mažesnis nei 2013 m., remdamasis gyventojų užimtumo statistinio tyrimo vertinimais, praneša Lietuvos statistikos departamentas. Vyrų nedarbo lygis 2014 m. buvo 12,2 proc., moterų – 9,2 proc. Per metus vyrų nedarbo lygis sumažėjo 0,9 procentinio punkto, moterų – 1,3 procentinio punkto. Ilgalaikio nedarbo lygis 2014 m. sudarė 4,8 proc. ir buvo 0,3 procentinio punkto mažesnis nei 2013 m.

2014 m. buvo 158 tūkst. bedarbių, t. y. 14,4 tūkst. (8,4 proc.) mažiau nei 2013 m. Bedarbių vyrų buvo 89,8 tūkst., moterų – 68,3 tūkst. Ilgalaikių bedarbių buvo 70,7 tūkst., arba 44,7 proc. visų bedarbių, – tai 3,4 tūkst. (4,5 proc.) mažiau nei 2013 m. 2014 m. dirbo 1 mln. 319 tūkst. gyventojų, arba 26,2 tūkst. (2 proc.) daugiau nei 2013 m. Per metus užimtų gyventojų skaičius labiausiai padidėjo žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje (12 tūkst.), transporto ir saugojimo įmonėse (6,9 tūkst.) ir prekyboje (5,3 tūkst.), o sumažėjo – pramonėje (3,9 tūkst.) bei profesinės, mokslinės ir techninės veiklos įmonėse (3,1 tūkst.).

2014 m. dirbo 647,1 tūkst. vyrų ir 671,9 tūkst. moterų. Per metus dirbančių vyrų skaičius padidėjo 11 tūkst. (1,7 proc.), moterų – 15,2 tūkst. (2,3 proc.). 55–64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis per 2014 m. padidėjo 2,8 procentinio punkto ir sudarė 56,2 proc.

2014 m. buvo 1 mln. 29 tūkst. ekonomiškai neaktyvių 15 metų ir vyresnių gyventojų, t. y. 31,6 tūkst. (3 proc.) mažiau nei 2013 m.

2014 m. 253,7 tūkst., arba 65,8 proc., 15–24 metų amžiaus gyventojų buvo ekonomiškai neaktyvūs, iš jų 92,7 proc. mokėsi bendrojo lavinimo ar profesinėje mokykloje, kolegijoje, universitete.

2014 m. ketvirtąjį ketvirtį nedarbo lygis buvo 10,1 proc., arba 1 procentiniu punktu didesnis nei trečiąjį ketvirtį. Vyrų nedarbo lygis sudarė 11,2 proc., moterų – 8,9 proc. 2014 m. ketvirtąjį ketvirtį buvo 147,8 tūkst. bedarbių, t. y. 12,4 tūkst. daugiau nei trečiąjį ketvirtį. Ilgalaikių bedarbių per ketvirtį padaugėjo 4,5 tūkst. ir buvo 68,8 tūkst.

2014 m. ketvirtąjį ketvirtį dirbo 1 mln. 322 tūkst. gyventojų, jų skaičius, palyginti su 2014 m. trečiuoju ketvirčiu, sumažėjo 26,8 tūkst. 15–64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis 2014 m. ketvirtąjį ketvirtį sudarė 66,1 proc., per ketvirtį jis sumažėjo 1,1 procentinio punkto. Vyrų užimtumo lygis sudarė 67,2 proc., moterų – 65,1 proc.

Apibendrinant bendrą užimtumo situaciją ES valstybių narių darbo rinkoje galime teigti, kad:

- bendros ES šalių narių užimtumo perspektyvos blogėja, užimtumo lygis yra mažiausiais per paskutinius šešerius metus, naujausiais 2014 metų duomenimis užimtumo lygis siekė 64,3 proc.;
- mažiausias užimtumo lygio rodiklis 2012 metais užregistruotas Graikijoje, Ispanijoje ir Italijoje;
- didžiausias užimtumo lygis 2012 metais užregistruotas Nyderlanduose, Švedijoje, Danijoje;
- didžiausi teigiami pokyčiai užregistruoti Baltijos šalyse, užimtumo lygis turi tendenciją didėti.

3.2. Europos Sąjungos jaunimo užimtumo rodiklių analizė

„Eurostat“ duomenimis[63] 2014 m. sausį visoje Europos Sąjungoje darbo neturėjo 5,556 mln. jaunesnių nei 25 metai žmonių, iš jų euro zonoje – 3,539 mln. Palyginti su 2013 m. sausiu, jaunų nedirbančių žmonių skaičius ES valstybėse sumažėjo 171 tūkst., euro zonoje 87 tūkst. jaunimo nedarbas 2014 m. sausį visoje ES sudarė 23,4 proc., euro zonoje – 24 proc.

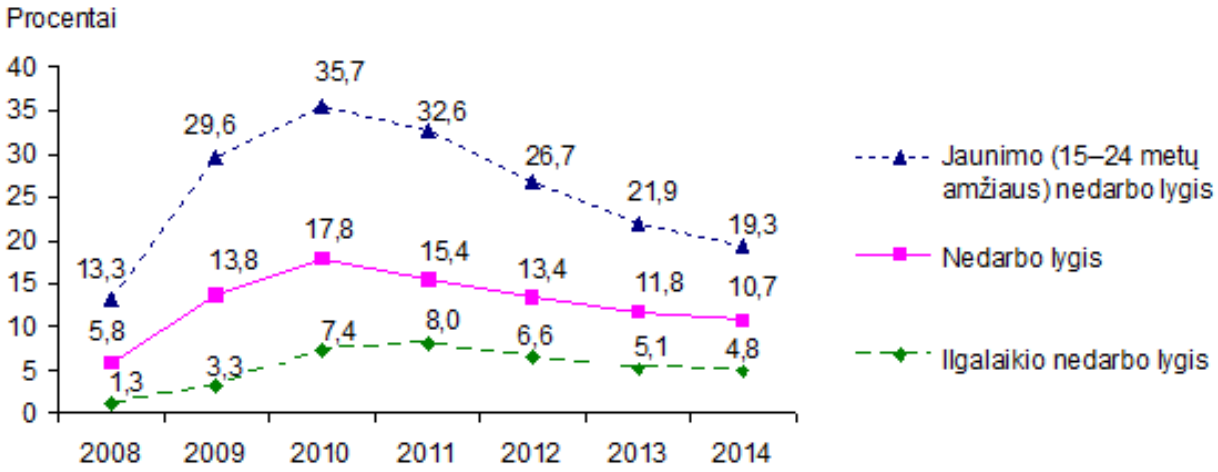
Sausį mažiausias jaunimo nedarbo lygis buvo užfiksuotas Vokietijoje (7,6 proc.), Austrijoje (10,5 proc.) ir Nyderlanduose (11,1 proc.) o didžiausias – Graikijoje (59 proc. 2013 m. lapkritį), Ispanijoje (54,6 proc.) ir Kroatijoje (49,8 proc. ketvirtąjį 2013 m. ketvirtį).

2014 m. lapkričio mėnesį ES nedirbo 5,101 mln. jaunesnių nei 25 metų asmenų (21,9 proc.), iš jų euro zonoje – 3,409 mln. jaunuolių (23,7 proc.). Palyginti su 2013 m. tuo pačiu laikotarpiu, jaunimo nedarbo lygis ES valstybėse narėse sumažėjo 354 tūkst., o euro zonoje – 58 tūkst.

Žemiausias jaunimo nedarbo lygis 2014 m. lapkričio mėnesį buvo užfiksuotas Vokietijoje – 7,4 proc., Austrijoje – 9,4 proc. ir Nyderlanduose – 9,7 proc., ir o didžiausias Ispanijoje – 53,5 proc., Graikijoje – 49,8 proc. 2014 m. rugsėjį, Kroatijoje – 45,5 proc. 2014 m. trečią ketvirtį. ir Italijoje – 43,9 proc.

[63] Nedarbo lygis ES – 10,8 proc., Lietuvoje – 11,3 proc. <http://cr.etaplius.lt/nedarbo-lygis-es-108-lietuvoje-11-3/> [žiūrėta 2015-03-14]

2 pav. Nedarbo lygis 2008–2014 m.

15–64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis 2014 m. sudarė 65,7 proc., per metus jis padidėjo 2 procentiniais punktais. 2014 m. 15–64 metų amžiaus vyrų užimtumo lygis sudarė 66,5 proc., moterų – 64,9 proc. ir per metus padidėjo atitinkamai 1,8 ir 2,1 procentinio punkto.

2014 m. buvo 1 mln. 29 tūkst. ekonomiškai neaktyvių 15 metų ir vyresnių gyventojų, t. y. 31,6 tūkst. (3 proc.) mažiau nei 2013 m. Jaunimo (15–24 metų amžiaus) nedarbo lygis 2014 m. sudarė 19,3 proc. ir buvo 2,6 procentinio punkto mažesnis nei 2013 m.

2014 m. 15–24 metų amžiaus bedarbių buvo 25,4 tūkst., palyginti su 2013 m., jų skaičius sumažėjo 2 tūkst. (7,4 proc.). 2014 m. kas penkioliktas 15–24 metų amžiaus asmuo buvo bedarbis, 2013 m. – kas keturioliktas. 2014 m. dirbo 106,6 tūkst. 15–24 metų amžiaus asmenų, arba kas ketvirtas tokio amžiaus gyventojas, kaip ir 2013 m. Jų skaičius, palyginti su 2013 m., padidėjo 8,6 tūkst. (8,8 proc.). Jaunimo užimtumo lygis 2014 m. sudarė 27,6 proc., per metus jis padidėjo 3 procentiniais punktais.

Jaunimo (15–24 metų amžiaus) nedarbo lygis 2014 m. ketvirtąjį ketvirtį sudarė 18,3 proc., per ketvirtį jis padidėjo 1,9 procentinio punkto.

Jaunimo (15–24 metų amžiaus) užimtumo lygis 2014 m. ketvirtąjį ketvirtį sudarė 28,1 proc., per ketvirtį jis sumažėjo 1,9 procentinio punkto. 55–64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis per ketvirtį sumažėjo 1,4 procentinio punkto ir sudarė 56,5 proc.

Apibendrinant ES jaunimo užimtumo darbo rinkoje rodiklius, galima teigti, kad:

- žemiausias jaunimo nedarbo lygis 2014 m. buvo užfiksuotas Vokietijoje – 7,4 proc., Austrijoje – 9,4 proc. ir Nyderlanduose – 9,7 proc.,
- Didžiausias Ispanijoje – 53,5 proc., Graikijoje – 49,8 proc. 2014 m. rugsėjį, Kroatijoje – 45,5 proc. 2014 m. trečią ketvirtį. ir Italijoje – 43,9 proc.

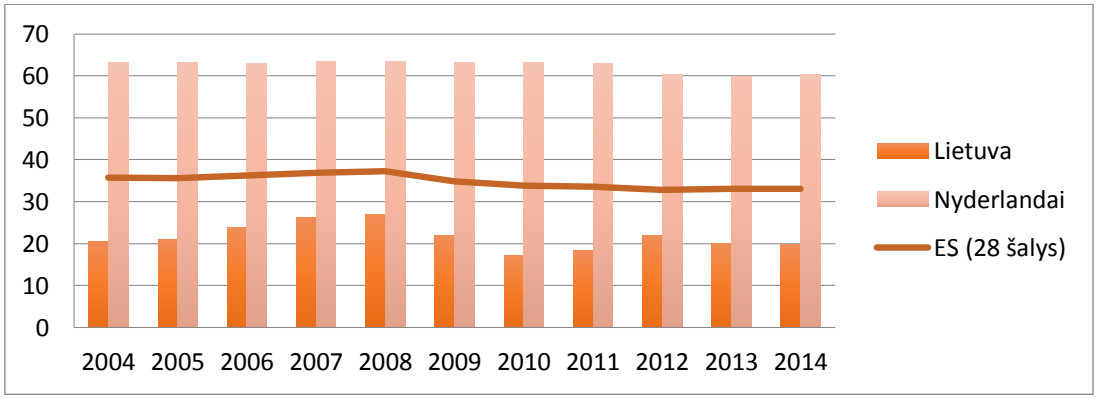
4. LIETUVOS IR NYDERLANDŲ JAUNIMO SITUACIJOS DARBO RINKOJE ANALIZĖ

Šioje darbo dalyje analizuojama jaunimo (15-24 metų amžiaus) užimtumo lygis Lietuvoje ir Olandijoje bei jo kitimo tendencija, lyginama su ES 28 valstybių narių vidurkiu ir bendru užimtumo, bei nedarbo lygiu. Analizuojama perspektyvos jaunimui įsidarbinant siejant su minimaliomis pajamomis, vertinama nedirbančių ir nesimokančių (NEET) jaunimo Lietuvoje ir Nyderlanduose kitimo tendencija, analizuojama nedalyvaujančių darbo rinkoje jaunų asmenų situacija pagal išsilavinimo lygį, taip pat nagrinėjamos nacionalinės jaunimo užimtumą skatinančios priemonės Lietuvoje ir Nyderlanduose, bei gerosios praktikos pritaikymo Lietuvoje aspektai.

4.1. Jaunimo užimtumo lygis

Jaunimo užimtumo lygis yra svarbus struktūrinis rodiklis, kadangi jis parodo šalių ekonomikos augimą ir yra skatinamas nacionalinėmis užimtumo didinimo priemonėmis. ES 28 šalių vidurkis, Lietuvos ir Nyderlandų jaunimo (15-24 metų amžiaus) užimtumo lygio kitimo tendencija pavaizduota 4 paveiksle. Pastebima, kad jaunimo užimtumo rodiklis yra aukštesnis Nyderlanduose nei Lietuvoje, tačiau kitimas nagrinėjamu laikotarpiu yra panašus. Lyginant su 28 šalių narių vidurkiu, pastebima, kad nuo 2008 metų ES ir Nyderlanduose rodiklis turi tendencija mažėti, o Lietuvoje pastaruosius dvejus metus matomas jaunimo užimtumo didėjimas. Lietuvoje jaunimo užimtumo lygis kito netolygiai, per 2004-2008 metų laikotarpį turi tendenciją didėti, padidėjo 6,4 proc. punkto (nuo 20,6 proc. iki 27 proc.). Prasidėjus ekonominiam nuosmukiui Lietuvoje jaunimo užimtumas mažėjo, per 2008 – 2010 metų laikotarpį sumažėjo net 9,9 proc. punkto (nuo 27 proc. iki 17,1 proc.), tačiau pastebima, kad nuo 2010 metų šis rodiklis turi tendenciją didėti. 2014 metais, lyginant su 2010 metais, jaunimo užimtumas padidėjo 4,8 proc. (nuo 17,1 proc. iki 21,9 proc.).

3 pav. Jaunimo užimtumo lygis Lietuvoje ir Nyderlanduose, proc., 2004 – 2014 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis *Eurostat* duomenimis

Nyderlanduose kaip ir Lietuvoje jaunimo (15-24 metų amžiaus) užimtumo lygis kito netolygiai. Lietuvoje per 2004-2008 metus jaunimo užimtumas nuolat didėjo nuo 20,6 proc. iki 27 proc. 2008 metais. Didžiausias augimas įvyko 2006-2008 metais. Per 2004 –2008 metų laikotarpį šis rodiklis kas metus didėjo santykinai apie 1 proc. punktą. Didesni teigiami pokyčiai pastebimi 2007 metais, kai lyginant su 2006 metais, užimtumo lygis išaugo 2,3 proc. Prasidėjus ekonominiams nuosmukiui, jaunimo užimtumas Lietuvoje, ženkliai mažėjo. 2009-2010 metais jaunimo užimtumas pasiekė rekordines žemumas. 2010 metais jaunimo užimtumo lygis siekė 17,1 procentinio punkto ir nuo 2008 iki 2010 metų sumažėjo 9,9 procentinio punkto. 2011 metu, palyginti su 2012 metais, rodikliai gerėja jaunimo užimtumas auga ir 2012 jau siekia 21,9 proc.

Tačiau naujausiais 2014 metų duomenimis, palyginti su 2013 metais, pastebimos teigiamos tendencijos, jaunimo (15-24 metų amžiaus) užimtumas didėjo. Nyderlandai Europos sąjungoje yra nuo pat ES įsteigimo yra ir buvo viena iš lyderiaujančių šalių jaunimo užimtume, tad ir dabar stebint pastarųjų metų jaunimo užimtumo neženklų mažėjimą vis dar išlieka trečiają šalimi ES pagal gyventojų užimtumą. Lyginant su ES valstybių narių vidurkiu, pastebima, kad europoje jaunimo užimtumo lygis nuo 2008 metų kasmet mažėjo, o Lietuvoje nuo 2011 metų didėjo (žr. 4 pav.). Galima daryti prielaidą, kad sėkmingai buvo įgyvendintos jaunimo užimtumo didinimo priemonės.

Apibendrinant galima teigti, kad Nyderlanduose jaunimo užimtumas visu nagrinėjamu laikotarpiu buvo ženkliai didesnis nei Lietuvos, bei 28 ES valstybėse imtinai. Lietuvoje 2013 metais, lyginant su 2014 metais, jaunimo (15-24 metų amžiaus) turi tendenciją didėti, kai tuo pačių metu ES valstybėse narėse tuo tarpu in Nyderlanduose užimtumas vis dar mažėja.

Nagrinėjant Lietuvos ir Nyderlandų šalių jaunimo užimtumo lygį, būtų tikslinga įvertinti ir bendro užimtumo kitimo tendencijas palyginus su jaunimo užimtumo lygio kitimu šiose šalyse. Analizei pasirinkta santykinis 15-64 metų amžiaus asmenų ir jaunimo (15-24 metų amžiaus) Lietuvos ir Nyderlandų užimtumo lygio vidurkio kitimą per 2005 – 2013 metų laikotarpį (žr. 3 lentelę).

2 lentelė. Bendro užimtumo ir jaunimo užimtumo lygio dinamika Lietuvoje ir Nyderlanduose, proc.

	2005	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**
Užimtumo lygis, proc. (Lietuvoje)	62,6	63,6	64,9	64.3	60,1	57,8	60,3	62,3	63,7
Jaunimo užimtumo lygis, proc.(Lietuvoje)	21	23,9	26,2	27	21,9	17,1	18,3	21,9	20
Užimtumo lygis, proc. (Nyderlanduose)	73,2	74,3	76	77,2	77	74,7	74,9	75,1	74,3
Jaunimo užimtumo lygis, proc.(Nyderlanduose)	63,2	63	63,4	63,5	63,2	63,1	62,9	60,3	59,9

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis *Eurostat* duomenimis.

Kaip matyti iš 2 lentelės, Lietuvos užimtumo lygio (15-64 metų amžiaus) ir jaunimo užimtumo lygio (15-24 metų amžiaus) kitimas panašus, tačiau pastebima, kad bendras užimtumo lygis yra daug aukštesnis nei jaunimo. Per 2005 – 2007 metų laikotarpį bendras užimtumo lygis Lietuvoje padidėjo 2,3 proc. punkto, jaunimo 2008 metais, lyginant su 2005 metais, padidėjo 6 proc. punkto. 2008 metais, lyginant su 2007 metais, jaunimo užimtumo lygis augo, o bendras mažėjo. Pastebima, kad prasidėjus ekonominei krizei, t.y. nuo 2008 metų jaunimo užimtumo lygis sumažėjo 2,8 proc. punkto daugiau nei bendras. Tačiau 2012 metais, lyginant su 2010 metais, jaunimo užimtumo rodiklis padidėjo 0,3 proc. punkto daugiau nei 15-64 metų amžiaus gyventojų. 2013 metais bendras užimtumo lygis kilo, o jaunimo užimtumo lygis mažėjo.

Nyderlanduose situacija visiškai kita, nėra didžiulio atotrūkio tarp bendro užimtumo lygio ir jaunimo užimtumo lygio, skirtumas tik 10-15 proc., tuo tarpu Lietuvoje 50 proc. ir daugiau skirtumas tap bendro užimtumo ir jaunimo. Jaunimo užimtumas Nyderlanduose išlieka stabilus 2005 – 2009 metais nuo 63 proc iki 63,5 proc, tuo pačiu laikotarpiu bendras užimtumo lygis pakyla 3 proc. punktais. Per 2010 m., užmtumas neženkliai mažėja abiejose užimtumo lygiuose, bendras 2,3 proc. punktais, o jaunimo 0,1 proc. punktu lyginant su 2009 metais. 2011-2013 metų laikotarpiu jaunimo užimtumas sumažėjo 3 procentais, o bendras užimtumas liko stabilus su neženkliais svyravimais.

Apibendrinant duomenis galima teigti, kad Nyderlanduose jaunimo užimtumas pradėjo mažėti nuo 2009 m., tačiau išlieka gana aukštas europos kontekste ir 2013 m. siekia 74,3 proc. Tuo tarpu Lietuvos jaunimo užimtumo svyravimai didesni, nuo 2008 metų 27 proc. iki 2013 metų 20 proc. Pastebėta jog bendras užimtumo rodiklis abiejų šalių gana skirtingas. 2013 metų duomenimis, Lietuvos bendras užimtumas 63,7 proc., Nyderlandų 74,3 proc. Pastebimos tendencijos nuo 2011 metų, jog Lietuvoje bendras užimtumas didėja, o Nyderlanduose neženkliai, tačiau užimtumo procentas mažėja. Atotrūkis tarp Lietuvos ir Nyderlandų jaunimo užimtumo yra didžiulis 39,9 proc., o tai yra rimtas signalas Lietuvos socialinės apsaugos ministerijai, peržiūrint jaunimo užimtumo politiką.

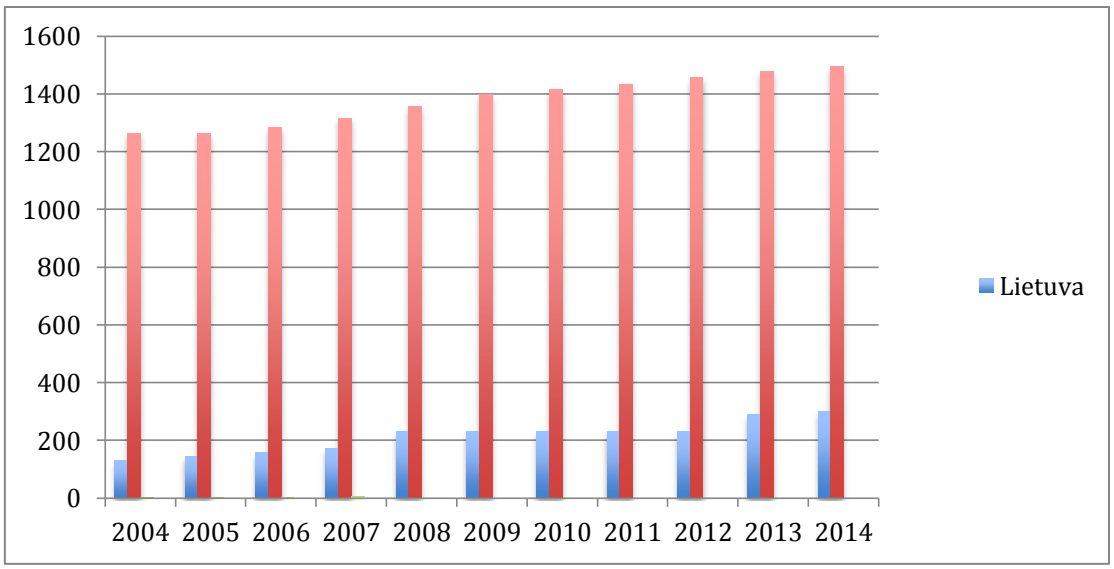
4.2. Minimalus darbo užmokestis

Mokslus pabaigusiam ir norinčiam kuo greičiau įsitraukti į darbo rinką, jaunimo užimtumui didelės įtakos turi minimalus darbo užmokestis.

Dažnai jaunimas, pereinantis iš švietimo sistemos į darbo rinką, sutinka dirbti ir dirba už minimalų darbo užmokestį, taip pat darbdaviai įdarbindami jauną ir neturintį patirties asmenį, dažniausiai

siūlo minimalų darbo užmokestį. Šioje dalyje bus aptariamos perspektyvos jaunimui įsidarbinant, siejant su minimaliomis pajamomis.

4 pav. Minimalus darbo užmokestis Lietuvoje ir Nyderlanduose, Lt., 2004 – 2014 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis *Eurostat* duomenimis.

Nagrinėjant minimalų darbo užmokestį Lietuvoje ir Nyderlanduose, matomos skirtingos kitimo tendencijos. Reikia pažymėti, jog pradinis atskaitos taškas 2014 metais tarp Nyderlandų ir Lietuvos minimalaus darbo užmokesčio skiriasi daugiau 9,7 karto arba 1134 eurais. Pastovus minimalaus darbo užmokesčio augimas užfiksuotas Nyderlanduose, per 2004 – 2014 metų laikotarpį padidėjo 231 euru ir nuolat kilo. Lietuvoje pastebima, kad minimalus darbo užmokestis per nagrinėjamą laikotarpį taip pat augo, tačiau šiek tiek mažiau, t.y. padidėjo 170 eurais. Nuo 2004 metų iki 2014 metų minimalus darbo užmokestis Nyderlanduose kito nevienodai, tačiau augimas pastebėtas pastovus 23 eurais didesnis kasmet, išskyrus 2004-2005 metais, kuomet minimalus darbo užmokestis išliko nepakitęs.

Analizuojant situaciją Lietuvoje, pastebima, kad minimalus darbo užmokestis per 2004 – 2008 metų laikotarpį didėjo. Didžiausias padidėjimas Lietuvoje užregistruotas 2008 metais, minimalus darbo užmokestis padidėjo 33 proc. ir iki 2012 metų išliko stabilus, t.y. per 2008 – 2012 metų laikotarpį minimalus darbo užmokestis Lietuvoje nekito (žr. 5 pav.). Naujausiais Europos statistikos duomenimis, 2014 metais, lyginant su 2012 metais Lietuvoje darbo užmokestis padidėjo iki 300 eurų per mėnesį.[64]

[64] Eurostat. Minimum wage. 2.3.4-r1899-2013-02-26 (PROD). <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00155> [žiūrėta 2015-03-11]
http://www.seasonalwork.nl/working-in-the-netherlands/minimum-wage [žiūrėta 2014-12-20]

Atliekant tyrimą patebėta, jog Nyderlandų minimalus darbo užmokestis, nėra vienodas visiems. Jaunimui nuo 23 metų bei vyresniems asmenims minimalus darbo užmokestis yra regulerus pagal aukčiau pateiktus duomenis. Tačiau jaunimui iki 23 metų yra skirtingi minimalaus darbo užmokesčio tarifai atsižvelgiant į amžių, bei ribotos darbo valandos iki 38 valandų per savaitę. [65] Tuo tarpu Lietuvoje minimalus darbo užmokestis yra visiems vienodas, asmenimis nuo 16 metų leidžiama dirbti 40 val. per savaitę.

3 lentelė. Jaunimo iki 23 metų Nyderlanduose, minimalaus darbo užmokesčio skirtumas pagal amžių.

23 metų ir vyresni	9,02€	Per valandą
22 metų	7,67€	Per valandą
21 metų	6,54€	Per valandą
20 metų	5,55€	Per valandą
19 metų	4,74€	Per valandą
18 metų	4,11€	Per valandą
17 metų	3,56€	Per valandą
16 metų	3,11€	Per valandą
15 metų	2,71€	Per valandą

Šaltinis: Sudarytas autorės, riamentis Nyderlandų vyriausybės publikacijomis ir dokumentais.

Atsižvelgus į minimalaus darbo užmokesčio skirtumus jaunimo iki 23 metų Nyderlanduose, galima teigti, jog darbdaviams, jaunimas iki 23 metų yra pigesnė darbo jėga, todėl jaunimui iki 23 metų yra lengviau įsidarbinti, palyginus su Lietuvos jaunimu, kur minimalus atlygis yra vienodas. Kadangi Nyderlanduose yra nemažai sezoninių darbų, jaunimas nuo 15 metų yra integruojamas į darbo rinką, taip skatinamos jaunimo užimtumo didėjimo tendencijos. Galima daryti prielaidą, kad didėjant darbo užmokesčiui Lietuvoje ir Nyderlanduose, turėtų mažėti ir jaunimo nedarbas. Paanalizuosime koreliacinius ryšius tarp šių dviejų rodiklių (žr. 4 lentelę).

[65] http://www.seasonalwork.nl/working-in-the-netherlands/minimum-wage [žiūrėta 2015-03-20]

4 lentelė. Minimalaus darbo užmokestis ir jaunimo nedarbo lygis Lietuvoje ir Nyderlanduose, Eur/proc.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Jaunimo nedarbo lygis, proc.(Lietuvoje)	12,2	7,6	9,2	30	35,1	34,2	30,1	23,2	21,8
Minimalus darbo užmokestis (Lietuvoje),EUR	159	174	232	232	232	232	232	290	300
Jaunimo nedarbo lygis, proc.(Nyderlanduose)	8,9	7,1	6,2	6,4	9,1	7,6	8,9	10,9	11,6
Minimalus darbo užmokestis(Nyderlanduose), EUR	1284	1317	1356	1398	1416	1435	1456	1478	1495

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis *Eurostat* duomenimis.

Nyderlanduose per 2006-2008 metų laikotarpį didėjo minimalus darbo užmokestis (73 eurais), taip pat nedarbas sumažėjo 2,7 proc. punkto, 2009 metais, lyginant su 2011 metais, jaunimo nedarbo lygis Nyderlanduose didėjo neženkliai 0,3 procentinio punkto, o minimalus darbo užmokestis kilo 37 eurasis. Tuo tarpu, nuo 2012 iki 2014 metų jaunimo nedarbas Nyderlanduose auga, minimalus darbo užmokestis taip pat didėja.

Lietuvoje jaunimo nedarbas išaugo iki rekordinių aukštumų ir 2010 metais siekė – 35,1 proc., o bendrai trijų metų laikotarpyje padidėjo 23,5 procentiniais punktais. Nuo 2012 metų Lietuvoje jaunimo nedarbas ėmė mažėti ir 2014 metais siekė 21,8 proc., tuo tarpu minimalus darbo užmokestis 2008-2012 metais nekito, 232 eurai per mėnesį. Naujausiais 2013 metų duomenimis, lyginant su 2014 metais, minimalus darbo užmokestis didėjo, analogiškai mažėjo jaunimo nedarbo lygis.

Lietuvoje minimalus darbo užmokestis per 2006 – 2014 metų laikotarpį padidėjo 144 eurais, o tuo pačiu kilo jaunimo nedarbas, tačiau nuo 2013 metų šis rodiklis mažėja.

Apibendrinant, galima teigti, jog tiesioginio ryšio tarp minimalaus darbo užmokesčio ir jaunimo nedarbo nepastebėta. Tačiau galima įžvelgti, jog valstybių socialinė politika yra gana skirtinga ir recesijos metu turėjo skirtingus padarinius.

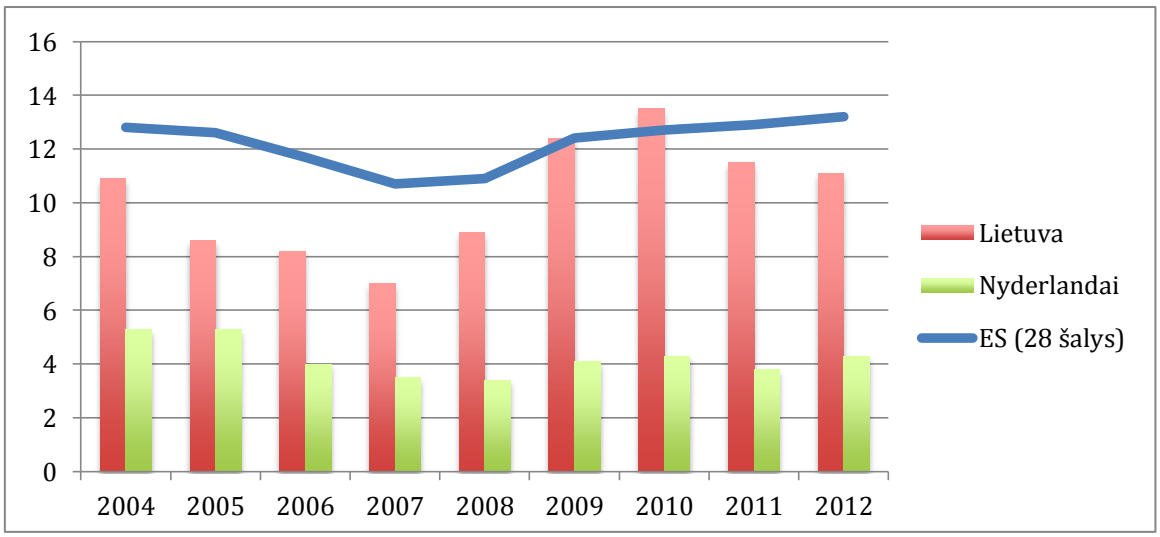
4.3. Nedirbantis ir nesimokantis jaunimas (NEET)

Užimtumui mažėjant jaunimui vis sunkiau rasti darbą, todėl galima daryti prielaidą, kad daugelis jų nuspręs tęsti mokslus. Įgyjus tinkamų žinių ir aukštesnę kvalifikaciją, jie galės sėkmingai integruotis į darbo rinką. Tačiau pastebima, kad daugelis jaunų žmonių nei dirba, nei mokosi.

Šiame poskyryje bus analizuojamas nedirbančio ir nesimokančio jaunimo rodiklis (NEET). ES lygmenių nedirbantis ir nesimokantis (NEET) jaunimas yra viena problemiškiausių bedarbių grupių. Šiai grupei iškyla didesnė grėsmė nepatekti į darbo rinką bei socialiniai atskirčiai.

Naujausiais ES statistikos instituto "Eurostat" duomenimis, 2012 metais 27 valstybėse narėse buvo apie 7,5 mln. nedirbančio ir nesimokančio jaunimo (15-24 metų amžiaus), t.y. 12,9 proc. (žr. 5 pav.). Analizei pasirinkti duomenys iki 2012 metų, kadangi Eurostat tarnyboje duomenų už 2013 metus nėra.

5 pav. Nedirbantis ir nesimokantis jaunimas (NEET), proc., 2004 – 2012 m.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis *Eurostat* duomenimis.

Lietuvoje nedirbančio ir nesimokančio jaunimo rodiklis kito nevienodai. 2007 metais šis lygis sumažėjo iki 7 proc. ribos, palyginti su 10,9 proc. 2004 metais. Tačiau nuo 2007 metų šis rodiklis ėmė didėti, ir 2010 metais jis padidėjo 6,5 proc. punkto lyginant su 2007 metais. Per nagrinėjamąjį laikotarpį (2004 – 2011 metų) Lietuvoje jaunų žmonių NEET lygis padidėjo 0,6 procentinio punkto, tačiau nuo 2010 metų pastebimas šio rodiklio mažėjimas. 2011 metais, lyginant su 2010 metais, nedirbančio ir nesimokančio jaunimo lygis sumažėjo 2,0 proc. punktais, o 2012 metais sumažėjo 0,2 procentinio punkto.

Nyderlanduose nedirbančio ir nesimokančio jaunimo iki 25 metų lygis 2005 metais, lyginant su 2004 metais išliko nepakitęs 5,3 proc. bei du kartus mažesnis nei Lietuvoje. Nuo 2006 iki 2008

metų Nyderlandų jaunų žmonių NEET lygis dar sumažėjo iki 3,4 procentų. O 2008-2012 metais pradėjo neženkliai didėti, tačiau išlieka stabiliai mažas.

Apibendrinant galima teigti, kad bendras nedirbančio ir nesimokančio jaunimo (iki 25 metų amžiaus) lygio didėjimas pasireiškia tiek Lietuvoje tiek Nyderlanduose, tačiau šis rodiklis kinta santykinai nevienodai vertinant šių šalių NEET lygį nagrinėjamuoju laikotarpiu. Nyderlandai išlieka lyderiaunčia valstybe Europos Sąjungoje su vienu iš mažiausių nedirbančio ir nesimokančio jaunimo procentu.

NEET pasekmių pašalinimo ekonominiai kaštai yra aukštesni lyginant su efektyvia prevencija. Naujausiais skaičiavimais 2011 m. ši visuomenės grupė sukėlė ES 153 mlrd. eurų nuostolių (1,21 proc. ES BVP). Nesiimant reikiamų priemonių NEET integracijos srityje, kas savaitę patiriamas 2,3 mlrd. eurų nuostolis. Auganti jaunimo nedarbo problema riboja ES galimybes siekti savo ilgalaikių tikslų, didina socialinės atskirties riziką, mažina ES konkurencingumą ir ekonominio augimo galimybes. Bedarbiai ir neaktyvūs jaunuoliai vertintini kaip iššūkis demokratijos procesams, nes jie pasyviau dalyvauja politiniame ir visuomeniniame gyvenime. Jie taip pat prisideda prie socialinės įtampos visuomenėje didėjimo – pasižymi aukštu nepasitenkinimu įvairiose gyvenimo srityse ir yra labiau linkę atsiriboti nuo visuomenės gyvenimo. [66]

Europos Sąjunga atsižvelgdama į vis dar blogėjančią jaunų žmonių užimtumo padėtį, 2013 m. vasario mėnesį Europos Taryba susitarė dėl iniciatyvos "Jaunimo garantijos" nustatymo. Siekiama, kad ši iniciatyva užtikrintų, kad jauniems bedarbiams būtų pasiūlytas mokymas ar darbas.

Jaunuoliai (iki 25 metų amžiaus), kurie baigę mokslus neranda darbo arba jį praranda, turėtų gauti per keturis mėnesius darbo pasiūlymą arba galimybę mokytis toliau. Valstybės narės šią iniciatyvą pradėjo įgyvendinti nuo 2014 metų. Dalis "Jaunimo garantijos" iniciatyvos yra finansuojama ES lėšomis, manoma, kad tai turėtų padėti šalims narėms, kuriose yra aukštas jaunimo nedarbas, imtis jaunimo užimtumą skatinančių veiksmų. [67]

4.4. Nedarbas jaunimo pagal išsilavinimą

Išsilavinimas turi didelės įtakos jaunimo galimybėms įsidarbinant. ES akcentuojama mokyklos nebaigusių asmenų problema, kuri turi įtakos jaunimo užimtumui darbo rinkoje. Šie asmenys yra viena pažeidžiamiausių jaunimo grupių darbo rinkoje. Europos Sąjungos ekonomikos augimo strategijos ,,Europa 2020" tikslu siekiama, kad iki 2020 metų" mokyklos nebaigusių asmenų dalis būtų mažesnė nei 10 proc."[68]EESRK rekomenduoja laikytis pagrindinių principų kovai su jauno

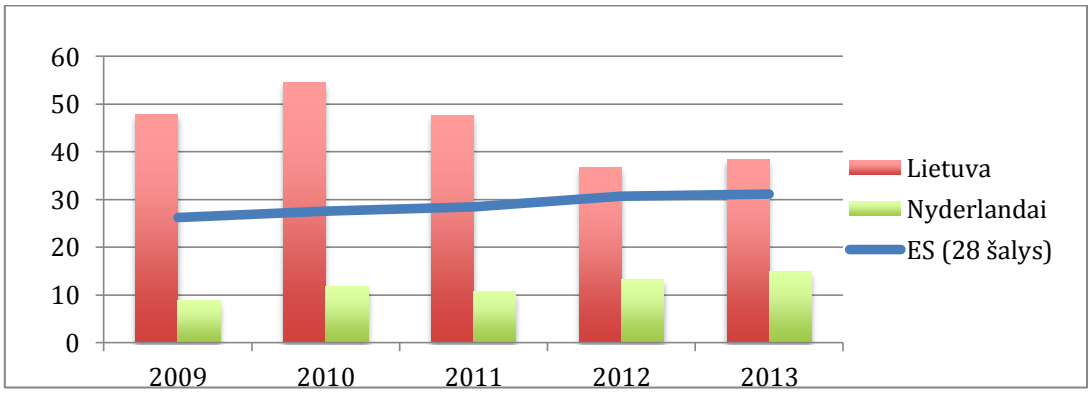
[66]Europos Komisija http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1094&langId=lt

[67] Europs Komisija http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1094&langId=lt

[68] EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. COM/2010/2020 final.<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010DC2020:EN:NOT>[žiūrėta: 2013-02-20]

asmens nedarbu spręsti: “didinti jaunimo galimybes įsidarbinti pertvarkant švietimo sistemą, taip pat kuriant mokyklų, verslo sektoriaus ir socialinių partnerių partnerystes, kad įgūdžiai geriau atitiktų darbo rinkos poreikius; imtis aktyvių darbo rinkos priemonių, tarp jų – labiau padėti jaunimui rasti darbą ir skatinti jaunimą dirbti; įvertinti užimtumo apsaugos teisės aktų poveikį ir remti jaunimo verslumą”.[69]

6 pav. Jaunimo, įgijusio pradinį išsilavinimą, nedarbo lygis, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Eurostat duomenimis.

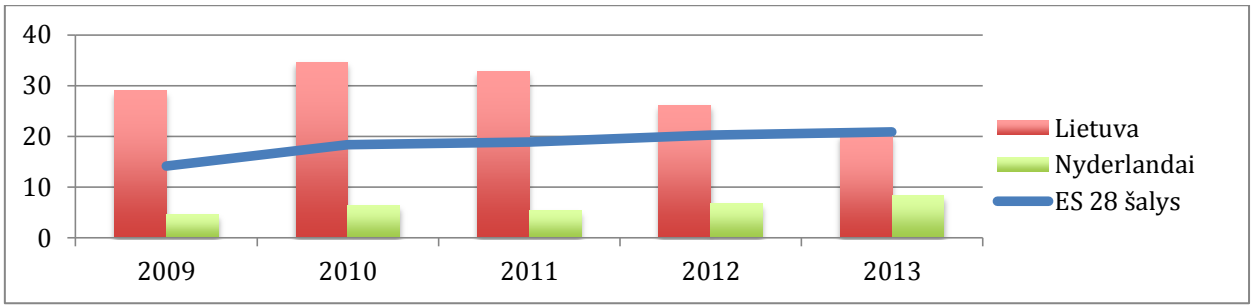
Pradėkime analizę nuo jaunimo (15-24 metų amžiaus), įgyjusio pradinį išsilavinimą, nedarbo lygio Lietuvoje, Nyderlanduose bei ES 28 valstybėse narėse, 2009-2014 metų laikotarpiu pavaizduota 6 paveiksle. Europos statistikos departamento Eurostat duomenimis, 2010 metais ES jaunimo, įgyjusio pradinį išsilavinimą Lietuvoje, nedarbo lygis išaugo iki 54, 6 proc. ir išliko aukščiausias 2009-2014 metų kontekste. Tuo tarpu 2011-2012 metų kontekste, nedarbo rodikliai pradinį išsilavinimą turinčių asmenų ėmė mažėti, galima daryti prielaidą, jog įtakos turėjo nekvalifikuotų asmenų migracija į kitas ES šalis, ar šešėlinis darbas. Nuo 2012-2013 metų jaunimo įgijusio pradinį išsilavinimą nedarbo rodikliai neženkliai, bet auga ir 2013 metais siekia 38,5 proc. punkto, t.y. 7,4 proc. punkto didesnis nei ES 28 valstybėse narėse ir 23,8 proc. punktais didesnis negu Nyderlanduose.

Stebint Nyderlandų jaunimo, įgyjusio pradinį išsilavinimą, nedarbo rodiklius, galima teigti, jog nuo 2011 metų iki 2013 metų jaunimo nedarbas išaugo 1,6 proc. punkto ir 2013 metais siekia 14,9 proc., t.y. geras rezultatas Europos mastu.

Išnagrinėjus jaunimo, įgijusio pradinį išsilavinimą, nedarbo lygį, verta apžvelgti, kokia situacija yra turinčių vidurinį išsilavinimą. Vertinant Lietuvos ir Nyderlandų jaunuolių nedarbo lygį, matyti, kad didelis atotrūkis tarp Lietuvos (2009 metais vidurinį išsilavinimą turinčių asmenų nedarbo procentas buvo 28,9) ir Nyderlandų, kur jaunų bedarbių skaičius buvo 4,6 proc. (žr. 7 pav.)

[69] Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas. Nuomonės projektas dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių. Briuselis. COM(2011) 813 final – 2011/0390 (CNS). 2012.

7 pav. Jaunimo, įgijusio vidurinį išsilavinimą, nedarbo lygis, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis *Eurostat* duomenimis.

Apžvelgiant Lietuvos situaciją, matyti jog jaunimo, įgijusio vidurinį išsilavinimą, nedarbo lygis buvo aukščiausias 2010 metais ir siekė 34, 6 proc. punkto. Nuo 2011-2013 metų linkęs mažėti ir 2013 metais siekė 20,9 proc. taip pasiekdamas Europos jaunimo, įgijusio vidurinį išsilavinimą, nedarbo lygį. 2013 metų tendencijos išlieka stabilios su neženkliu jaunimo nedarbo didėjimu.

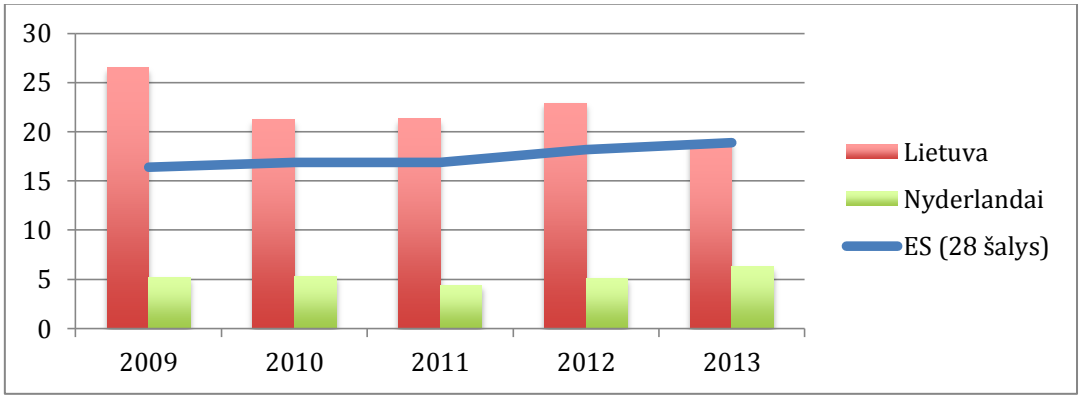
Nyderlandų jaunimo, įgijusio vidurinį išsilavinimą, nedarbo aukščiausias rodiklis yra 2013 metais ir siekia 8,3 proc. 2009-2011 metais jaunimo nedarbas išlieka stabiliai žemas su neženkliais svyravimais nuo 4,6 proc. iki 5,3 proc. punkto.

Lyginant 2013 metus su 2012 metais duomenis, galime pastebėti, jog vidurinį išsilavinimą įgijusių jaunų asmenų nedarbo procentas 1,5 proc. didėja.

Dar vieną santykinį dydį, kurį reikėtų aptarti, t.y. jaunimo, įgyjusio tretinį išsilavinimą, užimtumo lygis. Analizuojant šį rodiklį pastebima, kad aukštąjį išsilavinimą baigusių asmenų užimtumo lygis yra daug aukštesnis nei baigusių pradinį ar vidurinį išsilavinimą. Nyderlanduose, kaip ir Lietuvoje jaunimo (15-24 metų amžiaus), baigusio aukštąjį išsilavinimą, nedarbo lygis kito netolygiai.

(žr. 8 pav.)

8 pav. Jaunimo, įgijusio tretinį išsilavinimą, nedarbo lygis, proc.

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis *Eurostat* duomenimis

Analizuojant gautus rezultatus galime pastebėti, jog išsilavinimas turi tiesioginės įtakos jaunimo nedarbo mažėjimui.

Lietuvos jaunimo su aukštuoju išsilavinimu nedarbo rodiklis buvo aukštesnis už bendrą ES (28 šalys) ir Nyderlandų jaunimo rodiklį ir 2009 metais siekė aukštą 26,5 proc. jaunimo nedarbo rodiklį. Mažiausias jaunimo, turinčio aukštąjį išsilavinimą, užfiksuotas 2013 metais ir susilygino su Europos jaunų žmonių nedarbo lygiu ir siekė 19,1 proc.

Nyderlandų jaunimo su tretiniu išsilavinimu nedarbo lygis mažiausias užfiksuotas 2011 metais, ir siekė 4,4 proc. punkto, buvo vienas iš žemiausių Europos sąjungoje. 2013 metais išsilavinęs Nyderlandų jaunimas pasiekė aukščiausią nedarbo lygį ir siekė 6,3 proc., tačiau lyginant su Lietuva ir ES (28 šalis) rodilis yra mažesnis 12,3 proc. punkto.

5 lentelė. Jaunimo nedarbas pagal išsilavinimą Lietuvoje ir Nyderlanduose, proc.

	2009	2010	2011	2012	2013
Jaunimo nedarbo lygis, proc.(Lietuvoje)	30	35,1	34,2	30,1	23,2
Jaunimo, įgyjusio pradinį išsilavinimą, nedarbo lygis, proc.(Lietuvoje)	47,8	54,6	47,7	36,7	38,5
Jaunimo, įgyjusio vidurinį išsilavinimą, nedarbo lygis, proc.(Lietuvoje)	28,9	34,6	32,8	26,1	20,2
Jaunimo, įgyjusio tretinį išsilavinimą, nedarbo lygis, proc.(Lietuvoje)	26,5	21,2	22,9	19,1	19,4
Jaunimo nedarbo lygis, proc.(Nyderlanduose)	6,4	9,1	7,6	8,9	10,9
Jaunimo, įgyjusio pradinį išsilavinimą, nedarbo lygis, proc.(Nyderlanduose)	8,8	11,8	10,7	13,3	14,9
Jaunimo, įgyjusio vidurinį išsilavinimą, nedarbo lygis, proc.(Nyderlanduose)	4,6	6,4	5,3	6,8	8,3
Jaunimo, įgyjusio tretinį išsilavinimą, nedarbo lygis, proc.(Nyderlanduose)	5,2	5,3	4,4	5,1	6,3

Šaltinis: sudaryta autorės, remiantis Eurostat duomenimis.

Nagrinėjant jaunimo nedarbo lygį ir jaunimo, įgyjusio pradinį išsilavinimą, nedarbo lygį, pastebima, kad Lietuvoje jaunimo nedarbo lygis per 2009–2010 metų laikotarpį padidėjo 6,8 proc., tačiau 2011 metus lyginant su 2013 metais, šis rodiklis turi tendenciją mažėti. Jaunimo, įgyjusio pradinį išsilavinimą, nedarbo lygis visu nagrinėjamu laikotarpiu turi tendenciją mažėti ir galima daryti prielaidą, jog tam turėjo įtakos jaunimo emigracijos rodikliai. Per 2010-2013 metų laikotarpį

bendras jaunimo nedarbo rodiklis sumažėjo net 13,4 proc., tuo tarpu, bendras jaunimo nedarbo rodiklis 11, 9 proc.

Jaunimo, įgyjusio vidurinį išsilavinimą, nedarbo lygis 2009 – 2010 metų laikotarpiu padidėjo 5,7 proc., o tretinį išsilavinimą turinčių asmenų nedarbas sumažėjo net 5,3 proc. punkto.

Nyderlanduose bendras jaunimo nedarbo lygis per 2011 – 2013 metų laikotarpį didėjo 3,3 proc., jaunimo, įgyjusio pradinį išsilavinimą, 4,2 proc., vidurinį išsilavinimą turinčių asmenų nedarbo lygis Nyderlanduose didejo 3 proc. punkto, o asmenų, įgyjusių tretinį išsilavinima didėjo 1, 9 proc.

Nyderlanduose jaunimo nedarbas, priklausomai nuo išsilavinimo lygio, didėja nevienodai: žemiausio išsilavinimo nedarbo lygis buvo didžiausias, analogiškai - tretinio išsilavinimo lygio jaunimo nedarbas buvo mažiausias, tačiau Nyderlanduose pastebimas jaunimo nedarbo augimas pastaraisiais metais, nepriklauomai nuo išsilavinimo. Jaunimo, įgyjusio aukštajį išsilavinimą Nyderlanduose, 2013 metų nedarbo lygis siekė 6,3 proc.

Apibendrinant reikėtų pažymėti, jog remiantis Nyderlandų švietimo ministerijo duomenimis, šalis daug dėmesio skiria švietimui, pradedant nuo ankstyvo ugdymo, trumpų vasaros atostogų mokiniams bei nuolatinių tyrimų mokslo ir studijų kokybei gerinti.

Nyderlandai, įgyvendindami nacionalinę priemonę, siekia sumažinti nebaigusiųjų mokyklos skaičių. Mokyklos yra įpareigotos registruoti visus nelankančius mokyklos, vykdyti aktyvią rizikos grupės stebėseną, suteikti individualias konsultacijas renkantis profesiją bei tolesnes studijas. Didesnė metodinė parama yra mokykloms dirbančiomis su rizikos grupėmis, yra taikomos aktyviosios švietimo priemonės (sporto bei kultūros renginiai). Daugiau dėmesio skiriama parengiamajam, praktiniam iki-profesiniam mokymui. Skatinamas intensyvus regioninis bendradarbiavimas su vietos bendruomenėmis, savivaldos institucijomis, socialinės paramos centrais, darbdaviais, teisėsaugos institucijomis bei vaikų tėvais.

Nyderlandų įgyvendinama priemonė yra skirta ketinančių palikti mokyklą išlaikymui švietime bei individualiam profesiniam orientavimui. Programa siekiama, kad per metus apie 10000 mokinių pasirinktų toliau tęsti mokslą (rezultatas – 12000, dar apie 1300 registravosi įdarbinimo tarnybose). Mokiniams, pasirinkus nutraukti mokslą, jiems sudaromos galimybės padaryti pertrauką ir įgyti profesinės patirties darbo vietoje bendradarbiaujant su įdarbinimo tarnybomis. Aktyviai bendradarbiaujama su socialiniais partneriais siekiant, kad kiekvienam, nutraukusiam mokslą, būtų sudarytos galimybės atlikti praktiką įmonėje. Priemonę vykdo socialinės apsaugos ir darbo ministerija. [70]

[70] http://www.government.nl/ministries/szw

Lietuva kartu su ES- 2020 metams išsikėlė švietimo sistemos tikslus:

1. Didinti aukštųjų mokyklų absolventų skaičių, kad Europoje pakaktų aukštąjį mokslą įgijusių asmenų ir mokslininkų – pasiekti, kad iki 2020 m. aukštąjį arba lygiavertį išsilavinimą įgytų 40 proc. jaunuolių (iki 2020 m. bent 40 proc., 30–34 metų amžiaus Europos Sąjungos gyventojų turėtų būti įgiję aukštąjį ar jam lygiavertį išsilavinimą).
2. Didinti aukštojo mokslo kokybę ir aktualumą – įtraukti darbdavių ir darbo rinkos institucijas į mokymo programų sudarymo ir įgyvendinimo veiklą, remti darbuotojų mainus, propaguoti profesinę praktiką, kelti dėstytojų bei mokslininkų kompetenciją ir motyvavimą.
3. Didinti kokybę pasitelkiant judumą ir tarpvalstybinį bendradarbiavimą – padvigubinti užsienyje studijuojančių ar besimokančių asmenų dalį (2020 m. tokių asmenų turėtų būti 20 proc.); skatinama naujų tarpvalstybinio bendradarbiavimo formų plėtotė ir geriausių trečiųjų šalių studentų, aukštųjų mokyklų dėstytojų ir mokslininkų pritraukimas.
4. Žinių trikampio plėtotė: susieti aukštąjį mokslą, mokslinius tyrimus ir verslą, siekiant meistriškumo ir regioninės plėtros. Aukštojo mokslo indėlį į darbo vietų kūrimą ir ekonomikos augimą bei jo tarptautinį patrauklumą būtų galima padidinti užtikrinant tvirtas, veiksmingas švietimo, mokslinių tyrimų ir verslo – vadinamojo žinių trikampio – sąsajas. Specialistų, mokslinius tyrimus atliekančių aukštųjų mokyklų, įmonių ir pažangiųjų technologijų centrų partnerystės skatinimas.
5. Gerinti valdymą ir finansavimą – diegti lankstesnes valdymo bei finansavimo sistemas.

4.5. Įgyvendinamos nacionalinės priemonės jaunimo užimtumui didinti

EK 2012 metų vasario mėnesį įvertino valstybių narių, kurių jaunimo užimtumo lygis yra mažiausias, poreikius, tarp šių šalių pateko ir Lietuva. EK konstatavo, kad pagrindinės jaunimo nedarbo priežastys Lietuvoje yra mažos kvalifikacijos sąsajos su darbo rinkos poreikiais, praktinių ir profesinių įgūdžių stoka (didžioji dalis nedirbančio jaunimo yra žemos kvalifikacijos) bei nelankstūs darbo santykiai.[71]EK darbo grupės perskirstė ES struktūrinės paramos lėšas, kad šiose šalyse būtų daugiau galimybių jaunimui įsidarbinti. Įvertinimo rezultatus kiekviena valstybė narė pagal komisijos rekomendacijas turėjo panaudoti nacionalinėms reformų programoms. Atsižvelgiant į EK rekomendacijas, 2012 metais Lietuvoje sudaryta Tarpžinybinė darbo grupė, kurią sudarė Valstybinės darbo inspekcijos, Socialinės apsaugos ir darbo, Finansų, Žemės ūkio, Užsienio reikalų ministerijų, Ministro Pirmininko tarnybos, Švietimo ir mokslo, Lietuvos statistikos

[71] Council of the European Union. Council recommendation on the National Reform Programme 2012 of Lithuania and delivering a Council opinion on the Convergence Programme of Lithuania, 2012-2015. Nr. 11262/12. Brussels, 2012. < http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/12/st11/st11262.en12.pdf >[žiūrėta: 2015-03-11]

departamento, Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Lietuvos darbo biržos, Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos atstovai.[72]

Ši darbo grupė parengė siūlomų priemonių planą jaunimo užimtumo didinimui. Siūlomose priemonėse pagrindinis dėmesys skiriamas šioms sritims (žr. Priedas Nr. 2):

- švietimo sistemos pasiūlos subalansavimas su darbo rinkos poreikiais;
- darbo įgūdžių formavimas jaunimui švietimo sistemoje;
- jaunimo verslumo ir savarankiškumo skatinimas;
- parama jaunimui įsidarbinant;
- lankstesni darbo santykiai;
- jaunimo aktyvumo skatinimas, didinant bendradarbiavimą tarp NVO ir viešo administravimo institucijų.[73]

Ypatingas dėmesys skiriamas EK įvardintoms jaunimo nedarbo priežastims, t.y. jaunimo darbo įgūdžių formavimui švietimo sistemoje. Planuojama:

- organizuoti nekvalifikuotų jaunų bedarbių mokymą pagal pirminio profesinio mokymo programas, taikant mokinio krepšelio principus. Atsakingos institucijos – Lietuvos darbo birža, Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija;
- parengti profesijos darbo įgūdžių įgijimo sutarties projektą bei jį lydinčius dokumentus. Atsakingos LR institucijos – asocijuotos verslo struktūros, jaunimo organizacijos, Švietimo ir mokslo ministerija, valstybinė darbo inspekcija;
- plėtoti jaunimo neformalų ugdymą per savanorystę. Atsakingos LR institucijos – Švietimo ir mokslo ministerija, bendradarbiaujant su asociacijomis;
- plėtoti pameistrystės mokymo formas. Atsakingos LR institucijos – Švietimo ir mokslo ministerija, bendradarbiaujant su asociacijomis.

Taip pat siekiama subalansuoti švietimo sistemos ir darbo rinkos poreikį. Numatyta žmogiškųjų išteklių stebėsenos prognozavimui ir plėtros mechanizmams 10,8 mln. Eur.

2014–2020 metų Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programos 9 prioritetas „Visuomenės švietimas ir žmogiškųjų išteklių potencialo didinimas“, 9.4 investicinis prioritetas „Vienodų galimybių formaliai, neformaliai ir savarankiškai mokytis visą gyvenimą suteikimas visoms amžiaus grupėms, darbuotojų žinių, įgūdžių ir kompetencijos ugdymas ir lanksčių mokymosi būdų, be kita ko, pasitelkiant profesinį mokymą ir įgytos kompetencijos pripažinimą, skatinimas“, 9.4.3 konkretus uždavinys „Padidinti dirbančių žmogiškųjų išteklių konkurencingumą“. Projekto

[72] Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko sudarytos darbo grupės jaunimo nedarbo problemoms išnagrinėti pasiūlymai. 2012.<http://www.lpk.lt/sites/default/files/2000000859_g-3234_2012-03-152.pdf >[žiūrėta 2013-01-20]

[73] Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko sudarytos darbo grupės jaunimo nedarbo problemoms išnagrinėti pasiūlymai. 2012.<http://www.lpk.lt/sites/default/files/2000000859_g-3234_2012-03-152.pdf >[žiūrėta 2013-01-20]

trukmė: 36 mėn.

Finansuotinos veiklos:

1) vidutinės trukmės žmogiškųjų išteklių paklausos prognozavimo sistemos sukūrimas bei jos funkcionalumo palaikymo ir tobulinimo užtikrinimas, periodiškas žmogiškųjų išteklių paklausos darbo rinkoje informacinės bazės atnaujinimas. Numatytas paramos dydis 18 mln. Lt.
2) Žmogiškųjų išteklių paklausos darbo rinkoje prognostinių tyrimų rezultatų sklaida, vykdant profesinį orientavimą. Numatytas paramos dydis 7,2 mln. Lt.
3) visaverčio instrumento, paremto išplėstine Lietuvos profesijų klasifikatoriaus versija (ISCO-08 pagrindu), skirto darbo rinkos profesinės struktūros palyginimui tarptautiniu ir šalies mastu, apimančio nuolat atnaujinamą profesijų sąrašą, visų profesijų aprašus ir jų sąsajas su išsilavinimo ir kvalifikacijų lygiais, sukūrimas. Numatytas paramos dydis 2,8 mln. Lt.
4) darbinėje veikloje įgyjamų kvalifikacijų posistemės sukūrimas bei jos funkcionalumo palaikymo ir tobulinimo užtikrinimas. Numatytas paramos dydis 9,26 mln. Lt.[74]

2010 m. kovo 3 d. Komisijos komunikatas 2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija (COM(2010) 2020) 2020 m.

Europos strategijoje išdėstyta ateinančio dešimtmečio Europos socialinės rinkos ekonomikos vizija, iškelti tikslai penkiose srityse: užimtumo, mokslinių tyrimų, švietimo, skurdo mažinimo, klimato ir energetikos.

- integruoti ir sustiprinti Europos Sąjungos judumo, universitetų ir mokslininkų programas („Erasmus“, „Erasmus Mundus“, „Tempus“ ir „Marie Curie“) ir jas susieti su nacionalinėmis programomis ir ištekliais;
- sparčiau modernizuoti aukštąjį mokslą (mokymo programos, valdymas ir finansavimas), taip pat nustatyti universitetų rezultatų ir švietimo veiklos rezultatų standartus pasauliniame kontekste;
- partneriais skatinti jaunimo integraciją į darbo rinką rengiant gamybinę praktiką, stažuotes ar suteikiant kitokio pobūdžio darbo patirtį, įskaitant EURES darbo skelbimų sistemą, kuria siekiama didinti jaunimo galimybes sudarant palankesnes judumo sąlygas visoje Europos Sąjungoje.

Nacionaliniu lygmeniu valstybės narės turės:

- užtikrinti deramas investicijas į švietimo ir mokymo sistemas visais lygmenimis (nuo darželių iki aukštųjų mokyklų);

[74] Žmogiškųjų išteklių stebėsenos prognozavimas ir plėtros mechanizmai < http://www.ukmin.lt/uploads/documents/imported/lt/veikla/veiklos_sritys/es_strukturiniai_fondai/2014-2020/viesas_aptarimas/Prognozavimo_sistema.pdf>

- gerinti švietimo rezultatus, kiekvienam segmentui (darželis, pradinė, vidurinė, profesinė ir aukštoji mokykla) parengti integruotą metodą, kuris aprėptų pagrindinius gebėjimus ir kuriuo būtų siekiama sumažinti mokyklų nebaigusių asmenų skaičių;
- didinti švietimo sistemų atvirumą ir tinkamumą – kurti nacionalines kvalifikacijų sistemas ir geriau pritaikyti įgytas kvalifikacijas prie darbo rinkos poreikių;
- jaunimo integraciją į darbo rinką skatinti integruotais veiksmais, apimančiais, pvz., profesinį
- tirti būdus, kaip judumo programomis skatinti jaunų specialistų verslumą;
- skatinti neformaliuoju ir savišvietos būdu įgytų kvalifikacijų pripažinimą;
- parengti Jaunimo užimtumo sistemą, kurioje būtų nustatytos politikos kryptys jaunimo nedarbui mažinti: kartu su valstybėmis narėmis ir socialiniais

Dar viena sritis į kurią Lietuva turėtų orentuotis ir padaryti pagal Komisijos rekomendacijas rimtus sprendimus, t.y. padidinti darbo santykių lankstumą. LR jaunimo užimtumo didinimo priemonėse numato:

- praplėsti terminuotų darbo sutarčių sudarymo galimybę, sudaryti galimybes lanksčiau nustatyti darbo laiko savaitės trukmę bei nustatyti ilgesnę kasdieninio darbo trukmę bei numatyti galimybę dėl nemokamų atostogų susitarti šalims ir kt. Atsakingos institucijos – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Ūkio ministerija. Iki 2015 m. liepos 31 d. yra pratęsta terminuotų darbo sutarčių sudarymo galimybė naujai steigiamoms vietoms;
- siekiant sudaryti palankias sąlygas verslui kurti naujas darbo vietas, tobulinti darbo santykius reglamentuojančius teisės aktus, 2014 m. pradėtas rengti darbo santykių ir valstybinio socialinio draudimo teisinio – administracinio modelis. Per 15 mėnesių numatoma sukurti darbo santykių ir valstybinio socialinio draudimo teisinį – administracinį modelį bei parengti darbo santykius reglamentuojantį teisės aktą, nustatant lankstesnį darbo santykių reguliavimą bei užtikrinant užimtumo saugumą.

Siekiama sustiprinti paramą skatinant jaunimo verslumą ir savarankiškumą. Siekinat skatinti jaunimo verslumą nuspręsta:

- tęsti mikrokreditų savam verslui pradėti teikimas iš verslumo skatinimo fondo, derinant su konsultavimo ir mokymo veikla, priemonė "verslumo skatinimas". Siekia, kad 30 proc. visų paskolų gavėjų būtų jaunimas. Skirtos lėšos – 50 mln. Lt iš esamų Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Europos struktūrinių fondų lėšų, atsakingos LR institucijos - Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, INVEGA. Verslumo skatinimo fondo veiklos – paskolų teikimas iki 86 tūkst. Lt, pradedančiųjų verslą mokymas ir konsultavimas, pagalba rengiant bei įgyvendinant verslo planus. Minėto fondo organizuojamuose mokymuose 2013 m. dalyvavo 266 jauni asmenys, išduotos 88 paskolos jaunimui iki 29 metų verslui pradėti.

Naujų verslų dėka jauni asmenys sukūrė 130 naujų darbo vietų.[75]Priemonė „verslumo skatinimas“ yra tęsiama ir 2015 m. Tikslinės paskolos galutinis grąžinimo terminas – 2015 m. gruodžio 31 d. Paskolą paėmusiam ir INVEGOS garantiją gavusiam žmogui kompensuojama 50 proc. sumokėtų palūkanų.

- 2015 m. yra tęsiama priemonė – "Subsidijos verslumui skatinti", t. y. teikti subsidijas gavusiems paskolą iš verslumo skatinimo fondo sumokėtoms privalomojo socialinio draudimo įmokoms kompensuoti, priemonė "Subsidijos verslumui skatinti". Atsakingos LR institucijos – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Finansų ministerija. 2015 m. iš viso priemonei įgyvendinti planuojama skirti 4,34 mln. EUR Europos socialinio fondo lėšų;
- tęsti pirmųjų verslo metų krepšelių teikimą, suteikiant iki 6000 Lt vertės pirmųjų verslo metų krepšelis mokymo paslaugų įsteigtai naujai įmonei su galimybe suteikti papildomą adekvačią paramą verslo paslaugoms veikiančiai ne ilgiau kaip vienerius metus "jaunai" įmonei. Atsakingos LR institucijos – Všį "Versli Lietuva", Ūkio ministerija;
- remti Lietuvos universitetų, asocijuotų verslo struktūrų verslumo centrų programas, kurios skatina universitetų absolventus kurti savo verslą ir jį sėkmingai vystyti. Remti informacijos apie franšizės verslo modelį sklaidą ir ugdyti potencialių franšižės gavėjų įgūdžius, reikalingus verslo pradžiai įsigijus franšizę. Subsidijuoti konsultacines paslaugas ir darbo vietos nuomą sparčiai augantiems verslams., t.y. Startup Nitro krepšeliai. Siektinas rodiklis 2012 – 2013 metams – apie 12 000 asmenų iki 29 metų, 100 inovatyvių verslų, skirtos lėšos – 1 mln. Lt., atsakingos LR institucijos – Všį "Versli Lietuva", Ūkio ministerija;

Taip pat yra remiamas darbo įgūdžių įgijimas, kuris organizuojamas registruotiems bedarbiams darbo biržoje, neturintiems reikalingų darbo įgūdžių, bet turintiems kvalifikaciją. Pvz. Darbdavys įdarbindamas jauną asmenį (iki 29 metų amžiaus) keturiems mėnesiams, gali gauti iki 50 procentų priskaičiuoto darbo užmokesčio lengvatą.

2012 metais rugpjūčio mėnesį pradėta įgyvendinti priemonė – "dalies darbo užmokesčio kompensavimas", kuri teikia kompensaciją dalį darbo užmokesčio darbdaviams pagal ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamą priemonę "Parama pirmajam įsidarbinimui". Iki 2013 metų gruodžio 31 d. Išmokėta 10 mln. Lt už 9062 įdarbintus jaunuolius, paremta 1714 įmonių. Priemonė vykdoma iki 2015 metų rugsėjo mėnesio.

[75]Lietuva: 2014 m. Nacionalinė reformų darbotvarkė.<http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/nrp2014_lithuania_lt.pdf >[žiūrėta 2015-03-14]

2013 m. pradėta įgyvendinti Nacionalinė jaunimo savanoriškos veiklos programa. Per 18 mėnesių programos įgyvendinimo laikotarpį 200 priimančių viešųjų organizacijų priims iki 6 savanorių 3-6 mėnesių laikotarpiui. Savanoriškos veiklos projekte dalyvaujantis jaunimas įgis kompetencijų, reikalingų labiau sąmoningai ir savarankiškai organizuoti asmeninį gyvenimą, taip pat tų kompetencijų, kurių dažniausiai reikalauja darbdaviai: bendravimo, organizavimo, planavimo, sprendimų priėmimo, taip pat konkretaus darbo konkrečioje organizacijoje ar įstaigoje patirties.

2014 m. kovo - 2015 m. liepos mėn. yra kviečiama projekte dalyvauti jaunus žmones nuo 16 iki 29 metų, kurie nedirba ir nesimoko, bet nori atlikti savanorišką tarnybą pagal veiklos sritį ir pobūdį pasirinktoje priimančioje organizacijoje savo arba kitoje gyvenamojoje teritorijoje. Kokybiškos savanoriškos veiklos metu jauni žmonės įgyja asmeninių, socialinių ir profesinių kompetencijų. Projekto trukmė - 2013 m. spalis - 2015 m. liepa.

2012 metais LR seimui priėmus įsigaliojo užimtumo rėmimo įstatymo 8, 23 ir 28 straipsnių pakeitimo įstatymas, kuris reglamentuoja bedarbių ir įspėtų apie atleidimą iš darbo darbingo amžiaus darbuotojų profesinį mokymą. Jaunimas ir kiti bedarbiai, kurie yra įspėti apie atleidimą iš darbo, gali naudotis organizuojamais profesiniais mokymais, kurių tikslas yra padėti įgyti ar tobulinti kvalifikaciją arba įgyti tam tikrų kompetencijų, kurios reikalingos įsidarbinant.[76]

Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. gruodžio 16 d. patvirtintas Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimo planas. Šiuo dokumentu siekiama užtikrinti, kad visi jaunuoliai iki 29 metų amžiaus per keturių mėnesių laikotarpį nuo darbo netekimo arba formaliojo mokymosi užbaigimo gautų pasiūlymą dirbti, toliau mokytis, įskaitant pameistrystės profesinio mokymo formą, atlikti praktiką arba stažuotę.

Lietuvos darbo biržos įgyvendinami ESF projektai, skatinantys jaunimp užimtumą, jų integraciją į darbo rinką[77]:

1. Projektas finansuojamas iš ESF – "Išlik darbo rinkoje".

   Projekto tikslas – spartinti nedirbančių asmenų, ypač socialiai pažeidžiamų, sugrįžimą ir įsitvirtinimą darbo rinkoje.

   Projekto dalyviai – ilgalaikiai bedarbiai, asmenys virš 50 metų amžiaus bei jauni asmenys iki 29 metų amžiaus.

   Projekto pradžia – 2014 m. sausio 2 d.

   Projekto pabaiga - 2015 m. spalio 1 d.

[76] Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimo nr. 1160 "dėl nacionalinės darnaus vystymo strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo" pakeitimo. 2009. Nr. 1160, Vilnius;

[77] Įgyvendinami Europos sąjungos struktūrinių fondų finansuojami projektai <http://ldb.lt/Informacija/ESParama/Puslapiai/esf_projektai.aspx>>[žiūrėta 2015-03-14]

2. Projektas – „Ilgalaikių bedarbių įdarbinimo rėmimas”.

   Projekto tikslas – padėti ilgalaikiams bedarbiams ir ilgą laiką nedirbusiems, t.y. iki įsiregistravimo teritorinėse darbo biržose nedirbusiems 2 metus ir ilgiau, asmenims, registruotiems teritorinėse darbo biržose, įgyti ar tobulinti kvalifikaciją ir (ar) įgyti kompetencijų, trūkstamų darbo įgūdžių tiesiogiai darbo vietoje, integruotis į darbo rinką ir joje įsitvirtinti.

   Projekto dalyviai – ilgalaikiai bedarbiai ir iki įsiregistravimo darbo biržoje nedirbę 2 metus ir ilgiau asmenys.

   Projekto pradžia - 2014 m. rugpjūčio 1 d.

   Projekto pabaiga - 2016 m. gruodžio 31 d.

3. Projektas – „Nekvalifikuotų asmenų kompetencijų didinimas”.

   Projekto tikslas – padidinti nekvalifikuotų bedarbių, registruotų teritorinėse darbo biržose, motyvaciją įsidarbinti, pagelbėti jiems spręsti emocines, asmenybės ir bendravimo problemas, sudarančias kliūtis jų užimtumui, padėti įgyti ar tobulinti kvalifikaciją ir (ar) įgyti kompetencijų, trūkstamų darbo įgūdžių tiesiogiai darbo vietoje, integruotis į darbo rinką ir joje įsitvirtinti.Projekto dalyviai – nekvalifikuoti bedarbiai, registruoti teritorinėse darbo biržose.

   Projekto pradžia - 2014 m. rugpjūčio 1 d.

   Projekto pabaiga - 2016 m. gruodžio 31 d.

4. Projektas „Įgyk paklausią profesiją“.

   Projekto tikslas – padėti teritorinėse darbo biržose registruotiems bedarbiams, nepriklausantiems ilgalaikių, ilgą laiką nedirbusių ir vyresnių nei 55 metai tikslinėms grupėms, įgyti naują kvalifikaciją ar tobulinti turimą. Prioritetą skirti asmenims, atleistiems iš įmonių dėl Rusijos embargo.

   Projekto dalyviai – turintys nepaklausią profesiją bedarbiai, registruoti teritorinėse darbo biržose ir nepriklausantys ilgalaikių, ilgą laiką nedirbusių ir vyresnių nei 55 metai amžiaus tikslinėms grupėms.

   Planuojamas dalyvių skaičius – 650.

   Projekto pradžia - 2014 m. gruodžio 1 d.

   Projekto pabaiga - 2016 m. sausio 31 d.

5. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2013 m. balandžio 17 d. patvirtinta Intensyvios ilgalaikės pagalbos nedirbančiam ir nesimokančiam jaunimui programa. Pagal šią programą 2013 m. pabaigoje pradėtas projektas „Pasitikėk savimi“. Siekiant paskatinti socialiai pažeidžiamus jaunus žmones įsitraukti į darbo rinką ir/arba švietimo sistemą, numatoma išplėsti Jaunimo darbo centrų paslaugų spektrą socialinės reabilitacijos ir paruošimo

užimtumui darbo rinkoje paslaugų organizavimu darbo biržoje registruotiems ir neregistruotiems jaunuoliams. Projekto tikslinė grupė – 16-25 metų asmenys, kurie nedirba, nesimoko ir nedalyvauja aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse, į projektą planuojama įtraukti 2 tūkst. jaunuolių, projekto vertė – 4 mln. Lt[78].

Projekto pradžia – 2013 m. spalio 17 d.

Projekto pabaiga – 2015 m. gegužės 31 d.

Būtina paminėti kelis svarbius ESF finansuotus projektus, kurie buvo naudingi didinant jaunimo užimtumą:

- 2013 m. gruodžio 1 d. buvo baigtas įgyvendinti nuo 2012 m. rugpjūčio 1 d. vykdytas projektas „Jaunimo užimtumo didinimas“. Projektas padėjo kvalifikaciją turintiems jauniems bedarbiams įgyti trūkstamų darbo įgūdžių tiesiogiai darbo vietoje. Įdarbindamas darbo patirties neturintį jaunuolį darbdavys galėjo gauti iki 50 proc. priskaičiuoto darbo užmokesčio subsidiją. Į projekto veiklas buvo įtraukti 6 600 iki 29 metų asmenys. Jaunų bedarbių įsidarbinimo lygis – 86 proc. per 6 mėnesius po dalyvavimo darbo įgūdžių įgijimo programoje.[79]
- 2014 m. rugsėjo 30 d. baigtas įgyvendinti nuo 2013 m. liepos 1 d. vykdytas Europos socialinio fondo ir Užimtumo fondo finansuojamas projektas „Pagalba įsidarbinant“. Projekto įgyvendinimo metu jaunimui iki 29 metų, ilgalaikiams bedarbiams ir bedarbiams, kuriems grėsė ilgalaikis nedarbas buvo sudarytos galimybės įtvirtinti trūkstamus darbo įgūdžius tiesiogiai darbo vietoje, o įdarbintiems subsidijuojant buvo suteikta parama įsitvirtinti darbo rinkoje. Į projekto veiklas planuota įtraukti 6450 bedarbių. Projektas sėkmingai įgyvendintas, veiklose dalyvavo 7996 asmenys.[80]
- Projektas „Jaunimo užimtumo didinimas“. Projekto tikslas – skatinti jaunimo užimtumą, sudarant galimybes įgyti praktinių įgūdžių ir įsitvirtinti darbo rinkoje. Projekto veiklų pradžia – 2012 m. rugpjūčio 1 d., projekto veiklų pabaiga – 2013 m. lapkričio 30 d. Projekto tikslinė grupė – jaunimas iki 29 metų. Planuoti rodikliai: 50 proc. bedarbių įsidarbinimo lygis per 6 mėnesius po dalyvavimo remiamo įdarbinimo programose.

  Pasiekti rezultatai: į projekto veiklas buvo įtraukti 6600 jauni iki 29 metų asmenys. 86 proc. bedarbių įsidarbinimo lygis per 6 mėnesius po dalyvavimo remiamo įdarbinimo programose.

[78] Lietuva: 2014 m. Nacionalinė reformų darbotvarkė.<http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/nrp2014_lithuania_lt.pdf >[žiūrėta 2015-03-14]
[79] Lietuva: 2014 m. Nacionalinė reformų darbotvarkė.<http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2014/nrp2014_lithuania_lt.pdf >[žiūrėta 2015-03-14]

[80] Įgyvendinti projektai <http://ldb.lt/Informacija/ESParama/gyvendinti%20ES%20projektai/UserDispForm.aspx?ID=27>>[žiūrėta 2015-03-23].

Labai svarbi yra ir informacijos sklaida, jaunimo supažindinimas su darbo rinka bei jų motyvavimas įgyvendinant jaunimo užimtumo politiką. Šių funkcijų vykdymą Lietuvoje atlieka keletas institucijų: teritorinės darbo biržos, valstybinė darbo inspekcija ir jaunimo darbo centrai. Teritorinių darbo biržų yra nuolat rengiami motyvaciniai seminarai nekvalifikuotiems, socialiai pažeidžiamiems, nemotyvuotiems jauniems žmonėms, kurių metu jaunimas susipažindinamas su įvairiomis profesijomis, darbine veikla, yra galimybė išsiaiškinti problemas ir sunkumus, kurie riboja galimybes susirasti darbą bei jų motyvaciją. Motyvaciniai seminarai padeda jaunimui pažinti save, planuoti savo karjerą, pasirinkti mokymo įstaigą ir profesiją, susirasti tinkantį darbą bei ugdyti verslumą[81].

Nyderlandų patirtis

Pagal jaunimo užimtumo rodiklius Nyderlandai yra lyderiaujanti valstybė ES (28 šalys), šalies prioritetu buvo ir yra švietimas, nuosekli valstybės socialinė politika, kryptingas bendradarbiavimas tarp institucijų.

Socialinių reikalų ir darbo ministerijos misija yra puoselėti socialiai ir ekonomiškai aktyvią poziciją Nyderlanduose, jog kiekvienas turėtų darbą bei būtų sukurta gerovės sistema visiems šalies gyventojams. Ministras ir valstybės sekretorius yra atsakingas už darbo rinkos politiką, įskaitant migracijos ir laisvo darbuotojų judėjimo, pakartotinio integravimo į darbo rinką. Taip pat atsakingi už darbo užmokesčio politika, darbo ir asmeninio gyvenimo pusiausvyrą, kokybiškų darbo sąlygų užtikrinimą.[82]

Socialinių reikalų ir darbo ministerija glaudžiai bendrauja ir bendradarbiauja nacionalinio lygmens institucijomis:

- savivaldybėmis;
- darbdavių asociacijomis ir profesinėmis sąjungomis;
- patariamaisiais organais, pavyzdžiui, socialinės ir ekonominės taryba Nyderlanduose (SER) ir darbo fondu;
- įgyvendinančios organizacijos, pavyzdžiui, socialinė apsaugos agentūra UWV ir nevyriausybinės organizacijos.

Dalį ministerijos politikos atlieka savivaldybė, socialinio draudimo bankas ir socialinės apsaugos agentūra. Įgyvendinant darbo ir socialinės paramos įstatymą, savivaldybės, pavyzdžiui, yra atsakingos už bedarbių gražinimą į darbo rinką. Kartu su savivaldybėmis, jie atlieka labai svarbų darbą žmonėms, kurie neturi galimybių įsitvirtinti darbo rinkoje be papildomos paramos, pavyzdžiui, ilgalaikiai ir žemos kvalifikacijos bedarbiai. Socialinio draudimo bankas administruoja

[81] Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas. Valstybės žinios: Nr. 73-2762, Vilnius. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279173&p_query=&p_tr2= >[žiūrėta 2013-01-23].

[82] http://www.government.nl/ministries/szw

numatytas socialinio draudimo sferas, pavyzdžiui, dėl senatvės pensijų, išmokų vaikams ir t.t. Socialinės apsaugos agentūra UWV yra atsakinga už nedarbo draudimo bei žmonių turinčių negalią išmokų administravimą.

Švietimo ir mokslo ministerijos tikslas sukurti pažangią, kvalifikuotą ir kūrybinę aplinką Nyderlanduose. Jos misija yra užtikrinti, kad kiekvienas gautų gerą išsilavinimą ir būtų socialiai atsakingas bei savarankiškas. Ministerija taip pat nori, kad žmonės gėrėtųsi menu, ir siekiama sukurti tinkamas sąlygas mokytojams, menininkams tobulėti.[83]

Nyderlanduose nesimokančių ir neturinčių bazinio išsilavinimo skaičius amžiaus grupėje nuo 18 iki 24 metų sudarė 12,9 procentus (2006 metų duomenys) ir buvo mažesnis nei stebimas Europos Sąjungos vidurkis. Per 2006 - 2007 metus šalyje mokyklos nebaigė 53 100 moksleivių, tarp kurių vyrai sudarė daugiau nei pusę (59 procentus). Nyderlandų programiniuose tiksluose fiksuotas siekis per laikotarpį nuo 2002 metų iki 2012 metų nebaigusiųjų mokyklą skaičių sumažinti per pusę. Nyderlandų mokslininkų grupės atlikti tyrimai pažymi, kad imigrantų bendruomenėse mokyklos nebaigusiųjų skaičius yra dvigubai didesnis nei vietinių olandų, tačiau nuosekliai mažėja. Imigrantų tarpe stebimas nebaigusiųjų mokyklos skaičiaus augimas per paskutiniuosius mokslo metus, ypač profesinio rengimo įstaigose. Nežiūrint to, per paskutinius metus vis daugiau imigrantų stoja į aukštesniąsias ir profesinio rengimo mokyklas. Studijoje konstatuojama, kad mokyklos nebaigusiųjų tarpe stebimos ilgesnės pertraukos mokslo metų eigoje, nei tarp mokyklą baigusiųjų. Apie 66 procentus nebaigusiųjų mokyklos yra patyrę ilgesnę mokymosi pertrauką nei vieneri metai. Apie ketvirtadalis nebaigusiųjų mokyklos gyvena šeimose su išsiskyrusiais tėvais – šis rodiklis vos ne dvigubai didesnis nei baigusiųjų mokyklą tarpe. Didesnė nebaigusiųjų mokyklos koncentracijos dalis stebima didesniuose miestuose. Nyderlanduose apie 35 procentus nebaigusiųjų mokyklos keturiuose didžiausiuose miestuose yra bent kartą pažeidę įstatymus, kuomet likusios šalies atitinkamas rodiklis sudarė 27 procentus. Santykinai didesnis nebaigusiųjų skaičius stebimas regionuose, labiau priklausančiuose nuo socialinės paramos bei patiriančiuose didesnį skurdo lygį. Studijoje, remiantis Nyderlandų pavyzdžiu pagal įsitraukimą į švietimo sistemą, išskiriamos kelios socialinės atskirties rizikos grupės:

(a) nebaigę privalomojo mokslo;

(b) baigę privalomąjį mokslą, tačiau neturintys tai patvirtinančio pažymėjimo;

(c) turintys bendrojo mokslo baigimo pažymėjimą, tačiau neturintys pakankamų įgūdžių;

[83] http://www.government.nl/ministries/szw

(d) atsiliekantys pagal rezultatus ir turintys sunkumų dalyvauti egzaminuose dėl kitų priežasčių (pavyzdžiui, atvykę iš trečiųjų, ne Europos, šalių, kurių tėvai turi nedidesnį nei pradinį išsilavinimą);

(e) specialių poreikių turintys mokiniai. Nyderlanduose stipri ankstyvojo mokymo sistema , kurios metu siekiama maksimaliai sumažinti mokinių kalbos įgūdžių ir bendro išsilavinimo skirtumus. Remiantis PISA[84] studijos rezultatais, Nyderlanduose 15 metų amžiaus mokinių matematikos, skaitymo ir gamtos pažinimo įgūdžiai buvo didesni vidurkis. Panašius rezultatus galima stebėti ir 9 bei 10 metų amžiaus mokinių tarpe – remiantis PIRLS/TIMSS atlikta studija, šios grupės skaitymo įgūdžiai stipriai lenkė dalyvavusiųjų tyrime rezultatų vidurkį.

Remiantis šiais duomenimis galima prieiti išvados, kad ankstyvasis švietimas yra svarbus faktorius mažinant ne tik socialinę atskirtį, bet ir skurdo ribą. Tai siekiama padaryti per privalomojo švietimo sistemas, kurios turi būti prieinamos. Nyderlanduose privalomojo švietimo įstatymą įgyvendina savivaldybės, kurių specialiai tam tikslui paskirti vykdantieji darbuotojai nuolat tikrina kaip administracinėje teritorijoje reziduojantys mokiniai yra įsitraukę į privalomojo švietimo sistemą. Vienodai tikrinamos yra tiek viešosios, tiek privačios mokyklos. Nyderlanduose nebaigę mokyklos ir jaunesni nei 24 metų asmenys yra registruojami nuo 1995 metų.

2001 metais Parlamentas priėmė regioniniame registracijos ir koordinavimo įstatymą, kuriame numatytos priemones skirtos mažinti nebaigusiųjų mokyklos skaičių bendro lavinimo, specialaus ugdymo, profesinio mokymo bei bendrojo viduriniojo mokslo įstaigose. Remiant socialinę atskirtį patiriantį jaunimą savivaldos institucijos, bendradarbiaudamos su mokyklų tarybomis ir vaikų globos įstaigomis, privalo parengti savivaldos švietimo planus. Šiuose planuose partneriai turi aptarti ir nuspręsti dėl geriausių būdų įveikti švietimo trūkumus bei užtikrinti, kad atskirose vietos mokyklose nesusidarytų pernelyg didelė etninių mažumų koncentracija. Nyderlanduose taikomos ankstyvosios registravimo ir stebėsenos priemonės, skirtos įvertinti potencialias kliūtis mokymosi procesui, taip pat sustiprintas vaikų patenkančių į atskirties rizikos grupę iki-mokyklinis ugdymas. Ankstyvasis vaikų mokymas yra vienas svarbiausių Nyderlandų švietimo sistemos prioritetų. Nyderlandai aktyviai remia bendruomenės mokyklų steigimąsi. Šios mokyklos, didindamos mokinių ugdymo galimybes, aktyviai bendradarbiauja su kitomis socialinėmis tarnybomis – policija, sveikatos ir socialine apsauga, vietos sporto ir kultūros institutais.

2010 metais Nyderlanduose numatyta įsteigti iki 1200 bendruomenės mokyklų. Bendruomenės mokyklos veikia kaip mokytojų tinklas, gebantis ugdyti mokinius įvairiose srityse. Jos gali veikti

[84] PISA https://books.google.lt/books?id=gytYjDIGB6UC&pg=PA45&lpg=PA45&dq=PISA+130+netherlands&source=bl&ots=eCEnKSt_i9&sig=ypknU5Hpd1QEF_G77U8DosOs7es&hl=lt&sa=X&ei=IyUVVf_YHYG1UObXgbAD&ved=0CCgQ6AEwAQ#v=onepage&q=PISA%20130%20netherlands&f=false

vienoje ar net keliose vietose bei toliau plėsti savo veiklą. Bendruomenės mokyklos užtikrina vispusišką įgūdžių formavimą, sumažina išsilavinimo skirtumus bei padidina socialinės integracijos galimybes. Pradinio mokymo srityje bendruomenių tinklas gali tinkamai integruoti mokinius nuo 4 iki 12 metų amžiaus, jiems teikiant iki-mokyklinio ugdymo, socialinio darbo, aktyvios socializacijos sporte bei kultūroje paslaugas. Šiuose kursuose gali dalyvauti ir mokinių tėvai.

Bendruomenių mokyklų tinklai padeda sukurti tamprius ryšius tarp formalus ir neformalus švietimo instrumentų bei palengvina vaikų ir tėvų dalyvavimą neformalaus ugdymo programose, didinant socialinį įsitraukimą ir užtikrinant visiems mokiniams lygias galimybes.

Bendradarbiavimo tarp institucijų aspektai didinant jaunimo užimtumą

Vyriausybė 2013-2015 metams skyrė papildomų lėšų savivaldybėms (darbo rinkos regionuose) spręsti jaunimo nedarbą vietos lygiu. Savivaldybės numatė regioninius veiksmų planus. Dalis ESF lėšų taip pat bus skirtas mažinti jaunimo nedarbą.

2013 metais vyriausybė taip pat ėmėsi priemonių, su socialiniais partneriais siekti bendrų tikslų dėl jaunimo nedarbo mažinimo. Numatyti konkretūs veiksmai, priemonės, spręsti jaunimo nedarbą trumpuoju laikotarpiu. Sutartyje buvo numatyta, išsiaiškinti nedarbo priežastis pašalinti kliūtis kiekviename sektoriuje. Vyriausybė skyrė 600 mln. Eur finansavimo 2 metams. 2014 metais bendru sutarimu nuspręsta, kad bent vienas trečdalis biudžeto turi būti skiriama, savivaldybių planams užkirsti kelią jaunimo nedarbui.[85]

Galiausiai buvo paskirtas nacionalinis ambasadorius (2013-2015) dvejų metų laikotarpiui spręsti jaunimo nedarbo problemas. Jis yra atsakingas, kad regionų ir atskirų sektorių požiūris į jaunimo nedarbą papildytų vienas kitą. Taip pat jo užduotis suburti organizacijas: švietimo, valdžios institucijų ir verslo sektoriaus ir pasidalinti veiksmų planus bendram tikslui pasiekti.

Todėl jaunimo nedarbas yra sprendžiamas visapusiškai: įvairūs departamentai švietimo, kultūros ir mokslo, bei socialinių reikalų ir ministerija, bendradarbiauja kartu su savivaldybėmis, darbdaviais profesinių sąjungų ir švietimo institutais (žr. 6 lentelė).

6 lentelė. Kompleksiniai priemonių paketai siekiant didinti jaunimo užimtumą, bei mažinti nedarbą Nyderlanduose.

Organizacijos pavadinimas	Organizacijos tipas	Organizacijos lygis	Siekiai ir uždaviniai	Partneryės sėkmės užtikrinimas
Socialinė ir darbo ministerija	Viešasis sektorius	Nacionalinis	Sukurti nedirbančio jaunimo reintegravimą į darbo rinką. 1. Atlikti monitoringą jaunimo nedarbo. 2. Sukurti teisinę sistemą	Pasirašyti sutartį su centrine savivaldybe. Pasirašyti

[85] Nyderlandų prevencinė programa jaunimo nedarbui spręsti file://dutch-initiatives-to-prevent-and-combat-youth-unemployment-versie-eng.pdf/

			palengvinačią jaunimui įsidarbinti. 3. Finansavimas regionų savivaldybių, bei dotacijos darbdaviams	planus, su soc. partneriais. Gauti finansavimą.
Mokyklos		Vietinis	Kokybiškas mokslas	Švietimo institutai: suteikti aukšto lygio diplomą. Mokyklos: pritaikyti programas prie darbo rinkos poreikių.
Savivaldybės	Partnerysė	Regioninis ir vietinis	1.Parama ieškantiems darbo: sudaryti sąlygas mokytis ar dirbti. 2.Parama darbdaviams: paruošti kvalifikuoti darbuotojai. 3. Igyvendinanti institucija: pasirūpinti mokyklos lankymą iki 18 metų.	Bendra atsakomybė

Ankstyvoji prevencija:

- 2014 m. vykdoma reforma, kurios tikslas pritaikyti įstatymus, mokslo reformai, kur vidurinio ir profesinio mokymas būtų orentuotas į darbo rinkas, tikslinė grupė vidurinių ir profesinių mokyklų moksleiviai.Lygmuo nacionalinis, įgyvendima švietimo ir mokslo ministerija.
- 2010-2016 m.m. vykdoma prevencinė priemonė prieš ankstyvą pasitraukimą iš mokyklos. Pagrindinis tikslas suteikti galimybę išlikti ugdymo sistemoje (įgyti specialybę), tikslinė grupė – mokyklos nelankantys asmenys, vykdytojai vyriausybė, savivaldybės, mokslo institutai. Programai numatyta 114 milijonų Eur kasmet.
- 2014 m. subsidijos privatiems darbdaviams į praktiką orentuotam mokymui, praktikos užtikrinimui, numatytas finansavimas 204 milijonai Eur per metus.
- 2013-2020 m.m. Technologijų paktas, dėl orentavimo į naujas techologijas, jų prieinamumą ir taikymą, studentų, mokslo institutų, darbdavių, pristitaikymas prie technologijų amžiaus būti konkurencingiems darbo rinkoje.

Pagrindiniai reformos ir iniciatyvos, gerinančios integraciją į darbo rinką

- 2013-2015 m. m. Regioniniu mastu skatinti bendradarbiavimą, tarp savivaldybių, jaunimo užimtumo klausimu. Numatytas finansavimas 55 milijonai eurų.
- 2013-2015 m. m. Naujų darbo vietų kūrimui ir stažuočių programoms, skirta darbdaviams ir socialiniams partneriams. Numatytas finansavimas 660 milijonų eurų iš kurių 200 milijonų eurų skirti jaunimui.
- 2014-2015 m. m. Socialinių reikalų ir užimtumo ministerija siekia skatinant darbdavius integruoti jaunimą į darbo rinką per mokesčių mažinimą darbdaviams. Numatyta 300 milijonų eurų.[86]

Nyderlanduose 70 proc. projektų finansuojami iš Europos Socialinio Fondo, taip pat numatytos lėšos nacionalinio biudžeto, savivaldybių bei vyriausybes skirtomis papildomomis lėšomis.

5.EUROPOS SĄJUNGOJE PRAKTINIAI SPRENDIMAI, SIEKIANT MAŽINTI JAUNIMO NEDARBĄ

Siekiant mažinti jaunimo nedarbą Europos Sąjungoje reikėtų, kuo daugiau nacionalinių inciatyvų dalinantis gerąja patirtimi. Kadangi ES šalys narės labai skirtingos, savo ekonominiu, socialiniu, politiniu aspektu. Naujoms ES sąjungos narėms kyla nemenki išūkiai, suvaldyti nedarbo lygį, skatinti naujų darbo vietų kūrimą, tinkamai nustatyti šalies nacionalinius prioritetus ir tt. Kadangi nacionaliniai biudžetai naujų narių dažniausiai vyrauja deficitiniai, reikėtų pasinaudoti Europos komisijos teikiamomis priemonėmis probleminėms sritims spęsti.

Projektui įgyvendinti pasirinktos šalys buvo neatsitiktinai, trys šalys su aukštu jaunimo nedarbu, Bulgarija, Vengrija, Lietuva, viena su vidutiniu jaunimo nedarbu Belgija, ir viena su žemu jaunimo nedarbu Nyderlandai. Projekto tikslas remtis gerąją patirtimi, integruojant į nacionalines iniciatyvas.

Projektas :

2020 Europa

geresnės jaunimo įsidarbinimo galimybes

Uždaviniai

- Vystyti asmeninius ir profesinius įgūdžius atitinkančius darbo rinką;
- Sukurti priemones Europinės organizacijos kokybės (kvalifikacinių) studijų įgyvendinimui ES ir nacionaliniame lygmenyje, įtraukiant bendradarbiavimą su darbdaviais, soc parneriais;
- ugdyti organizacijų kompetencijas;

[86] Nyderlandų prevencinė programa jaunimo nedarbui spręsti file://dutch-initiatives-to-prevent-and-combat-youth-unemployment-versie-eng.pdf/

Aprašymas: Europos Komisijai

- Biudžeto eilutė 001 kontekstas:socialinis dialogas

Tikslas: ES šalių partnerystė, siekiant užtikrinti jaunimo užimtumą 2020 ES (Remiantis Nyderlandų patirtimi**)**

Remtąsi geriausia praktika:

- TU (Prof. sąjungos) in NL(Nyderlandai) , Bussnees Europe (darbdavių tarptautinė sąjunga) teikiamos svečių paskaitos mokyklose;

- Universitetuose paskaitos ES pilietybės samprata;

- ETUC (Europos prof. sąjungų konfederacija)- jaunų darbuotojų apsauga;

- Bussness Europe(darbdavių tarptautinė sąjuga) konsultacijos karjeros klausimais, stažuotės ;

- Jaunimo Garantijų iniciatyva sukurti mechanizmus geresniam veiksmų, įgyvendinimui;

Kontrolinės grupės:

1. Tiesioginė :

Jauni žmonės 18-30;

Baigę mokyklą, universiteto studentai ar ieškantys pirmojo darbo;

2. Netiesioginė:

Profesinės sąjungos;

Darbdaviai;

Pagrindiniai veiksmai (metodai):

- Renginiai;

- Tyrimai;

- Sklaida;

Pagrindiniai metodai:

Renginiai

- SC (projektų vadovams) 1-vienos dienos susirinkimai 7 kiekvienos šalies nariai kas 3 mėnesiai – iš viso 8;
- 2-dienų geriausios praktikos studijavimas lankantis NL (Nyderlanduose) 8 profesinių sąjungų atstovams + 1 TU(profesinių sąjungų atstovą) oficialiai nuo vienos šalies+ 2 atstovai iš ETUC(profesinių sąjungų konfederacija) ir Bussness Europe – iš viso 20;

- 2-dienų seminaras (2 pusdieniai) nacionaliniams TU mokytojams, lyderiams, jaunimo atstovams HU (Vengrija)apie jaunimo lavinimą dėl geresnių įsidarbinimo galimybių; jų indėlis - į priemonių paketą (3 nariai iš vienos šalies; 2 iš ETUCir Bussness Europe – iš viso 20)
- 3-dienų 'Train to trainer' Lietuvoje kursai profesinių sąjungų edukacijos tarnautojams darbddavių "žmogiškiesiems ištekliams“ (po 2 iš kiekvienos šalies-partnerės; 2 iš ETUC; 2 iš Bussness Europe – iš viso20)
- Baigiamoji konferencija Briuselyje maždaug 40- iai žmonių su visais partneriais: įvertinimas, priemonių paketo paskelbimas;

Tyrimai :

- Duomenų rinkimas ir analizė, apie profesinių sąjungų indėlį užtikrinant jaunimo garantijas šalyse partnerėse, bei ES lygmenyje tyrimai, duomenų rinkimas ir analizė;
- Gerosios praktikas iš po apsilankymo NL(Nyderlandai) lyginamoji analizė nacionaliniu lygmeniu, jaunimo profesinių sąjungų kryptis;
- Moksliniai tyrimai nacionaliniu lygmeniu;

Sklaida

- Tinklalapis jaunimui, apie vykstančias kokybės studijas (kvalifikacinius apmokymus);
- Informacija apie profesines sąjungas, darbdavius;
- Programa mobiliai įrangai;
- Lankstinukai;
- Sklaida žiniasklaidoje;
- Konferencijos;
- Baigiamoji konferencija;

Tvarkaraštis:

24 mėnesiai

- 1-24 mėnesiai: ES lygmens organizacijų (ETUC, Bussniss europe) koordinacija ir nacionalinių profesinių sąjungų , susitikimai kas 3 mėnesiai;
- 1-4 mėnesius: Nacionalinių struktūrų tyrimai, profesinės sąjungos darbas su jaunimu šalyse partnerėse ES lygmenyje;
- 5 mėnuo: komandiruotė į NL (Nyderlandus)įsigilinimui į geriausias praktikas: aplankyti partnerių šalių jaunimą, profesinias sąjungas;mokyklas, universitetus, suplanuoti pranešimą;
- 6-12 mėnesiai: tinklalapio ir programos pritaikymo mobiliai įrangai kūrimas;
- 9 mėnesis: seminaras nacionaliniams profesinių sąjungų edukologams, lyderiams, jaunimo atstovams apie jaunų žmonių lavinimą siekiant geresnių įsidarbinimo galimybių; jų indėlis į priemonių paketą;
- 12-20 mėnesiai: nacionalinio edukacinio priemonių paketo, skirto profesinėms sąjungoms ir darbdaviams, kūrimas ;
- 14 mėnuo: Seminaras profsajungų ekspertams – „train the trainer“ sesija ;
- 14-24 mėnesiai: Sklaida apie kvalifikacinius apmokymus ES mastu (Ataskaitų skaitymas, tinklalapis, programa pritaikymas mobiliajai įrangai);
- 18-22 mėnesiai: Įvertinimas;

- 23-24 mėnesiai: Baigiamoji konferencija;

Partneriai :

- Šalys-partnerės:

Belgija, Bulgarija, Lietuva, Vengrija, Nyderlandai

- ES partneriai:

ETUC- (profesinių sąjungų konfederacija)Briuselis;

Bussness Europe (Briuselis)ar nacionalinio lygmens darbdaviai;

Europos Jaunimo Forumas (ekspertai);

Produktai:

- Jaunimo duomenų bazė, profesinių sąjungų, parnerių šalių ir ES lygmenyje – anglų k ;
- Pranešimas apie apsilankymą, kurio metu fiksuota geriausia praktika – anglų k.
- Tinklalapis ir programos pritaikymas mobiliajai įrangai - 6 kalbomis. Lt, Bu, Fr,Nl, En, De
- Seminaras, apmokymai darbuotojų nacionaliniu lygmeniu.,Train the Trainer' kursai – anglų kalba
- 2 priemonių paketai: Profesinių sąjungų instruktoriams; darbdaviams - 6 kalbomis kiekvienas.

Pridedama sąmata išlaidų projektui padengti prie priedų.

IŠVADOS

1. Užimtumo sąvoka siejasi su darbo sąvoka, atitinkamai yra tapatinamos ir užimtumo politikos bei darbo rinkos politikos sampratos, tačiau darbo rinkos politiką reikėtų laikyti sudedamąja užimtumo politikos dalimi. Užimtumo politika apibrėžiama kaip valstybės veiksmai, įgyvendinamos priemonės, kurios padeda asmenims įsitraukti į darbo rinką. Užimtumo politikos įgyvendinimą galima priskirti socialinei plėtrai, kuris glaudžiai siejasi su skurdu ir socialine atskirtimi, švietimu ir mokslu, visuomenės sveikata.
2. Išanalizavus Europos Sąjungos, bei nacionalinius jaunimo užimtumo plėtros planavimo dokumentus, galima teigti jog Lietuva laikosi ES rekomenduojamos krypties. Analizuojant skatinimo priemones pastebėta, jog Lietuvoje vykdoma nemažai iniciatyvų, projektų skatinačių jaunimo užimtumą, tačiau pasigendama, nuoseklaus vienas kito papildančio veiksmų plano tarp įvairių projetą vykdančių institucijų.
3. 2013 Europos sąjungoje bendras užimtumo lygis siekė 64,1 proc. Bendras aukščiausias užimtumo lygis užfiksuotas 2008 metais siekė 65,7 proc. Pagal bendrą užimtumą Europoje lyderiaujančios šalys yra Austrija, Danija Švedija ir Nyderlandai kurių, kiekvienos užimtumo lygis siekė 72-74 proc., Europos Sąjungos jaunimo užimtume pastebima tendencija, jog europoje jaunimo užimtumas mažėja, o nedarbas didėja. Jaunimo (15–24 metų amžiaus) užimtumo lygis 2014 m. ketvirtąjį ketvirtį sudarė 28,1 proc, palyginus su bendru ES (28) užimtumu jaunimo užimtumas mažesnis 32,1 proc.Tai rimtas ženklas visai europai, skatinantis peržiūrėti vykdomas jaunimo užimtumo politikas.
4. Atliekant tyrimą, atsiskleidė jog ryšys tarp išsilavinimo, bei darbo rinkos rodiklių glaudus. Žemesnis išsilavinimas, sukuria kliūtis būti mobiliam darbo rinkoje, prisitaikyti prie pokyčių. Rodiklių analizė parodė jog žemesnis išsilavinimas, turi tiesioginės rekšmės didesniam nedarbui ir atvirkčiai, tretinio išsilavinimo jaunimas yra aktyvesnis, nedarbo rodikliai žemesni.
5. Ankstyvas ugdymas turi įtakos geresniems mokymosi rezultatams, o stipri švietimo sistema, neiškristi iš mokymo sistemos, sukuria galimybę mokytis visą gyvenimą. Kryptingas švietimas atsižvelgiant į darbo rinkos poreikį. Tikslus ir aktyvus soc. parnerių vaidmuo didina užimtumą ir mažina nedarbo lygį (Nyderlandų patirtis).
6. Vienas iš sprendimų mažinant jaunimo nedarbą - aktyvi projektinė veikla. Projektinė veikla sukuria galimybę, į problemą pažvelgti platesniu kampu, vykdomos iniciatyvos yra finansuojamos ESF.Vykdant projektinę veiklą yra galimybė suburti soc.partnerius bendriems tikslams, bei dalinimasis gerąja patirtimi.
7. Įvertinta, kad Lietuvoje pagrindinės jaunimo nedarbo priežastys - mažos kvalifikacijos sąsajos su darbo rinkos poreikiais, praktinių ir profesinių įgūdžių stoka (didžioji dalis

nedirbančio jaunimo yra žemos kvalifikacijos) Pagrindinės siūlomos priemonės – švietimo sistemos pasiūlos suderinimas su darbo rinkos poreikiais, jaunimo darbo įgūdžių formavimas švietimo sistemoje, lankstesniu darbo santykių skatinimas, verslumo skatinimas, parama pirmą kartą įsidarbinant.

REKOMENDACIJOS

1.Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai:

- Užtikrinti kokybišką į praktiką orentuotą mokymą jau pradinėje mokykloje;
- Privalomą mokyklos lankymą nuo 5 metų amžiaus;
- Inicijuoti mokyklose profesijos orentavimą pagal darbo rinkos poreikius;
- Palaikyti aktyvų, tarpinstitucinį bendradarbiavimą, siekiant užkirsti ankstyvą jaunimo iškritimą iš mokymosi sistemos.

2. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai:

- Efektyviau spręsti jaunimo nedarbo problemas, burti grupes iš skirtingų sektorių, švietimo, teritorinių darbo biržų, darbavių, planuoti veiklas pasidalinant atsakomybę;
- Sudaryti sąlygas darbuotojams dirbantiems su jaunimu, įgytyti į praktiką orentuotų žinių.

NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Annual Growth Survey 2013: Charting the course to recovery. Commission representatives join Action teams in the Member States with the highest youth unemployment to deliver quick results on the ground. Brussels, 2012 <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-100_en.htm> [žiūrėta: 2015-02-27];

2. Burchardt T., Le Grand J., Piachaud D. Understanding Social Exclusion. Oxford University Press: 2002;

3. Commission of the European Communities. An EU Strategy for Youth – Investing ant Empowering. Investing and Empowering A renewed open method of coordination to address youth challenges and opportunities. COM(2009) 200 final, Brussels, 2009 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0200:FIN:EN:PDF>[žiūrėta 2015-01-10];

4. Commission of the European Communities. White paper. Growth, competitiveness, employment. The challenges and ways forward into the 21st century. COM(93)700, Brussel, 1993.<http://europa.eu/documentation/official-docs/white papers/pdf/growth_wp_com_93_700_parts_a_b.pdf> [2015-01-10];

5. Council of the European Union. Council Recommendation on the National Reform Programme 2012 of Lithuania and delivering a Council opinion on the Convergence Programme of Lithuania, 2012 – 2015. 11262/12. Brussels. 2012 <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/12/st11/st11262.en12.pdf>[žiūrėta 2015-01-20];

6. Damidavičius M., Pocius A. ir kt. Darbo rinkos terminai ir sąvokos. Vilnius, Agora, 1998;

7. Dromantienė L. Užimtumo politika – socialinis garantas Europos Sąjungoje. Lietuvos teisės universitetas, Socialinio darbo fakultetas, Socialinio darbo ir edukologijos katedra. Socialinis darbas, 2002 m. Nr. 1(1);

8. Dromantienė L., Česnuitytė V. Europos Sąjungos socialinė politika. Vilnius: MRU, 2011;

9. EUROPE 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth.COM/2010/2020 final.<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52010DC2020:EN:NOT>[žiūrėta: 2015- 01-15];

10. European Commission. Employment and Entrepreneurship. <http://ec.europa.eu/youth/policy/employment-and-entrepreneurship_en.htm>[žiūrėta 2015-01-10];

11. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas. Nuomonės projektas dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių. Briuselis. COM(2011) 813 final – 2011/0390 (CNS). 2012;

12. Europos Sąjungos oficialusis leidinys. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos

gairių. (COM(2011) 813 galutinis – 2011/0390 (CNS)). 2012/C 143/18.<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:143:0094:0101:LT:PDF> [žiūrėta: 2015-03-04];

13. Europos Sąjungos oficialusis leidinys. Valstybių narių užimtumo politikos gairės. 2010 m. rugsėjo 8 d. Europos Parlamento teisė kūros rezoliucija dėl pasiūlymo dėl Tarybos sprendimo dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių. 2020 m. Europos strategijos integruotų gairių II dalis (COM(2010)0193 – C7-0111/2010 – 2010/0115(NLE)). 2011;
14. Eurostat. Employment rate by sex, age group 20-64.2012. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=t2020_10>[žiūrėta: 2015-02-20];
15. Eurostat. Minimum wage. 2.3.4-r1899-2013-02-26 (PROD). <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00155>[žiūrėta: 2015-03-11];
16. Eurostat. Newsrelease euroindicators. Euro area unemployment rate at 11.6%, EU27 at 10.6%. 2012. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-31102012-BP/EN/3-31102012-BP-EN.PDF>[žiūrėta: 2015-02-17];
17. Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko sudarytos darbo grupės jaunimo nedarbo problemoms išnagrinėti pasiūlymai. 2012.<http://www.lpk.lt/sites/default/files/2000000859_g-3234_2012-03-152.pdf>[žiūrėta 2015-02-20];
18. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas. Valstybės žinios: Nr. 73-2762, Vilnius, 2006;
19. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 11 d. nutarimo nr. 1160 "dėl nacionalinės darnaus vystymo strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo" pakeitimo. 2009. Nr. 1160, Vilnius;
20. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Nutarimas dėl nacionalinės jaunimo politikos 2011-2019 metų plėtros programos patvirtinimo. Nr. 10-1279-02-N. 2010. <http://www.lrv.lt/Posed_medz/2010/101124/07.pdf> [žiūrėta: 2015-01-20];
21. Lietuvos Statistikos departamentas. Lietuvos Statistikos metraštis. ISSN 1392-026X, 2012;
22. Malinš V. Jaunų bedarbių socialinės atskirties prevencija Kauno rajono savivaldybėje. Jaunasis mokslininkas, socialiniai mokslai. 2009;
23. Margareta H. Employment Policy. University of Bradford**:** Florence, KY, USA, 1991;
24. Marlier E., Natali D. with Rudi Van Dam. Europe 2020 Towards a More Social EU? Brussels. 2010;
25. Martinkus B., Beržinskienė D. Lietuvos gyventojų užimtumo ekonominiai aspektai. Kauno technologijos universitetas: Kaunas, 2005;
26. Muntigl P., Weiss G., Wodak R. European Union Discourses on Un/employment. 2000;

27. Ministry of Social Affairs and Employment

http://www.government.nl/ministries/szw> [žiūrėta 2014-12-08];

28. Nyderlandų prevencinė programa jaunimo nedarbui spręsti.

file://dutch-initiatives-to-prevent-and-combat-youth-unemployment-versie-eng.pdf [žiūrėta: 2015-01-20];

29. Naktinienė G., Paulauskas J., Petrokienė R., Vitkauskas V., Zabarskaitė J. Lietuvių kalbos žodynas (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variantas. Lietuvių kalbos institutas: Vilnius, 2005. <http://www.lkz.lt/startas.htm> [žiūrėta 2014-08-08];

30. Norkus Z., Morkevičius V. Kokybinė lyginamoji analizė. Lietuvos HSM duomenų archyvas (LiDA): Kaunas, 2011;

31. Paulavičius B. K. Darbo rinka. VPU: Vilnius, 2002;

32. Petersen A. C., Mortimer J. T. Youth Unemployement and Society. USA: Cambridge, 2006;

32 PISA 2006 results - OECD https://books.google.lt/books?id=gytYjDIGB6UC&pg=PA45&lpg=PA45&dq=PISA+130+netherlands&source=bl&ots=eCEnKSt_i9&sig=ypknU5Hpd1QEF_G77U8DosOs7es&hl=lt&sa=X&ei=IyUVVf_YHYG1UObXgbAD&ved=0CCgQ6AEwAQ#v=onepage&q=PISA%20130%20netherlands&f=false>[žiūrėta 2014-10-10];

33. Pocius A., Okunevičiūtė-Naverauskienė L. Ekonominio nuostolio dėl Lietuvos darbo rinkos pokyčių įvertinimas// Pinigų studijos, 2005, Nr. 2.;

34. Sciarra, Davies S., Freedland P., Mark. Employment Policy and the Regulation of Part-Time Work in the European Union : A Comparative Analysis. Cambridge University: New York, 2004;

35. Silver H. Social Exclusion and Social Solidarity: Three Paradingms. Intenational Labour Review, 1994;

36. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vertinimo ataskaita. Socialinės integracijos paslaugų socialiai pažeidžiamų ir socialinės rizikos asmenų grupėms situacijos, poreikių ir rezultatyvumo vertinimas, siekiant efektyviai panaudoti 2007-2013 m. ES struktūrinę paramą.2011.<http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/fm/failai/Ataskaitos/BPD_vertinimo_ataskaitos/liepa_SADM_vertinimo_ataskaita_2011.pdf>[žiūrėta 2014-10-10];

37. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ataskaita.Įgyvendinamos priemonės jaunimo užimtumo skatinimui. http://www.socmin.lt/lt/darbo-rinka-uzimtumas/uzimtumo-ir-darbo-z6qc/jaunimo-uzimtumo-skatinimas/igyvendinamos-priemones.html> [žiūrėta 2015-03-14]

38. The Treaty of Amsterdam. Amending the Treaty on European Union, the treaties establishing the European Communities and certain related acts. Amsterdam, 1997. <http://www.eurotreaties.com/amsterdamtreaty.pdf>[žiūrėta: 2015-01-20];

39. Lietuvos Respublikos Seimas. Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymas. Valstybės žinios: Nr. 73-2762, Vilnius. <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279173&p_query=&p_tr2=>[žiūrėta 2015-01-23

40.Žmogiškųjų išteklių stebėsenos prognozavimas ir plėtros mechanizmai< http://www.ukmin.lt/uploads/documents/imported/lt/veikla/veiklos_sritys/es_strukturiniai_fondai/2014-2020/viesas_aptarimas/Prognozavimo_sistema.pdf

Mockuvienė J. Jaunimo užimtumas: Lietuvos ir Nyderlandų patirtis (lyginamoji analizė), ES politikos ir administravimo magistro baigiamasis darbas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, Politikos mokslų institutas, 2015. Vadovas - dr. V. Pečkys. – 77 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe aptartos užimtumo ir darbo rinkos politikos sampratos, išnagrinėta bei įvertinta Europos Sąjungos bendra ir jaunimo užimtumo situacija darbo rinkoje, atlikta Lietuvos ir Nyderlandų jaunimo užimtumo būklės analizė Europos Sąjungos kontekste, pateiktos išvados bei rekomendacijos.

Pirmoje darbo dalyje pateikiamos užimtumo ir darbo rinkos politikos sampratos, aptartos darbo rinkos politikos atsiradimo prielaidos bei jos vystymasis. Antroje dalyje analizuojami Europos Sąjungos ir nacionaliniai jaunimo užimtumo plėtrą reglamentuojantys dokumentai bei aptariamos jaunimo užimtumo skatinimo priemonės. Trečioje darbo dalyje atliekama Europos Sąjungos užimtumo ir Europos Sąjungos jaunimo užimtumo rodiklių analizė. Ketvirtoje dalyje atliekamas Lietuvos ir Nyderlandų pagal išsilavinimą darbo rinkoje rodiklių vertinimas, o penktoje dalyje pateikti praktiniai sprendimai, siekiant mažinti jaunimo nedarbą Europos Sąjungoje.

Pagrindinės sąvokos: užimtumo politika, užimti gyventojai, užimtumas, jaunimas, užimtumo rėmimo politika

Mockuvienė J. Youth Employment: the experience of Lithuania and Netherlands.(benchmarking), Master's Work in Politics and Administration of European Union. Vilnius: Institute of political sciences, Faculty of Politics and Management, Mykolas Romeris University, 2015. Supervisor assoc. dr. V. Pečkys. –77 p.

ANNOTATION

In this work the concepts of employment and employment policy were analyzed, the evaluation of young employment in labour market was performed, the state of Lithuanian and Netherlands youth employment in the lights of EU was assessed, conclusions and recommendations were presented. In the first part of this work we present various interpretations of employment policy by various authors and investigate theoretical presumptions of EU employment policy formation and implementation. In the second part of this work we analyze EU and national regulations on young employment policy, planning and other legal issues; young employment stimulation means and main problems. In the third part of this work we perform general assessment of EU employment and young employment rates. At the fourth part of this work we perform analysis of Lithuanian and Netherlans youth employment in labor market resting on Eurostat data from Europe statistics department. At last part are provided practical solutions to reduce youth unemployment in the European Union.

Keywords: employment policy, employed population, employment, youthemployment promotionpolicy.

Mockuvienė J. Jaunimo užimtumas: Lietuvos ir Nyderlandų patirtis (lyginamoji analizė), ES politikos ir administravimo magistro baigiamasis darbas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, Politikos mokslų institutas, 2015. Vadovas - dr. V. Pečkys. – 77 p.

SANTRAUKA

Šiuo metu dauguma Europos Sąjungos valstybių susiduria su jaunimo užimtumo problema, kuri yra ypač aktuali Europos Sąjungoje. Jaunimo nedarbas, atitrūkimas nuo darbo rinkos turi reikšmingų padarinių kiekvienam jaunam žmogui, visuomenei bei ekonomikai ir būtent dėl šios priežasties jaunimo užimtumas išlieka pagrindiniu prioritetu siekiant išlaikyti nuoseklų ekonomikos augimą ir palaikyti socialinę plėtrą. Jaunimo užimtumo problemą siekiama spręsti Europos Sąjungos ir nacionaliniu lygmeniu: kuriami įvairūs planavimo dokumentai, strategijos, programos, kuriuose siūlomos įvairios priemonės jaunimo užimtumo didinti.

Darbo tyrimo objektas – jaunimo užimtumas: Lietuvos ir Nyderlandų patirtis.

Darbo tyrimo tikslas – atlikti Europos Sąjungos šalių jaunimo užimtumo darbo rinkos rodiklių analizę bei įvertinti ir palyginti Lietuvos ir Nyderlandų jaunimo užimtumą darbo rinkoje. Siekiant įgyvendinti darbo tikslą, buvo iškelti šie uždaviniai:

1. Apibrėžti užimtumo ir darbo rinkos politikos sampratas bei aptarti darbo rinkos politikos atsiradimo prielaidas bei jos vystymąsi.
2. Paanalizuoti Europos Sąjungos ir nacionalinius jaunimo užimtumo plėtrą reglamentuojančius dokumentus bei aptarti jaunimo užimtumo skatinimo priemones.
3. Atlikti Europos Sąjungos užimtumo ir Europos Sąjungos jaunimo užimtumo rodiklių analizę.
4. Atlikti Lietuvos ir Nyderlandų jaunimo pagal išsilavinimą darbo rinkoje rodiklių vertinimą.
5. Pateikti praktinius sprendimus, siekiant mažinti jaunimo nedarbą Europos Sąjungoje.

Darbo tikslo ir uždavinių įgyvendinimui šiame darbe yra naudojami šie *metodai:*

- mokslinės literatūros šaltinių analizė;
- analitinis metodas;
- statistinių duomenų lyginamoji analizė;
- turinio analizė;
- lyginamasis metodas.

Iškeltų uždavinių magistro darbe yra siekiama mokslinės literatūros šaltinių analize, analitiniu ir lyginamuoju metodais, statistinių duomenų lyginamąja analize bei turinio analize. Magistro baigiamajame darbe apibrėžiamos užimtumo ir darbo rinkos politikos sampratos,

aptariamos darbo rinkos politikos atsiradimo prielaidos bei jos vystymasis. Taip pat analizuojami Europos Sąjungos ir nacionaliniai dokumentai, reglamentuojantys jaunimo užimtumo plėtrą bei pristatomos jaunimo užimtumo skatinimo priemones. Baigiamajame darbe atliekama Europos Sąjungos užimtumo ir Europos Sąjungos jaunimo nedarbo rodiklių analizė, pateikiamas Lietuvos ir Nyderlandų užimtumo darbo rinkoje rodiklių vertinimas bei pateikiami praktiniai sprendimai, siekiant padėti sumažinti jaunimo nedarbą Europos Sąjungoje.

Mockuvienė J. Youth Employment: the experience of Lithuania and Netherlands (benchmarking), Master's Work in Politics and Administration of European Union. Vilnius: Institute of political sciences, Faculty of Politics and Management, Mykolas Romeris University, 2015. Supervisor assoc. dr. V. Pečkys. – 77 p.

SUMMARY

Currently the youth employment problem is particularly acute in the EU, many Member States face with the constantly growing challenges by integrating young people into labour market.Youth unemployment, being detached from labour market has significant consequences on every young person, society and economy, as well , and it is for this reason that youth unemployment remains a key priority in order to maintain a sustainable growth and maintain social development Youth employment .The pursuit of youth employment problemto solve not only the national but also at the EU level. The creation of various planning documents, policies, programs, which through the use various measures to promote youth employment.

The target of this research analysis is: youth employment experience in Lithuanian and Netherlands The objective of the work is to perform the analysis of dynamics of young employment in EU countries and identify the changing tendencies of young employment in Lithuania and Netherlands. In order to fulfill this task, the goals were the following:

1. To determine theoretical presumptions of employment policy formation implementation and development.
2. To systematize national regulations on youth employment policy in planning and stimulation means;
3. To investigate European Union employment and the European Union Youth Employment analysis;
4. To perform state analysis of Lithuanian and Netherlands young unemployment by education level;
5. To provide practical solutions to reduce youth unemployment in the European Union;

The task of this work we aim to complete by reviewing scientific literature and performing comparison of analytical and secondary data. In preparing national young employment development programs Lithuania and Netherlands rest on EU planning documents and other legal issues.

In this final master thesis we present various interpretations of employment policy by various authors and investigate theoretical presumptions of EU employment policy formation and implementation, we analyze EU and national regulations on young employment policy, planning and other legal issues, young employment stimulation means and main problems. We perform general assessment of EU employment and young employment rates and analysis of Lithuanian and Netherlands youth employment in labor market resting on Eurostat data from Europe statistics department and provide practical solutions to reduce youth unemployment in the European Union.

PRIEDAI